

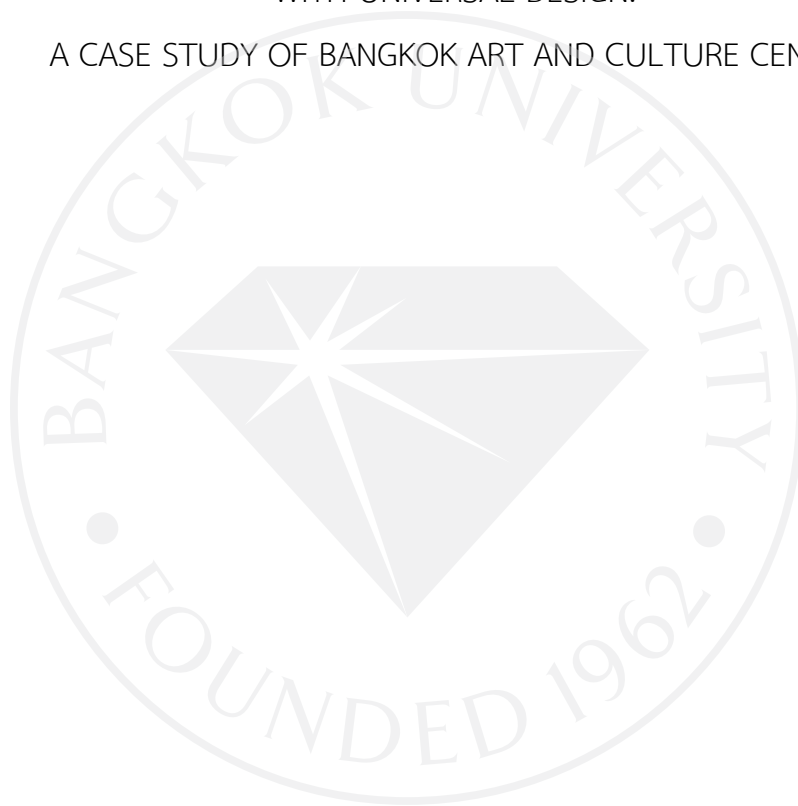
การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

INSIDE SPACE DESIGN FOR ART GALLERY IN ACCORDANCE

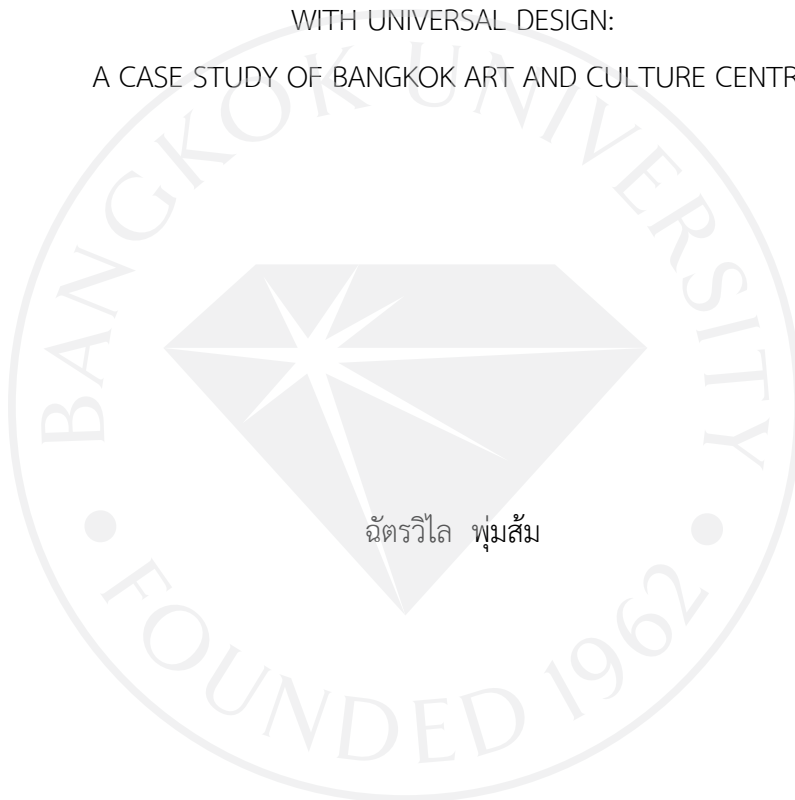
WITH UNIVERSAL DESIGN:

A CASE STUDY OF BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

INSIDE SPACE DESIGN FOR ART GALLERY IN ACCORDANCE
WITH UNIVERSAL DESIGN:
A CASE STUDY OF BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ปีการศึกษา 2557

© 2558

ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

สงวนลิขสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

เรื่อง การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.อรรธิกา สวัสดิ์ศรี)

ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ฤทธิรงค์ จุฑาพถุมิกร)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รักวงษ์วาน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2558

ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม. ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน,
มกราคม 2558, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา:
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (156 หน้า)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในอาคาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมในอนาคต

การศึกษานี้มุ่งเน้นการศึกษาหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในอาคารให้มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ตอบสนองต่อผู้ใช้งานได้ทุกคน การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้เข้าใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คนจากผู้เข้าใช้งาน ผลการศึกษาพบว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ดึงดูดความสนใจผู้พบเห็นและมีกิจกรรมหลากหลายและสามารถรองรับผู้ใช้งานได้เป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาเกี่ยวกับภายในอาคารที่ยังไม่สามารถรองรับการใช้งานได้ทุกกลุ่ม ดังนั้นการออกแบบพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมจึงควรคำนึงถึงสิทธิเท่าเทียมกันของผู้ใช้งานโดยรวม ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกทางสังคม เพื่อให้ทุกคนสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเท่าเทียมกัน

อนุมัติ:

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Phumsom, C. M.Arch. (Interior Architecture), January 2015, Graduate School,
Bangkok University.

Inside Space Design for Art Gallery in Accordance with Universal Design: A Case Study
of Bangkok Art and Culture Centre (156 pp.)

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Chaiyasit Dankittikul, Ph.D.

ABSTRACT

The research is aimed to study the physical environment and the behavior of users in with Bangkok Art and Culture Centre for suggesting the ways to manage the usable areas and several other elements within the building. The study is intended to provide useful information for Bangkok Art and Culture Centre to develop new and more effective approaches for the future.

Mainly, the study focuses on the principles of universal design as guidelines to improve the physical environment of Bangkok Art and Culture Centre. Methodologically, the present study is survey research. While all users of Bangkok Art and Culture Centre were assigned as populations, 200 respondents were randomly selected as samples. The study indicated that Bangkok Art and Culture Centre not only was attractive but also had a variety of activities for a large number of users. However, there still were problems relating to the inequality and discrimination among groups in using the building. Thus, as far as the design for all was concerned, the issue of equality among users must take into account.

Approved: _____

Thesis Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดี และการสนับสนุนจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล ที่คอยแนะนำ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานวิจัยตลอดมา ผู้วิจัยตระหนักถึงความเอาใจใส่และความทุ่มเทของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.อันธิกา สวัสดิ์ศรี รวมถึงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รักวงศ์วาน และ ดร.ฤทธิรงค์ จุฑาพถุมิตร บัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และข้อเสนอแนะงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลทำการศึกษา อาคาร อนุญาตให้สำรวจพื้นที่และแจกแบบสอบถามกับผู้มาใช้งานภายในอาคาร ทำให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลจนออกมาเป็นงานวิจัยฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน พี่ น้องที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ให้คำปรึกษาและกำลังใจจนสำเร็จการศึกษาได้ด้วยดี โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการศึกษาต่อไปในอนาคต

ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามงานวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์	6
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าชมงานศิลปะ	15
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในหอศิลป์	21
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการออกแบบสากล	38
2.5 แนวคิดในการออกแบบอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร	41
2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.7 กรอบแนวคิดตามทฤษฎี	44
2.8 ตัวแปรจากกรอบทฤษฎี	45
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	46
3.1 ขั้นตอนการวิจัย	46
3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	48
3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	48
3.4 การทดสอบเครื่องมือ	50
3.5 ประเภทของตัวแปร	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 (ต่อ) วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.6 วิธีการเก็บข้อมูล	51
3.7 วิธีการทางสถิติ	51
3.8 การสรุปข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4.1 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 1	53
4.2 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 2	74
4.3 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 3	85
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
5.1 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย	90
5.2 อภิปรายผล	94
5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้	96
5.4 ข้อจำกัดที่พบจากการศึกษาในงานวิจัย	101
5.5 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	102
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	106
ภาคผนวก ก รายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถาม	106
ภาคผนวก ข รายละเอียดเกี่ยวกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	112
ภาคผนวก ค รายละเอียดการนำเสนอ	117
ภาคผนวก ง บทความตีพิมพ์วารสารวิชาการ	143
ประวัติเจ้าของผลงาน	156
ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวิทยานิพนธ์	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1: แสดงการแบ่งประเภทของหอศิลปะและพิพิธภัณฑ์สถาน	7
ตารางที่ 2.2: แสดงงานบริการในด้านต่าง ๆ ของหอศิลปะ	9
ตารางที่ 2.3: แสดงสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดแสดงและ การเก็บรักษางานศิลปะ	37
ตารางที่ 2.4: ตัวแปรจากกรอบทฤษฎี	45
ตารางที่ 3.1: ขั้นตอนการวิจัย	47
ตารางที่ 3.2: ประเภทตัวแปร	51
ตารางที่ 3.3: วิธีการเก็บข้อมูล	51
ตารางที่ 4.1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
ตารางที่ 4.2: ข้อมูลการใช้งานพื้นที่ในอาคาร	76
ตารางที่ 4.3: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการจัดแสดงงาน	78
ตารางที่ 4.4: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการออกแบบที่สอดคล้อง กับหลักการออกแบบสากล	81
ตารางที่ 4.5: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก	83
ตารางที่ 5.1: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อการจัดแสดงงาน	92
ตารางที่ 5.2: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล	92
ตารางที่ 5.3: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก	93
ตารางที่ 5.4: แสดงภาพรวมของผู้ใช้งานที่มีต่ออาคาร	95

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1: ภาพหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	2
ภาพที่ 1.2: แผนที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	3
ภาพที่ 2.1: แสดงลักษณะผังแบบ Open Plan	28
ภาพที่ 2.2: แสดงลักษณะผังแบบ Core and satellites	29
ภาพที่ 2.3: แสดงลักษณะผังแบบ Linear Procession	29
ภาพที่ 2.4: แสดงลักษณะผังแบบ Loop	30
ภาพที่ 2.5: แสดงลักษณะผังแบบ Complex	30
ภาพที่ 2.6: แนวคิดหลัก 4 ประการในการออกแบบอาคาร	42
ภาพที่ 2.7: กรอบแนวคิดตามทฤษฎี	44
ภาพที่ 4.1: ตำแหน่งและที่ตั้งของอาคาร	53
ภาพที่ 4.2: ภาพหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	54
ภาพที่ 4.3: เส้นทางการเดินทาง	55
ภาพที่ 4.4: การเดินทาง	56
ภาพที่ 4.5: การเข้าถึงอาคาร	57
ภาพที่ 4.6: พื้นที่ใช้งานของอาคาร	58
ภาพที่ 4.7: ห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7-9	59
ภาพที่ 4.8: ห้องอดิทยาริยมและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5	60
ภาพที่ 4.9: ชั้น 4 ห้องสตูดิโอและห้องประชุม	61
ภาพที่ 4.10: อาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1-4	62
ภาพที่ 4.11: ฟัฟเฟิล แกลเลอรี ชั้น 2	63
ภาพที่ 4.12: ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม ชั้น 1	63
ภาพที่ 4.13: ห้องสมุดศิลปะ ชั้น L	64
ภาพที่ 4.14: ลานจอดรถชั้นใต้ดิน ชั้น B1-B2	64
ภาพที่ 4.15: การออกแบบอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	65
ภาพที่ 4.16: พื้นที่ใช้งานที่เกิดความเสมอภาคภายในอาคาร	67
ภาพที่ 4.17: พื้นที่จัดนิทรรศการภายในอาคาร	68
ภาพที่ 4.18: ป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ ภายในอาคาร	69
ภาพที่ 4.19: พื้นที่นั่งพักผ่อนภายในอาคาร	70
ภาพที่ 4.20: วัสดุที่เลือกใช้ภายในอาคาร	71

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.21: อุปกรณ์ทนแรงภายในอาคาร	72
ภาพที่ 4.22: ขนาดและพื้นที่ภายในอาคาร	73
ภาพที่ 4.23: จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	74
ภาพที่ 4.24: ปัญหาบริเวณที่นั่งพักผ่อนที่มีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน	85
ภาพที่ 4.25: ปัญหาของลิฟต์และบันไดเลื่อนที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน	86
ภาพที่ 4.26: ปัญหาลิฟต์รถเข็นบริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้ามหานคร	87
ภาพที่ 4.27: ปัญหาที่จอดรถสำหรับคนพิการ	88
ภาพที่ 4.28: ปัญหาที่ทิ้งขยะ	88
ภาพที่ 4.29: ปัญหาพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่	89
ภาพที่ 4.30: ปัญหาเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์	89
ภาพที่ 5.1: สภาพการณ์ปรับปรุงตัวอาคาร	95
ภาพที่ 5.2: แนวทางปรับปรุงเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง	96
ภาพที่ 5.3: แนวทางการปรับปรุงบริเวณที่นั่งพักผ่อนให้เพียงพอต่อการใช้งาน	97
ภาพที่ 5.4: แนวทางการปรับปรุงเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์	98
ภาพที่ 5.5: แนวทางการปรับปรุงลิฟต์สำหรับรถเข็น	98
ภาพที่ 5.6: แนวทางการปรับปรุงที่จอดรถให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการ	99
ภาพที่ 5.7: แนวทางการปรับปรุงบันไดเลื่อนให้เหมาะสมต่อการใช้งาน	99
ภาพที่ 5.8: แนวทางปรับปรุงที่ทิ้งขยะให้เพียงพอ	100
ภาพที่ 5.9: แนวทางการปรับปรุงป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ภายในอาคาร	100
ภาพที่ 5.10: แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สูบบุหรี่	101

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การออกแบบสากล (Universal Design) เป็นการออกแบบเพื่อทุกคนที่มีหลักการพื้นฐานโดยคำนึงถึงการใช้งาน ความคุ้มค่าและการสมประโยชน์ครอบคลุมสำหรับทุกคนโดยไม่ต้องมีการดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลักการดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้กับงานออกแบบมากมายหลากหลายชนิด อาทิ ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์ต่าง รวมไปถึงการออกแบบภายในสถานที่ต่าง ๆ ด้วย จึงเรียกได้ว่าเป็นการออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับทุกคน

ในปัจจุบันพัฒนาการด้านศิลปะภายในประเทศไทยได้มีการเติบโตมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว สถาบันสอนศิลปะต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างมากมายซึ่งส่งผลให้มีจำนวนผู้สนใจทางด้านศิลปะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย หอศิลป์หรือพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะเป็นพื้นที่สำหรับผู้คนจำนวนมากที่สนใจงานศิลปะ ซึ่งในปัจจุบันนั้นหอศิลป์มีพื้นที่สำหรับศิลปินที่ต้องการถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้หรือสัมผัสได้ เพื่อให้มีความเข้าใจในผลงานร่วมกัน แต่ในทางกลับกัน สถานที่ที่จะให้บุคคลผู้มีความสนใจในด้านศิลปะได้มาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงออกด้านศิลปะนั้นกลับมีข้อจำกัดในการเข้าใช้งานของบุคคลบางกลุ่ม เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการและชาวต่างชาติ เป็นต้น จากการสังเกตและสอบถามในพื้นที่ศึกษาพบว่า กลุ่มบุคคลที่นิยมเข้ามาชมงานส่วนใหญ่มักจะเป็นนักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไปในวัยทำงาน และผู้ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานศิลปะ จึงทำให้พื้นที่จัดแสดงผลงานบางส่วนยังไม่ตอบสนองการใช้งานของผู้คนที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ต้องคำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นหลัก เพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคนจึงจะเป็นสถานที่ที่สามารถรองรับผู้คนได้ทุกกลุ่ม เพศ วัย และสถานะ

จากประเด็นคำถามว่า “จะทำไมให้คนประเภทต่าง ๆ มีโอกาสใช้สถานที่ได้อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกในสังคม” จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องนี้และได้เสนอหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษา เพราะหอศิลป์แห่งนี้ เป็นสถานที่ถูกสร้างมาเพื่อจัดแสดงผลงานทางด้านศิลปะโดยเฉพาะ เกิดการลงทุนจากภาครัฐ โดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ (ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าชม) รองรับสำหรับทุกคน หอศิลป์แห่งนี้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นหอศิลป์โดยเฉพาะ ไม่ใช่การปรับแต่ง หรือบูรณะอาคารขึ้นมาใหม่เพื่อจะแสดงผลงาน จากวิสัยทัศน์ที่ว่า “เป็นหอศิลป์วัฒนธรรมของประชาชน เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน” (หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร) ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารหอศิลป์ในครั้งนี้ จึงชัดเจนว่า ถูกสร้างมา

เพื่อรองรับการใช้งานของประชาชนทุกคนจริง ๆ ซึ่งแนวทางการศึกษาจะสอดคล้องกับหลักการ Universal Design อันเป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่เป็นสากลและใช้ได้ทั่วไปอย่างเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมโดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ภาพที่ 1.1: ภาพหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก www.bacc.or.th.

ภาพที่ 1.2: แผนที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ที่มา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครตั้งอยู่บริเวณสี่แยกปทุมวัน หัวมุม ถ.พระราม 1 และ ถ.พญาไท ตรงข้ามห้างมาบุญครองและห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอรี มีทางเดินเชื่อมต่อกับสถานีรถไฟฟ้า BTS สานักกีฬาแห่งชาติ

1.2 คำถามงานวิจัย

- 1) ในปัจจุบันหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถูกออกแบบมาสำหรับผู้ใช้งานทุกคนหรือไม่
- 2) หากพบว่าการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ออกแบบมาไม่เหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคนแล้ว แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการออกแบบภายในอาคาร
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์ จะครอบคลุมเนื้อหา รูปแบบลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้งาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของหอศิลป์ โดยใช้หลักการของการออกแบบสากลมานำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ที่มีในการออกแบบหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ครอบคลุมถึงเรื่องออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล โดยเลือกอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษา

2) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 – เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557

3) ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ดำเนินการศึกษาภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งอนุญาตให้เก็บข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น ได้แก่ บริเวณพื้นที่เอนกประสงค์ บริเวณพื้นที่พักผ่อน ร้านค้าและพื้นที่จัดแสดงงานชั้น 1-5 เพื่อเป็นการไม่รบกวนผู้ชมงาน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อทราบถึงข้อมูลและปัญหาของออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานทุกคน
- 2) เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไปในอนาคต
- 3) เพื่อเสนอแนะรายละเอียดต่าง ๆ ที่มีในการออกแบบหอศิลป์ ให้เป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ตามหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) “การออกแบบสากล” หมายถึง การออกแบบที่คำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ปลอดภัย ครอบคลุมสำหรับทุกคนที่เข้ามาใช้งานภายในหอศิลป์ โดยไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง Universal Design ถูกนำมาใช้หลายความหมาย เช่น การออกแบบเพื่อทุกคน การออกแบบเพื่อมวลชน การออกแบบครอบครัว ฯลฯ ในการศึกษาครั้งนี้ใช้คำว่า การออกแบบสากล เพราะมีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษและยังครอบคลุมถึงความหมายต่าง ๆ ที่ถูกนำไปใช้
- 2) “หลักการออกแบบสากล” หมายถึง หลักการพื้นฐาน 7 ประการที่จะนำมาใช้ในการจัดการพื้นที่ภายในหอศิลป์ คือ ความเสมอภาค ความยืดหยุ่น ใช้ง่ายเข้าใจง่าย ข้อมูลชัดเจน ระบบป้องกันอันตราย ทุนร่างกายและขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม (สมชาย รุ่งศิลป์. ม.ป.ป.)
- 3) “หอศิลป์” หมายถึง หอศิลป์กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถานที่ที่ถูกสร้างเพื่อมาเป็นหอศิลป์โดยตรงใช้แสดงงานศิลปะ ถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงาน ที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้หรือสัมผัสได้ เพื่อประโยชน์ในทางสุนทรียศาสตร์และการศึกษาทางศิลปะของสาธารณชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดูแล
- 4) “ศิลปะ” หมายถึง ผลงานที่ศิลปินนำเสนอภายในหอศิลป์ ซึ่งอาจจะเป็น ภาพถ่าย ประติมากรรม มัลติมีเดีย ฯลฯ งานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นในยุคปัจจุบัน เป็นศิลปะที่มีการพัฒนาการพื้นฐานความรู้ทางศิลปะในอดีตผสมผสานกับแรงบันดาลใจเฉพาะตัวของแต่ละศิลปิน อันทำให้เป็นงานศิลปะที่มีความหลากหลายทั้งทางเนื้อหา รูปแบบ เทคนิค และมีงานลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ด้วยผลงานที่มีความหลากหลายจึงต้องมีการจัดพื้นที่ที่เหมาะสม
- 5) “พื้นที่ใช้งาน” หมายถึง รูปแบบลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้งาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณพื้นที่อเนกประสงค์ บริเวณพื้นที่พักผ่อน ร้านค้าและพื้นที่จัดแสดงงานชั้น 1-5 รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
- 6) “คนที่หลากหลาย” หมายถึง ผู้ใช้งานทุกคนที่เข้ามาใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีความหลากหลาย แตกต่างกันทั้งอายุ เพศ การศึกษา เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ คนพิการ และชาวต่างชาติ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าชมงานศิลปะ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอศิลป์

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design)

แนวคิดในการออกแบบอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์

“หอศิลป์” หรือ “หอศิลป์” เป็นสถาบันซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่สาธารณชน มีลักษณะการดำเนินงานใกล้เคียงกับ “พิพิธภัณฑ์สถาน” (Geoffrey, 1991, p. 3) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ” (Museum of Art) พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Art) และพิพิธภัณฑ์สถานของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum) บางแห่ง

เดคคีย์ (Dickey, 1976, p. 397) ได้ให้ความหมายของ “หอศิลป์” ว่า “หอศิลป์” ได้แก่ อาคารหรือห้องที่มีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสู่สาธารณชนและมักมีความหมายที่แทนได้ด้วยลักษณะของพิพิธภัณฑ์สถาน

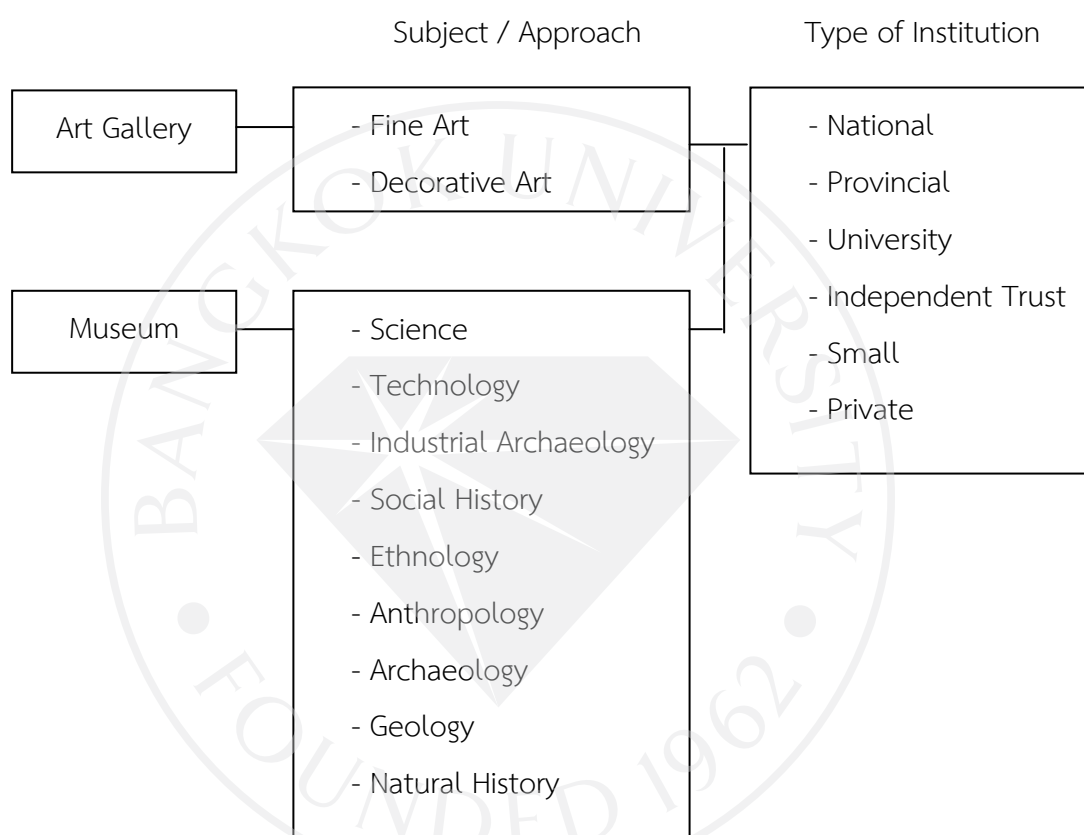
จากการพิจารณานิยามความหมาย ลักษณะการดำเนินงานตลอดจนภาระหน้าที่ของหอศิลป์โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดทางพิพิธภัณฑ์สถานวิทยาและเทคนิคการจัดพิพิธภัณฑ์สถาน แสดงให้เห็นว่า “หอศิลป์” เป็นสถาบันซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและดำเนินการเกี่ยวกับงานศิลปะโดยมีหน้าที่หลักในการจัดหา บันทึกหลักฐาน สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัยและนำเสนองานศิลปะเพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจและให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในสังคม

2.1.1 การแบ่งประเภทหอศิลป์

แม้ว่า “หอศิลป์” จะเป็นสถาบันที่มีนิยามความหมายและการดำเนินงานใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์สถาน แต่การจัดแบ่งประเภทของหอศิลป์และประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานในบางลักษณะก็อาจมีความแตกต่างกัน

เจฟฟรี (Geoffrey, 1991, pp. 3-4) อธิบายว่า “ความแตกต่างระหว่างหอศิลปะกับพิพิธภัณฑ์สถานมีได้อยู่ที่ภาระหน้าที่และลักษณะการดำเนินงาน หากแต่อยู่ที่ประเภทของหอศิลปะและประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานบางประเภท”

ตารางที่ 2.1: แสดงการแบ่งประเภทของหอศิลปะและพิพิธภัณฑ์สถาน

ที่มา: Geoffrey, M. (1991). *Museums and Art Galleries: A design and development guide*. Oxford: Butterworth Architecture.

จากตารางที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่าการแบ่งประเภทของหอศิลป์มีหลายลักษณะ ทั้งการแบ่งประเภทตามลักษณะงานศิลปะของหอศิลป์และการแบ่งประเภทตามหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดของหอศิลป์ ดังนี้

1) การแบ่งประเภทหอศิลป์ตามงานศิลปะที่จัดแสดง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.1) หอศิลปะที่จัดแสดงงานประเภทวิจิตรศิลป์ (Fine Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่มีหารจัดแสดงงานศิลปะที่เป็นวิจิตรศิลป์ (Fine Art) หรือศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art) เช่น

จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อประสม ฯลฯ

1.2) หอศิลป์ที่จัดแสดงงานประเภททัศนศิลป์ (Decorative Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่มีการจัดแสดงงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ เช่น เครื่องใช้ ไม้สอย เครื่องประดับและศิลปะการออกแบบต่าง ๆ เป็นต้น

2) การแบ่งประเภทหอศิลป์ตามหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดหอศิลป์ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท

2.1) หอศิลปะแห่งชาติ ได้แก่ หอศิลปะที่เป็นหน่วยงานอยู่ในสังกัดทางราชการ หรืออยู่ในความควบคุมดูแลโดยตรงจากรัฐบาล

2.2) หอศิลปะประจำจังหวัด ได้แก่ หอศิลปะที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานระดับจังหวัดหรือราชการส่วนท้องถิ่น

2.3) หอศิลปะของมหาวิทยาลัย ได้แก่ หอศิลปะที่อยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา

2.4) หอศิลปะของบรรษัทเงินทุนอิสระ (Independent Trust Art Gallery) ได้แก่ หอศิลปะที่อยู่ในความดูแลของบรรษัทเงินทุนอิสระ

2.5) หอศิลปะของเอกชนหรือหอศิลปะขนาดเล็ก (Industrial/ Small Art Gallery) ได้แก่ หอศิลปะที่อยู่ในความดูแลของเอกชนหรือบริษัทเอกชน

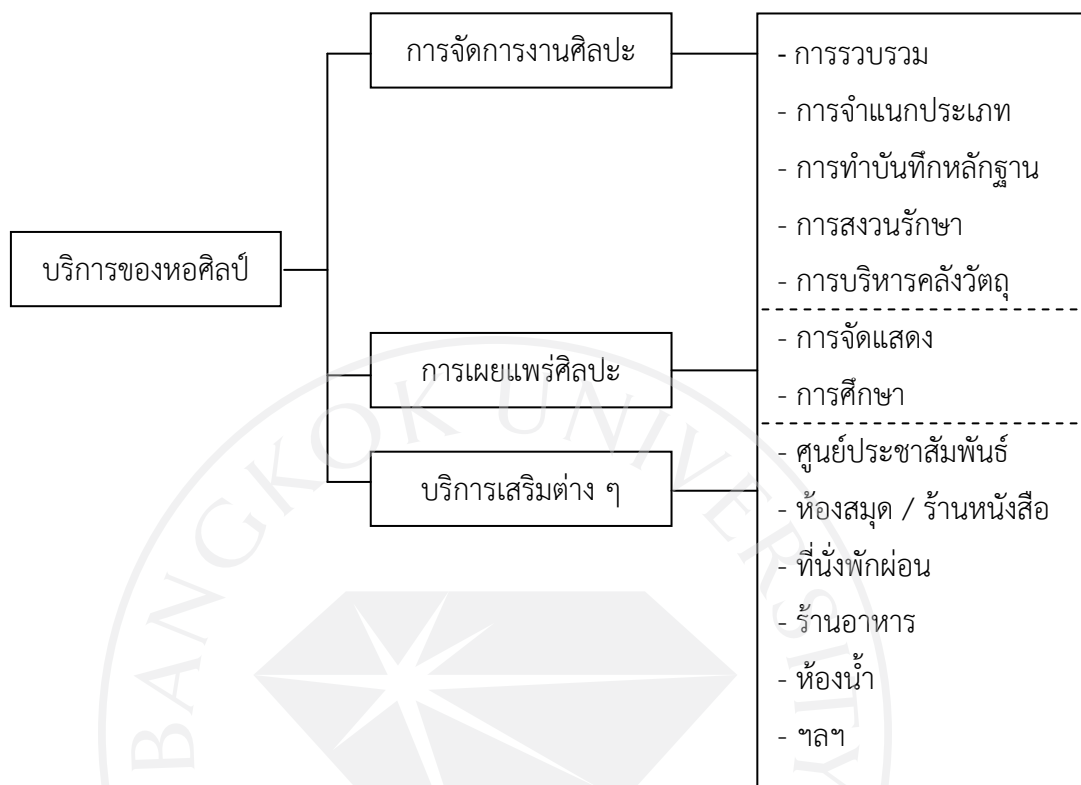
2.6) หอศิลปะส่วนบุคคล ได้แก่ หอศิลปะที่อยู่ในความดูแลของบุคคลหรือหอศิลปะที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล

2.1.2 งานบริการของหอศิลปะ

จากบทความของ อาทิตยา จันทะวงษ์ (2540, หน้า 98) ได้อธิบายความสำคัญของหอศิลป์จากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ชะลูด นิยมเสมอ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ ไว้ว่า “หอศิลป์เป็นสถาบันซึ่งมีความสำคัญในการเผยแพร่ผลงานศิลปะเพื่อให้เกิดการศึกษาทางด้านศิลปะ และช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้เข้าชมให้เป็นผู้เจริญด้วยงานศิลปะอันมีประโยชน์”

งานบริการของหอศิลป์เป็นงานที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย ทั้งงานศิลปะ กิจกรรมต่าง ๆ ผู้เข้าชมและสาธารณชนในสังคม

ตารางที่ 2.2: แสดงงานบริการในด้านต่าง ๆ ของหอศิลปะ

ที่มา: นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธุ์ธาดา จันทร์โพธิ์ศรี และมณีนรัตน์ ท้วมเจริญ. (2521). *วิชาการพิพิธภัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

จากตารางที่ 2.2 แสดงให้เห็นว่าหอศิลปะมีหน้าที่ในการให้บริการในด้านต่าง ๆ มากมาย งานบริการของหอศิลปะที่สำคัญแบ่งออกเป็นงานบริการ 3 ด้าน ดังนี้

1) การจัดการงานศิลปะ งานบริการของหอศิลปะในด้านการจัดการงานศิลปะ เป็นการดูแลจัดการงานศิลปะในด้านต่าง ๆ อันประกอบด้วย การรวบรวม การจำแนกประเภทการทำบันทึกหลักฐาน การสงวนรักษาและการบริหารคลังวัตถุ

การจัดการกับงานศิลปะเป็นหน้าที่ซึ่งหอศิลปะต้องดำเนินการโดยตลอด แบ่งเป็นงานในด้าน การรวบรวม การจำแนกประเภทและการทำบันทึกหลักฐาน เป็นขั้นตอนก่อนการจัดแสดง งานในด้านการสงวนรักษา เป็นขั้นตอนทั้งก่อนการจัดแสดง ขณะจัดแสดงและภายหลังการจัดแสดงและงานในด้านการบริหารคลังวัตถุ เป็นขั้นตอนในการดูแลงานศิลปะโดยทั่วไป อาทิ การดูแลด้านระบบรักษาความปลอดภัย การบรรจุและจัดส่งผลงานไปจัดแสดงที่อื่นและการควบคุมจำนวนผลงานให้เหมาะสมกับห้องคลังหรือห้องจัดเก็บผลงาน เป็นต้น

2) การเผยแพร่ศิลปะ งานบริการของหอศิลปะในด้านการเผยแพร่ศิลปะ

ประกอบด้วยการจัดแสดงและงานด้านการศึกษา

2.1) งานด้านการจัดแสดง บริการด้านการจัดแสดงที่สำคัญของหอศิลปะ ได้แก่ การจัดนิทรรศการศิลปะ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น นิทรรศการ นิทรรศการหมุนเวียน และ นิทรรศการสัญจร เป็นต้น งานด้านการจัดแสดงศิลปะยังเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้าน การสงวน รักษาและการบริหารคลังวัตถุอีกด้วย (Geoffrey, 1991, pp. 27-28)

การจัดแสดงศิลปะ นับเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของหอศิลปะ เพราะ ถึงแม้ว่าหอศิลปะจะมีงานศิลปะที่ล้ำค่าอย่างมากมาย แต่หากไม่รู้จักรับวิธีการจัดแสดงอย่างมีคุณภาพ การดำเนินงานของหอศิลปะก็ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงได้ การจัดแสดง ศิลปะที่ดีเกิดขึ้นจากความรู้ในผลงานที่จัดแสดง ทั้งยังต้องอยู่ในระเบียบและสามารถสร้างความสนใจ ของผู้เข้าชม สร้างความสะดุดตาและก่อให้เกิดความต้องการที่จะชมผลงานที่จะแสดงด้วย ทั้งนี้การ จัดแสดงศิลปะยังต้องใช้ความรู้ทางธรรมชาติและจิตวิทยาในการออกแบบบอ้ายความชำนาญในการ จัดแสดงงานศิลปะลักษณะต่าง ๆ มีเทคนิคในการจัดห้องจัดแสดงและรู้จักการใช้สีทางศิลปะ อัน ประกอบด้วยตู้จัดแสดงและผนังห้องจัดแสดง เป็นต้น (นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธ์ธาดา จันทร์โพธิ์ศรี และมณีนรัตน์ ท้วมเจริญ, 2521)

นอกจากนี้แล้ว อิทธิพล ตั้งโฉลก (ม.ป.ป.) ยังอธิบายอีกว่า การดูงานศิลปะ ประเภททัศนศิลป์ต้องสัมผัสโดยตรงจากของจริงเช่นเดียวกับงานศิลปะประเภทคีตศิลป์และ วรรณศิลป์ ที่ต้องฟังและอ่านด้วยตนเองจึงจะเข้าใจซาบซึ้ง แต่ดนตรีและหนังสือเข้าถึงกลุ่มคนได้ง่าย กว่า เพราะงานด้านทัศนศิลป์ต้องไปดูจากการจัดแสดงศิลปะที่หอศิลปะ

2.2) งานด้านการศึกษา หอศิลปะเป็นสถาบันที่ให้บริการด้านการศึกษาทาง ศิลปะอย่างดีที่สุด งานบริการด้านการศึกษาของหอศิลปะประกอบด้วยการให้ข้อมูล การให้ความรู้ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางศิลปะ

2.2.1) บริการของหอศิลปะ ด้านการให้ข้อมูล (Information) เป็น บริการเบื้องต้นสำหรับผู้เข้าชมหอศิลปะและช่วยให้ความรู้ศีกของผู้เข้าชมให้เกิดความสนใจในสิ่งที่จัด แสดง บริการด้านการให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกทางและผังห้องจัดแสดง เอกสาร ประชาสัมพันธ์และคู่มือเข้าชมหอศิลปะ เป็นต้น

2.2.2) บริการของหอศิลปะ ด้านการให้ความรู้ (Education and Research) เป็นบริการที่ให้ผู้เข้าชมจะได้รับในระหว่างเข้าชมหอศิลปะ การจัดให้มีป้ายอธิบาย ประกอบผลงานนับเป็นวิธีการอย่างง่ายในการตอบคำถามของผู้เข้าชมในเบื้องต้น (นิคม มุสิกคามะ และคณะ, 2521, หน้า 19) นอกจากนี้หอศิลปะยังอาจใช้สื่อประกอบอื่น ๆ อีก เช่น การจัดให้มี โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ และผู้นำชมหอศิลปะ เป็นต้น

2.2.3) บริการของหอศิลปะ ด้านการจัดกิจกรรม (Associated Activities) เป็นบริการที่หอศิลปะจัดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ และสร้างความเพลิดเพลินในงานศิลปะให้กับผู้เข้าชม เช่น โครงการอบรมศิลปะ การบรรยายและการร่วมปฏิบัติการเกี่ยวกับศิลปะ กิจกรรมทัศนศึกษาในหอศิลปะและกิจกรรมพิเศษตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น

3) บริการเสริมต่าง ๆ

นอกจากงานด้านการจัดการงานศิลปะและการเผยแพร่ศิลปะแล้ว หอศิลปะยังมีบริการเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและให้ประโยชน์กับผู้เข้าชม เช่น ศูนย์ประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ต้อนรับและนำผู้เข้าชมและจำหน่ายบัตร ห้องสมุดและร้านหนังสือซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลและให้ความรู้ รวมทั้งบริการอื่น ๆ อาทิ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่นั่งพักผ่อน และห้องน้ำ เป็นต้น (Geoffrey, 1991, pp. 28-30)

2.1.3 บทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยในปัจจุบัน

ศิลปะร่วมสมัย เป็นงานศิลปะที่เกิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 โดยเป็นการปรับแนวคิดและรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานในวิถีนิยมและพัฒนาต่อมาจากงานศิลปะสมัยใหม่ คำว่า “ร่วมสมัย” มักหมายถึงสมัยปัจจุบันหรือสมัยใหม่ และคำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” มักหมายถึง ศิลปะที่มีกระบวนการหรือแนวความคิดของสังคมปัจจุบัน ศิลปะร่วมสมัยนั้นมีความคิดและรูปแบบวิธีการนำเสนอที่เน้นถึงความสัมพันธ์บริบทแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีการถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งแนวทางและวิธีการสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งในประเทศไทยและในนานาประเทศ

นอกจากนี้ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมได้แบ่งขอบข่ายของงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็น 9 สาขา คือ

1) สาขาทัศนศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา ทั้งศิลปะสองมิติและสามมิติ ที่เป็นจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์

2) สาขาศิลปะการแสดง หมายถึง ศิลปะการแสดงละคร การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านประยุกต

3) สาขาศิตศิลป์และขับร้องคีตศิลป์ หมายถึง การเล่นดนตรีสากล และดนตรีไทยประยุกต ที่มีทั้งประเภทดีด สี ดี และเป่าขับร้อง หมายถึง การใช้เสียงที่เปล่งออกมาจากลำคออย่างมีศิลปะ ด้วยการตกแต่งเสียงทำนองเพลงให้เกิดความไพเราะ

4) สาขาวรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการแต่งหนังสือ หรือศิลปะทางวรรณกรรมที่มีองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงความรู้สึกสะท้อนใจ จินตนาการและการแสดงออก

ท่วงท่าที่เฉพาะตัว มีวิธีการเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจทั้งกวีนิพนธ์ เรื่องสั้นและบทละคร

5) สาขาสถาปัตยกรรม หมายถึง งานออกแบบหรือศิลปะที่เกี่ยวข้อง
สิ่งก่อสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นอย่างเป็นศิลปะสวยงาม เป็นสง่าและถูกต้องตามหลักวิชาการเหมาะสมกับ
ประโยชน์ใช้สอยมีคุณค่าทางศิลปะและมั่นคงแข็งแรง

6) สาขามัณฑนศิลป์ หมายถึง ศิลปะการออกแบบ การประดับและตกแต่ง
สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอาคารบ้านเรือน สถานที่ทั้งในลักษณะที่สื่อถึงศิลปวัฒนธรรมที่
เป็นสากลและศิลปวัฒนธรรมของชาติ

7) สาขาเรขศิลป์ หมายถึง การออกแบบศิลปะในการสื่อสารกับกลุ่มชน
ด้วยภาษาที่ตีความได้ โดยการดูด้วยตา ทั้งที่เป็น “ภาษาอักษร” และ “ภาษาภาพ” (ภาพถ่าย
ภาพวาด ลายเส้น สีเส้นและอื่น ๆ) โดยตอบสนองการสื่อสารเป็นสำคัญ

8) สาขาภาพยนตร์ หมายถึง งานศิลปวัฒนธรรมด้านสื่อภาพเคลื่อนไหว
หรือโสตทัศน์ ทั้งที่ผลิตด้วยฟิล์มภาพยนตร์ เทปวีดิทัศน์และสื่อผสม มีขอบเขตกว้างขวางตั้งแต่
ภาพยนตร์สมัครเล่น ภาพยนตร์ครอบครัว ภาพยนตร์สั้น ภาพยนตร์ ทดลอง ภาพยนตร์สารคดี ไป
จนถึงภาพยนตร์ในอุตสาหกรรมบันเทิง

9) สาขาแฟชั่น หมายถึง การออกแบบเสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องประดับร่างกาย
และการแสดงแบบการนุ่งห่มแบบต่าง ๆ ที่มีรูปแบบและสีสันตามสมัยรสนิยมตามแบบหรือวิธีการที่
นิยมกันทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ความหลากหลายของศิลปะร่วมสมัยในแต่ละสาขา ดังกล่าวนี้น สะท้อนให้เห็นถึง
แนวคิดและรูปแบบของสังคมร่วมสมัยในปัจจุบันที่มีความเคลื่อนไหว ถ่ายเท และมีการพัฒนา
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑสถานศิลปะจึงเป็นสถาบันที่มีหน้าที่เชื่อมความเข้าใจระหว่างสังคม
ปัจจุบันกับงานต่าง ๆ ที่พวกศิลปินเริ่มต้นกระทำ โดยต้องนำศิลปะร่วมสมัยให้เข้าไปสู่ความเข้าใจที่ดี
ของสังคม

บทบาทของพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ จึงมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ความ
เข้าใจทางด้านศิลปะ รวมทั้งสะท้อนและประเมินคุณค่าคุณภาพของสิ่งที่แสดงออกมาตามความหมาย
ของหอศิลป์ร่วมสมัย ที่เป็นสถาบันที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงงานศิลปะร่วมสมัย ที่พัฒนาสร้างสรรค์
ขึ้นใหม่ในยุคสมัยเดียวกันหรือในเวลาเดียวกัน มีกระบวนการหรือแนวความคิดของสังคม มี
วัฒนธรรมเป็นฐานรากสำคัญในการสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งผลต่อกันและกัน
ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมและเป็นสถานที่ที่ดำรงรักษาและคงไว้ซึ่งความเคลื่อนไหวศิลปะแห่งชาติ
โดยมีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจขั้นพื้นฐานที่สำคัญของพิพิธภัณฑสถานทั่วไปและพิพิธภัณฑสถานศิลปะ คือ การ
เก็บสะสมผลงาน การสงวนรักษา การจัดแสดงและการเสริมสร้างรสนิยมที่ดีและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี
แก่ผู้ชม พิพิธภัณฑสถานศิลปะ จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการดำเนินการมาตลอดเพื่อให้

สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของศิลปะร่วมสมัยที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยไม่เพียงแต่เป็นสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะเท่านั้น หากได้พัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมและนำเสนอเนื้อหาทางศิลปวัฒนธรรม โดยจะเห็นได้จาก วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ตลอดจนแนวคิดทางการจัดแสดงนิทรรศการ หรือรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้งที่มีการจัดสร้างขึ้นมาใหม่หรือการปรับปรุงพื้นที่เดิม ทั้งนี้แนวคิดพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยนั้นยังคงใช้หลักการออกแบบเดียวกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ในศตวรรษที่ 19 อาทิเช่น หอศิลป์ดัลวิช (Dulwich Gallery) ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ค.ศ. 1811 - 1814 หรือหอศิลป์เก่าแก่ในเมืองมิวนิค ประเทศเยอรมนี ค.ศ. 1826 - 1836 ซึ่งแต่ละแห่งนั้นได้จัดตั้งในพื้นที่ขนาดกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่เก็บสะสมผลงานศิลปะร่วมสมัยและในเวลาต่อมาได้มีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนของพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยใน 2 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 วัตถุประสงค์ในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งได้คำนึงถึงการจรรายการต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและให้ความสำคัญกับการเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมมากขึ้น

ประการที่ 2 เกี่ยวข้องกับการแสดงออกถึงคุณลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผลงานศิลปะได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่มีความแตกต่างมากขึ้นนับตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมานี้ จากแนวทางการสร้างสรรค์เดิมของศตวรรษที่ 19 ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการปรับปรุงพื้นที่การจัดแสดงในขนาดกลางใหม่ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับผลงานศิลปะร่วมสมัยมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยทั่วโลกในปัจจุบัน ได้กำหนดบทบาทและวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่มีความจำเพาะเจาะจงมากขึ้น และมุ่งเน้นไปทางใดทางหนึ่งอย่างชัดเจน อาทิ หอศิลป์ร่วมสมัยแห่งเมืองฟูกูโอกะ ประเทศญี่ปุ่น (Fukuoka Asian Art Museum ก่อตั้งขึ้นในปี 2542) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์หอศิลป์เป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือทางศิลปะแห่งเอเชีย โดยมุ่งเน้นงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของเอเชีย อีกทั้งเป็นพื้นที่สำหรับสร้างสรรค์ของชุมชนศิลปะและสร้างการมีส่วนร่วมทางศิลปะระหว่างหอศิลป์และชุมชน หอศิลป์ร่วมสมัยแห่งศตวรรษที่ 21 แห่งเมืองคานาซาวา ประเทศญี่ปุ่น (21st Century Museum of Contemporary Art, Kanazawa ก่อตั้งขึ้นในปี 2547) เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการวางบทบาทเป็นหอศิลป์ที่ดำเนินการจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยในระดับสากล และมีวัตถุประสงค์ของหอศิลป์ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมระหว่างหอศิลป์และประชาชน สังคมของเมืองคานาซาวาเป็นอย่างมาก โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของหอศิลป์เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม

2.1.4 องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัย

การดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยใด ๆ นั้น ย่อมจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การจัดตั้งขององค์กรหรือสถาบัน โดยอยู่ภายใต้หลักปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 3 ประการได้แก่ หน้าที่ในการสร้างประสบการณ์สุนทรีย์แก่สังคม หน้าที่ให้การศึกษาศิลปะ และหน้าที่ต่อสังคม ทั้งนี้ในการดำเนินงานตามแผนงานและนโยบายของพิพิธภัณฑ์จะถูกกำหนด โดยผู้บริหารและคณะกรรมการ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการนำเอาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการวางแผน และดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์สามารถทำหน้าที่ตอบสนองและสื่อสารความเข้าใจได้เหมาะสมกับสังคมได้มากขึ้น โดยมีองค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัย 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบด้านระบบบริหารและการจัดการ องค์ประกอบด้านกายภาพ

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันนี้ ถือเป็นดัชนีสำคัญในการชี้วัดความสำเร็จของพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมและสภาพแวดล้อมโดยรอบจากอดีตสู่ปัจจุบันที่ส่งผลให้การทำงานของพิพิธภัณฑ์ต้องปรับเปลี่ยน และปรับปรุงกระบวนการและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ได้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีผลการศึกษาถึงกระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของ จี บราวน์ กู๊ด (G. BrowneGoode) ผู้ช่วยเหลือวิชาการของสถาบันสมิธโซเนียน กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้นำเสนอต่อที่ประชุมของสมาคมพิพิธภัณฑ์แห่งสหราชอาณาจักร (British Museum Association) ในปี 1895 พบว่า มีข้อกำหนด 5 ประการซึ่งพิพิธภัณฑ์ต้องตระหนักและให้ความสำคัญดังนี้

- 1) โครงสร้างองค์กรของพิพิธภัณฑ์จะต้องมีการดำเนินการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและจริงจัง
 - 2) การนิยามความหมาย และการกำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ ควรมีการวางขอบเขตที่ชัดเจนและสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก
 - 3) ความพร้อมของวัตถุดิบและทรัพยากรในการดำเนินการด้านต่างๆ รวมทั้งการนำเสนอและจัดแสดงผลงานที่ดี
 - 4) บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนภัณฑารักษ์ที่มีความรู้และความชำนาญเป็นอย่างดี
 - 5) อาคาร และสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ใน
- หลักสูตรการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของสาขาศึกษามหาวิทยาลัยไลเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ (University of Leicester, U.K) ก็อยู่ในทิศทางเดียวกัน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมใน 9 หลักการสำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินการพิพิธภัณฑ์ 2) การกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์ 3) การวางแผนงานเพื่อสนับสนุน

องค์กรและกลยุทธ์การบริหารจัดการ 4) การวัดและประเมินผลองค์กร 5) บุคลากร 6) งบประมาณ 7) ที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ (รวมไปถึงตัวอาคาร การเก็บสะสมรวบรวมผลงาน สิ่งอำนวยความสะดวก) 8) การดำเนินการตามนโยบายและแผนการปฏิบัติงาน 9) การวางแผนทางการตลาดถือเป็นกลยุทธ์ของการบริหารจัดการที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการของผู้ชมในการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ได้

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์ จากการศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหอศิลป์ที่ผ่านมาเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงผลกำไร ซึ่งทำหน้าที่เก็บรวบรวมผลงานบำรุงรักษา และจัดการแสดง เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชมและสังคม ซึ่งถือเป็นพันธกิจหลักของการดำเนินงานหอศิลป์ แต่ในปัจจุบันนี้มีหอศิลป์จำเป็นอย่างที่จะต้องปรับบทบาทอีกอย่างหนึ่งเพิ่มขึ้นมาได้แก่ การให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการหอศิลป์ และจัดการบริการต่าง ๆ ของหอศิลป์ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการที่ชัดเจนในการรองรับผู้เข้าชม ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ให้กับหอศิลป์ จึงต้องมีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นองค์ประกอบหลักส่วนหนึ่งของการจัดการหอศิลป์ ที่จะยึดถือและเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อบ่งบอกภาพลักษณ์ของหอศิลป์นั้น ๆ

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าชมงานศิลปะ

ผู้เข้าชมหอศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานของหอศิลปะ ทั้งในด้านการกำหนดลักษณะงานบริการของหอศิลปะ และด้านการสนับสนุนกิจการของหอศิลปะ ผู้เข้าชมหอศิลปะเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายและมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจศิลปะที่แตกต่างกันไป

2.2.1 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าชม

ในการเข้าชมหอศิลปะจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ดี เพื่อการเข้าชมหอศิลปะอย่างได้ประโยชน์และมีคุณภาพ ความรู้ความเข้าใจอันดีในการเข้าชมหอศิลปะของผู้เข้าชม เกิดขึ้นจากองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ คุณภาพของผู้เข้าชมหอศิลปะและคุณภาพของหอศิลปะ

1) คุณภาพของผู้เข้าชม

ผู้ชมงานศิลปะ หรือผู้เสพงานศิลปะที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในงานศิลปะและผู้สร้างงานศิลปะ ความรู้ของผู้ชมงานศิลปะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบดังนี้

1.1) มีความรู้ความเข้าใจ

ผู้ชมงานศิลปะจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้สร้างงานศิลปะหรือศิลปิน สามารถมองเห็นเจตนารมณ์ของศิลปิน เข้าใจปรัชญาตลอดจนที่มาของงานและความคิด รวมทั้งเข้าใจวิธีการสร้างงานและวิธีการนำเสนอด้วยรูปแบบที่ใช้แทนอารมณ์ความรู้สึกและแทนความสามารถของศิลปิน

1.2) มีการติดตาม

ผู้ชมงานศิลปะควรจะต้องมีการติดตามเคลื่อนไหวของศิลปิน และงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง

1.3) มีความแจ่มชัดในการรับรู้

ผู้ชมงานศิลปะจะต้องมีความแจ่มชัดในการรับรู้ในสิ่งที่ศิลปินแสดงออก นั่นคือ มีความเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของศิลปิน ตลอดจนสามารถรับรู้ความจริงใจของศิลปินที่มีต่องาน

1.4) มีการยอมรับและการเปิดใจ

ผู้ชมงานศิลปะจะต้องมีการยอมรับและรู้จักการชมงานศิลปะอย่างเปิดใจ รวมทั้งรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีหลักเกณฑ์

2) คุณภาพของหอศิลปะ

หอศิลปะมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เข้าชมหอศิลปะ ด้วยบริการด้านการจัดแสดงและด้านการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีความสอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เข้าชมแต่ละกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1) ลักษณะแรก เป็นแนวทางการจัดแสดงและการให้ความรู้ในแบบที่เข้าใจได้ง่าย ด้วยการใช้สื่อประกอบการจัดแสดง เพื่อสร้างความตื่นเต้นและความน่าสนใจ แนวทางเช่นนี้เหมาะกับกลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี

2.2) ลักษณะที่สอง เป็นแนวทางการจัดแสดงและการให้ความรู้ด้วยการเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง ประกอบกับการใช้อุปกรณ์ประกอบเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เห็นคุณค่าอย่างแท้จริงและมีความเข้าใจในผลงานที่จัดแสดง รวมทั้งมีการใช้สื่อและการออกแบบที่ดึงดูดความสนใจ ประกอบกับการใช้แสง คำบรรยายและป้ายประกอบที่มีข้อความน่าสนใจ แนวทางเช่นนี้เหมาะกับกลุ่มผู้เข้าชมทั่วไป

2.3) ลักษณะที่สาม เป็นแนวทางการจัดแสดงและการให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า การเปรียบเทียบและการวิจัย แนวทางเช่นนี้เหมาะกับกลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้โดยเฉพาะ (ชะวรัชชัย ภาติณรุ, 2532, หน้า 69-73)

วิธีการที่ง่ายที่สุดและให้ประโยชน์อย่างสูงสำหรับงานบริการของหอศิลปะด้านการจัดแสดงและการศึกษาก็คือ การจัดทำคู่มือหรือคู่มือแนะนำชม (Guide Book or Catalogue) ซึ่งได้รับการออกแบบจัดทำอย่างพิถีพิถันเพื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับผู้เข้าชมทุกกลุ่ม อาทิเช่น มีภาพประกอบเป็นรูปภาพสำคัญสำหรับกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก มีการบรรจุข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผลงานที่จัดแสดงและแบบแปลนของอาคารจัดแสดงสำหรับกลุ่มผู้ชมทั่วไปและมีการจัดพิมพ์บรรณานุกรมและแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

เป็นต้น (นิคม มุสิกคามะ และคณะ, 2521, หน้า 21)

2.2.2 ประเภทของผู้เข้าชมงานหอศิลป์

สามารถจำแนกออกได้หลายลักษณะ ตามความมุ่งหมายและปัจจัยที่ใช้ประกอบการพิจารณา การแบ่งประเภทผู้เข้าชมหอศิลป์ตามแนวคิดทางพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (Museology) อาจแบ่งได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ทักษะของผู้เชี่ยวชาญการพิพิธภัณฑ์ขององค์การ UNESCO ผู้เชี่ยวชาญการพิพิธภัณฑ์ขององค์การ UNESCO ได้แบ่งชนิดของผู้เข้าชมออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับทางความคิด การศึกษาและรสนิยม (นิคม มุสิกคามะ และคณะ, 2521, หน้า 36-37) ดังนี้

1.1) นักเรียน กลุ่มผู้ชมที่เป็นนักเรียนเป็นกลุ่มผู้ชมที่ต้องการความเพลิดเพลิน มีความพอใจกับการจัดแสดงในแบบง่าย ๆ เพื่อการเรียนรู้จดจำและค้นหาประสบการณ์ และมักมีความตื่นตัวในการเรียนรู้และสนใจความงามของวัตถุในห้องจัดแสดง

1.2) ผู้เข้าชมทั่วไป กลุ่มผู้ชมทั่วไป ได้แก่ กลุ่มของผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งจัดเป็นกลุ่มผู้ชมส่วนใหญ่ที่สุด ผู้เข้าชมกลุ่มนี้มีความต้องการคำแนะนำในด้านความสำคัญของวัตถุ และความประทับใจในวัตถุที่จัดแสดง ตลอดจนต้องการคำอธิบายประกอบและการจัดแสดงตลอดจนต้องการคำอธิบายประกอบและการจัดแสดงที่มีความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุที่จัดแสดง

1.3) ผู้สนใจพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้สนใจพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นกลุ่มผู้ชมที่มีความต้องการดูวัตถุที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อประโยชน์ในทางศึกษาหรือการค้นคว้าวิจัย

2) ทักษะของพอดด์ (P.H.Pott) ได้เสนอความคิดเห็นเรื่องประเภทของผู้เข้าชมในคราวประชุมกิจการพิพิธภัณฑ์ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2506 ด้วยการแบ่งประเภทของผู้เข้าชมตามลักษณะและรสนิยม (นิคม มุสิกคามะ และคณะ, 2521, หน้า 37-38) ดังนี้

2.1) ผู้เข้าชมเพื่อความเพลิดเพลิน (Romantic Approach) เป็นกลุ่มผู้เข้าชมที่ชอบการท่องเที่ยวและแสวงหาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ผู้เข้าชมกลุ่มนี้ ต้องการได้รับความเพลิดเพลินจากการเข้าชมวัตถุที่จัดแสดง

2.2) ผู้เข้าชมเพื่อสุนทรียภาพและความงาม (Aesthetic Approach) เป็นกลุ่มผู้เข้าชมที่ส่วนมากเคยมาเข้าชมแล้วและรู้คุณค่าความงามและความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดง และการจัดแสดง

2.3) ผู้เข้าชมเพื่อการค้นคว้า (Intellectual Approach) เป็นกลุ่มคนที่สนใจพิจารณาวัตถุที่แสดง เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการหรือเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการศึกษาค้นคว้า

3) ทักษะของ ดร. ไตฟูกุ ผู้เชี่ยวชาญการพิพิธภัณฑสถานขององค์การยูเนสโก ได้แบ่งประเภทของผู้เข้าชมงานศิลปะในหอศิลป์สถาน แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

3.1) ประชาชนทั่วไป นิยมเข้าชมในวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุดงาน เป็นประชาชนทั่วไปที่อาจไม่มีความรู้เป็นภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องราวศิลปะที่จัดแสดง ความต้องการของประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ต้องการความเพลิดเพลิน ต้องการชมงานแปลกใหม่ที่ไม่เคยเห็นไม่เคยทราบ ความประสงค์จะศึกษาหาความรู้น้อยกว่าความต้องการความเพลิดเพลิน สำหรับคนในกลุ่มนี้ควรจะได้จัดกิจกรรมพิเศษเพื่อให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมด้านศิลปะ พร้อมทั้งสร้างความประทับใจในศิลปกรรมที่แสดงในหอศิลป์สถานนั้น เช่น ในรูปของความงาม อันประกอบด้วยวัตถุและสี ตลอดจนคำอธิบายต่าง ๆ

3.2) นักท่องเที่ยว โลกปัจจุบันการคมนาคมสะดวกรวดเร็ว นักท่องเที่ยวต่างประเทศมีมากและหอศิลป์สถานก็เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเสมอ ส่วนใหญ่ในวันธรรมดา ความต้องการของนักท่องเที่ยวนี้นอกจากประชาชนทั่วไป ประกอบด้วยคนที่มีภูมิหลังต่าง ๆ กัน แต่โดยเฉลี่ยแล้วต้องการเรียนรู้เรื่องราวของงานศิลปะนั้น ๆ ด้วย ไม่ใช่เพียงแต่เที่ยวดูเพลิน ๆ แต่ต้องการรู้เรื่องราวพอสมควร

3.3) นักเรียน นักศึกษา ผู้ชมประเภทนี้มีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่เรียนรู้ทางด้านศิลปะโดยตรงและมีความต้องการบริการมากกว่าประเภทอื่น นักเรียนนักศึกษา เข้าชมที่ความมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ของศิลปะที่จัดแสดง การจัดแสดงต้องมีคำบรรยายทางวิชาการ จึงเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ชมกลุ่มนี้

3.4) ผู้สนใจพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญ คนกลุ่มนี้โดยทั่วไปมุ่งที่จะดูผลงานทางศิลปะโดยตรงไม่คำนึงถึงการแสดง แสง สี ประการใด การอธิบายเพียงข้อมูลเฉพาะงานชิ้นนั้น ๆ ก็เพียงพอแล้ว คนประเภทนี้ไม่ต้องช่วยเหลืออะไรมากนัก เพราะมีความรู้และความเข้าใจงานศิลปะเป็นอย่างดี ส่วนมากแล้วจะเป็นกลุ่มศิลปินเอง และผู้เชี่ยวชาญที่มีความสนใจงานศิลปะเป็นอย่างดี คนกลุ่มนี้เป็นประโยชน์ต่อหอศิลป์สถาน ในการวิจัยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและการค้นคว้าเรื่องราวทางศิลปะ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าคนประเภทนักท่องเที่ยวหรือชาวพื้นเมืองก็ตาม ไม่ได้มีระดับทางความคิดและการศึกษาแบบเดียวกัน แล้วสนนิมต่างกันของผู้เข้าชมทั้งสองประเภทตามที่กล่าวมา

2.2.3 วัตถุประสงค์ของผู้ที่เข้าชมงานหอศิลป์

เรื่องรสนิยมและลักษณะของคนที่เข้าชมงานหอศิลป์สถานนั้น ได้แบ่งกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของผู้เข้าชมงาน ดังนี้

1) คนที่เข้าชมงานเพื่อความเพลิดเพลิน (Romantic Approach) คนกลุ่มนี้ตามธรรมชาติมักจะเป็นคนชอบเที่ยวไม่นิยมการพักผ่อนที่บ้านมักจะออกตระเวนหาสถานที่ที่หย่อนใจเพื่อความเพลิดเพลิน ตัวอาคารหรือเพราะการโฆษณาอาจดึงดูดใจผู้ชมงานให้แวะเข้าไปชมห้องแสดงใน

พิพิธภัณฑ์สถาน เมื่อเดินชมงานจนพบสิ่งที่น่าสนใจ ตู้แสดงหรือห้องแสดงใดที่เหมาะสม ก็หยุดดูอย่างเพลิดเพลินใจ เพราะเหตุนี้การจัดแสดงควรจะมีในรูปของความเพลิดเพลินอยู่ด้วย เพื่อสร้างความประทับใจในการชมของเขาประการหนึ่ง เพื่อช่วยให้ประชาชนประสบความสำเร็จในสิ่งที่เขาค้นหาอีกประการหนึ่ง เป็นผลให้เกิดความสมหวังในการชม

2) คนที่เข้าชมความงามของสถานที่ (Aesthetic Approach) คนกลุ่มที่สองนี้ ส่วนใหญ่มักจะเคยเป็นคนที่เข้าชมงานในหอศิลป์มาก่อนแล้วและรู้ค่าความงามของศิลปะและการจัดแสดงเป็นอย่างดี ในการจัดแสดงควรมุ่งเอาความงามเป็นที่สำคัญที่สุด การจัดแสดงสำหรับคนกลุ่มนี้ขึ้นอยู่กับความงามขององค์ประกอบของห้องแสดงรวมทั้งงานที่แสดง แสงสีภายในห้องและภายในอาคารด้วย

3) คนที่เข้าชมงานด้วยจุดประสงค์ในการค้นคว้า (Intellectual Approach) รสนิยมของคนอีกประเภทหนึ่งและเป็นขั้นสุดท้ายของบุคคลที่เข้าชมงานหอศิลป์สถานก็คือ นักปราชญ์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง สิ่งที่คนพวกนี้รำคาญที่สุดนั้นคือการไม่เรียงลำดับความสำคัญและความเกี่ยวพันให้ต่อเนื่องกัน ด้วยเหตุนี้สำหรับคนที่เข้าชมชนิดนี้ควรจะได้จัดห้องแสดงไปในรูปของการต่อเนื่องและสัมพันธ์ของชิ้นงาน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้นี้ในการออกแบบจัดวางพื้นที่ ควรจะได้ตระหนักถึงวัตถุประสงค์และชนิดของประชาชนเอาไว้ เพราะผู้เข้าชมงานเป็นส่วนสำคัญที่สุดเป็นบุคคลที่จะได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอศิลป์นั้น ๆ โดยตรง

2.2.4 ลักษณะพฤติกรรมทางจิตวิทยาของผู้เข้าชมงานศิลปะ

ในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในเพื่อตอบสนองความต้องการบนพื้นฐานทางจิตวิทยาของบุคคล จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ การทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรม การศึกษานี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการออกแบบเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน จึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมมนุษย์ หรือเป็นการนำหลักการออกแบบสากลมาใช้ในกระบวนการออกแบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้นจากการรับรู้สภาพแวดล้อม การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพอาจเกิดได้จากหลายปัจจัยซึ่งเป็นอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล

1) อิทธิพลของสภาพแวดล้อมอื่นที่อยู่รอบ ๆ มีผลต่อการรับรู้ ในการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคลในสภาวะนั้น ๆ ด้วย

2) ประสบการณ์ในอดีตของบุคคลที่รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความสำคัญต่อกระบวนการรับรู้ของบุคคลนั้น บุคคลมีประสบการณ์ในอดีตที่แตกต่างกันสะสมไว้และพร้อมนำมาใช้

ในการอ้างอิงมีความเป็นไปได้ว่าแต่ละบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันแต่มีการแสดงออก พฤติกรรมต่างกัน เนื่องจากการรับรู้และตีความหมายของสภาพแวดล้อมนั้นแตกต่างกัน

3) ความสนใจ ค่านิยมและการให้คุณค่าของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน และมีผล ต่อการรับรู้สภาพแวดล้อม

2.2.5 ปัจจัยต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพ

พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการเกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง สืบเนื่องจากการรับรู้สภาพแวดล้อม เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมนั้น ๆ (Bartlett, 1932)

1) การมีอาณาเขตครอบครอง (Territoriality) เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของ พฤติกรรมการมีตัวตนของบุคคล พฤติกรรมการมีอาณาเขตครอบครองของมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.1) อาณาเขตที่เว้นว่างส่วนบุคคล คือ อาณาเขตรอบตัวบุคคลที่อยู่รอบตัวทุกคน รวมถึงบริเวณที่ใกล้ชิด

1.2) อาณาเขตส่วนบุคคล อาณาเขตกึ่งส่วนบุคคลและอาณาเขตอื่น ๆ เป็นส่วนต่อเนื่องจากที่เว้นว่างส่วนบุคคล อาณาเขตนี้มีขอบเขตที่ชัดเจนและการยึดครองเป็นแบบกึ่งถาวร

1.3) อาณาเขตสาธารณะทั่วไป และอาณาเขตส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้ใช้เป็นประจำและไม่มีความคุ้นเคย ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนเป็นการยึดครองแบบชั่วคราว

2) พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (Personal Space Behavior) คืออาณาเขตรอบตัวที่ไม่อาจรุกร้าได้ มีความเกี่ยวข้องกับระยะห่างที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล ระยะห่างที่เหมาะสมกับความสัมพันธ์ของบุคคล แบ่งเป็น 4 ระยะ

2.1) ระยะใกล้ชิด เป็นระยะที่เกิดการสัมผัสทางกาย ระยะ 18 นิ้ว สำหรับ คู่รัก ครอบครัว เด็กเล็กและเพื่อนสนิท

2.2) ระยะส่วนบุคคล เป็นระยะที่สามารถจับต้องอีกฝ่ายหนึ่งได้ ระยะ 1/2 - 4 ฟุต ครอบครัวรอบ ๆ ตัวบุคคล

2.3) ระยะสังคม ไม่มีการสัมผัส เป็นการใช้เสียงติดต่อกัน ระยะ 4 - 7 ฟุต เป็นระยะของการทำงานร่วมกัน มีการติดต่อกันในระดับปกติ ระยะสังคมระยะไกล ระยะ 7 - 12 ฟุต ระยะสังคมระยะไกลนี้มีความสำคัญต่อการนำมาใช้ในการออกแบบจัดการพื้นที่สาธารณะ

2.4) ระยะสาธารณะ เป็นระยะที่บุคคลต่างไม่อาจยุ่งเกี่ยวกันโดยตรง ช่วง ระยะ 12 -25 ฟุต

3) ภาวะความเป็นส่วนตัว บุคคลต่างก็มีความต้องการภาวะความเป็นส่วนตัว เป็นการแยกตัวจากการกระทำต่อผู้อื่นและควบคุมการกระทำต่อผู้อื่น ลักษณะของความเป็นส่วนตัวมี 2

แบบ

3.1) ความเป็นส่วนตัวโดยแยกตัวออกจากผู้อื่น เป็นสภาวะที่ต้องการอยู่เพียงลำพัง ต้องการความสันโดษ ปราศจากสิ่งรบกวนใด ๆ โดยบุคคลที่มักเป็นกลุ่ม ก็ต้องการการเป็นความเป็นส่วนตัว ปราศจากการสังเกตจากบุคคลอื่น

3.2) ความเป็นส่วนตัวโดยควบคุมตัวเอง เป็นการควบคุมการกระทำของตนเองต่อบุคคลอื่น การสร้างภาวะความเป็นส่วนตัวไม่เพียงแต่เป็นการกำหนดขอบเขตของบุคคล แต่ยังสร้างพฤติกรรมการติดต่อความสัมพันธ์ของบุคคลด้วย

สรุปทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าชมงานศิลปะ ทำให้ทราบถึงลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่สามารถสร้างอารมณ์ ความรู้สึก พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลมาจากการเข้าใช้งานในพื้นที่โดยตรงของแต่ละบุคคล แสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านพฤติกรรม เพื่อนำมาออกแบบให้เหมาะสมกับการจัดพื้นที่ โดยต้องศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้ใช้งานพื้นที่แต่ละประเภท เพื่อให้ทราบถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ประกอบกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งทางด้านจิตใจ การรับรู้ และการเรียนรู้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ ความต้องการทั้งหมดนี้จะทำให้กระบวนการการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในหอศิลป์ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองผู้ใช้งานทุกคน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอศิลป์

สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เข้าชมงานและยังมีผลต่อเจ้าหน้าที่ภายในหอศิลป์ รวมทั้งมีผลต่อผลงานและชิ้นงานที่จัดแสดงด้วย การศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในหอศิลป์ที่สำคัญมี 4 ส่วนคือ สภาพอากาศ อุณหภูมิ แสง สีและเสียง

1) สภาวะแวดล้อมและอุณหภูมิ ที่มีผลกระทบต่องานศิลปะและผู้ใช้งานอาคารและอุณหภูมิจัดเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มักจะถูกละเลยในการออกแบบให้เหมาะสม การจัดการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์กับลักษณะของข้อจำกัดของสิ่งจัดแสดง เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน บางครั้งก็มีการจัดการที่มากเกินไป จากความต้องการซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองพลังงาน แต่บางครั้งก็จัดการน้อยเกินความต้องการของบุคคล ในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะของความต้องการของบุคคลแตกต่างกันออกไป จำเป็นจะต้องศึกษาลักษณะของข้อจำกัดในเรื่องอุณหภูมิ ของสิ่งจัดแสดง กับความต้องการภาวะความสบาย ในบรรยากาศของบุคคลที่เข้าใช้พื้นที่ เพื่อหาค่ากลางที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับบุคคลในขณะเดียวกันก็ไม่เป็นอันตรายต่องานศิลปะที่จัดแสดง ทั้งนี้ภาวะอุณหภูมิความสบายของแต่ละช่วงฤดูยังมีความแตกต่างกันอีกด้วย ในประเทศแถบตะวันออกโดยรวมน่าจะอยู่ที่ 25 - 28 (Casser, 1994)

2) ลักษณะของแสงที่มีผลกระทบต่องานศิลปะและผู้ใช้งาน

2.1) ลักษณะของแสงภายในสถานที่จัดแสดงงานศิลปะ

โดยทั่วไปแล้วการให้แสงสว่างในอาคารพิพิธภัณฑ์สถานก็เหมือนกับอาคารอื่น ๆ ยกเว้นแต่ห้องจัดแสดงเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ ปัญหาเรื่องแสงในห้องจัดแสดงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณา ในปัจจุบันอาคารพิพิธภัณฑ์มีชื่อเรียกหลายแบบเช่น “Skylighted Museum” และ “Windowless Museum” ซึ่งเห็นได้ว่าแบบแรกใช้ระบบแสงธรรมชาติและแบบหลังใช้ระบบแสงประดิษฐ์ (Hall, 1987) เรื่องการใช้แสงสว่างเป็นเรื่องของรสนิยมและความนิยมของแต่ละยุคแต่ละสมัยด้วย ค.ศ. 1800 – 1900 คนไม่ค่อยนิยมแสงสว่างจ้าแต่นิยมแสงสลัว ๆ แม้ในสถานที่ซึ่งจัดแสดง ภาพเขียนก็มีแสงสลัว แต่ต่อมาพวกจิตรกร สกอลช่าง Impressionist เริ่มนิยมการเล่นเงา เล่นสีแสง นิยมแสงสว่างและความสดใส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 20 เรื่อยมา ความนิยมของคนเริ่มเปลี่ยนมานิยมความสว่างไสวและความสดใส เมื่อความนิยมของคนเปลี่ยนแปลงไป พิพิธภัณฑ์ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยโดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์สาขาวิทยาศาสตร์นิยมแบบ Windowless และใช้แสงสว่างประดิษฐ์ทั้งอาคาร ในขณะที่พิพิธภัณฑ์สาขาศิลปะยังนิยมแสงธรรมชาติอยู่ แต่โดยทั่วไปแล้วก็ใช้แสงผสม คือทั้งแสงธรรมชาติและประดิษฐ์ นอกจากนี้ความนิยมในเรื่องทิศทางของแสงก็เปลี่ยนไปด้วยในสมัยก่อนนิยมแสงสว่างธรรมชาติที่มาจากทิศเหนือแต่ปัจจุบันนิยมแสงที่มาจากทิศใต้ แสงสว่างภายนอกอาคารเป็นส่วนสำคัญเพราะสามารถเน้นให้เห็นว่าอาคารดังกล่าวนี้เป็นอาคารประเภทใด ในฐานะที่เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนที่สำคัญ นอกจากนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการรักษาความปลอดภัยและให้ความปลอดภัยแก่ชุมชนที่อยู่นอกอาคาร

2.2) ประเภทของแสงสว่าง

จากการศึกษาเรื่องการควบคุมระบบสภาพแวดล้อมกายภาพในการจัดแสดงของคาเซาว์ (Cassar, 1994) ได้แบ่งประเภทของแสงแต่ละชนิด ดังนี้

2.2.1) แสงสว่างตามธรรมชาติ Daylight

การศึกษาในอดีตแสงธรรมชาติเป็นแสงที่เหมาะสมเกี่ยวกับการจัดแสดง โดยเฉพาะการจัดแสดงงานศิลปะ เพราะแสงธรรมชาติให้ปริมาณที่นุ่มนวลและไม่เปลี่ยนแปลงสีของวัตถุ แต่แสงธรรมชาติไม่สามารถควบคุมปริมาณความเข้มของแสงและแสงไม่มีความคงที่ แสงธรรมชาติเปลี่ยนไปตามฤดูกาล ตามทิศและตามธรรมชาติของอากาศ แสงจากทิศต่าง ๆ ก็ไม่เหมือนกันแสงจากทิศเหนือมีสีน้ำเงินมาก เยือกเย็น เหมาะสำหรับภาพเขียน ส่วนแสงจากทิศใต้ มีสีเหลืองและแดงมากกว่าเหมาะสำหรับงานประติมากรรม แต่การศึกษาในปัจจุบันมีการวิจัยพบว่าในแสงธรรมชาติมีรังสี UV ซึ่งมีอันตรายต่อสีของภาพเขียนและยังพบว่ามีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมภาพเขียนเดียวกันในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปผู้ชมจะมีความรู้สึกที่แตกต่างกัน ความไม่สามารถควบคุมปริมาณความเข้มของแสงธรรมชาตินั้นมีผลทำให้การเห็นสีของภาพเพี้ยนไป

2.2.2) แสงสะท้อน แสงที่เกิดจากการสะท้อนภายในพื้นที่ อาจมาจากผลกระทบของแสงกับผนัง แสงกับพื้นและแสงกับวัสดุที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งภายใน การควบคุมแสงธรรมชาติไม่ให้มีผลกระทบกับสิ่งต่าง ๆ ภายในและผลกระทบกับผู้ชมเป็นเรื่องที่ยากมาก

2.2.3) แสงสว่างประดิษฐ์ แสงไฟฟ้าธรรมดาและแสง Fluorescent แสงไฟฟ้าโดยทั่วไปมีความร้อนและสีแดงยิ่งกว่าแสงธรรมชาติ ส่วนแสง Fluorescent นั้นใกล้เคียงกับแสงธรรมชาติมาก ในปัจจุบันมี Day Light Fluorescent ซึ่งนับว่าดีที่สุดสำหรับแสงสว่างประดิษฐ์ การใช้แสงสว่างประดิษฐ์ในพิพิธภัณฑ์สถานได้มี วิธีการหลายอย่าง เช่น ใช้ไฟติดไว้บนเพดานแทนแสงธรรมชาติแต่ดีกว่าเพราะแสงคงที่ และอาจสามารถใช้ Spot Light ส่องตรงไปยังวัสดุต้องการให้แสงสว่าง แผงรูปภาพ ภาพเขียนและงานประติมากรรมอื่น ในสหรัฐอเมริกามีการใช้ที่ METROPOLITAN MUSEUM ใน New York ใช้ไฟฟ้ติดไว้ที่ข้างนอกส่องผ่านหน้าต่างที่ทึบที่แสงผ่านได้ ผลสะท้อนในทางเสื่อมของแสงอุลตราไวโอเลตในแสงไฟฟ้าที่มีต่อวัสดุ เป็นปัญหาหนึ่งซึ่งหาทางแก้ไขลดความเสื่อมลงได้ มีกระจกโปร่งแสงมากมายที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ อย่างกระจกฝ้าวางไว้ใต้แสงหรือติดกับหลอดไฟฟ้าเพื่อลดแสงอุลตราไวโอเลตที่เป็นอันตรายนี้

2.2.4) แสงประสม การจัดแสงภายในโดยใช้แสงธรรมชาติ (Day Light) ผสมผสานกับแสงประดิษฐ์ (Electric Light) คือในช่วงเวลากลางวันใช้แสงธรรมชาติ ส่วนเวลากลางคืนใช้แสงประดิษฐ์และเลือกใช้แสงธรรมชาติในพื้นที่โดยรวม พื้นที่ทางเดิน เพราะสร้างบรรยากาศให้เกิดความนุ่มนวล เลือกใช้แสงประดิษฐ์ในพื้นที่ต้องการเน้นเฉพาะเจาะจงและสามารถควบคุมรูปแบบและความเข้มของแสงได้

2.3) ข้อคำนึงเกี่ยวกับการให้แสงสว่าง

2.3.1) ต้องรู้จักชนิดของแสงที่นำมาใช้ภายในอาคารว่าเป็นแสงแบบใดเช่น ชนิดของแสงสว่าง นั้นเป็นแสงสว่างธรรมชาติ แสงสว่างประดิษฐ์ แสงสว่างประสมระหว่างธรรมชาติและประดิษฐ์

2.3.2) ต้องรู้จักคุณสมบัติของแสงสว่าง เช่น แสงสว่างธรรมชาติก่อให้เกิดบรรยากาศตามธรรมชาติและความรู้สึกมีชีวิตจิตใจแต่แสงธรรมชาตินั้นบังคับไม่ได้ ส่วนแสงสว่างประดิษฐ์ เป็นแสงคงที่ชวนให้เบื่อ แต่แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้และคุณภาพคงที่ จากการค้นคว้าวิจัยหาความแตกต่างของ Fluorescent Spectrum ซึ่ให้เห็นว่าสามารถทำให้วัดขนาดหรือปริมาณขนาดของห้องได้ วัดสัน และเดนี (Wastson & Dayne, 1968) พบว่า “แสงเย็นซึ่งมีสีฟ้าสามารถทำให้ห้องรู้สึกว่ามีขนาดกว้างขึ้น ในขณะที่แสง fluorescent ที่มีสีแดงจะทำให้มีความรู้สึกว่ามีขนาดเล็กลง”

2.3.3) การกำหนดความแรงของแสงสว่าง ได้เคยทดลองกับพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถสร้างมาตรฐานได้ว่าของชนิดใดต้องการแสงสว่างเท่าไรนอกจากนั้นในสภาพ

ภูมิศาสตร์ของแต่ละแห่งก็ต่างกัน เช่น ที่ลอนดอนแสงสว่างในอาคารต้องการประมาณ 6 - 7 % ของแสงภายนอก แต่ที่สเปนต้องการเพียง 2 % เท่านั้น เป็นต้น แต่โดยหลักเกณฑ์แล้วพิพิธภัณฑสถานต้องการแสงสว่างเพียงให้เห็นแสงต่าง ๆ ชัดเจน แต่ไม่จ้าจนตาพล่า คือ ต้องการแสงที่อ่อนนุ่ม (Casser, 1994)

2.3.4) ปรากฏการณ์ที่เกิดจากแสงสว่าง ตามธรรมชาติของแสงสว่างอาจทำให้ตาพล่าเกิดเงาสะทอน ฉะนั้นในด้านเทคนิคต้องระวังและแก้ปัญหาในเรื่องแสงสะท้อน และแสงสว่างในระดับสายตาที่ทำให้ตาพล่า

2.3.5) การตกกระทบของแสงสว่าง วัตถุที่จัดตั้งแสดงบางชนิดจะมีคุณค่าหรือเสียความงามไปขึ้นอยู่กับทำให้แสงสว่างเช่น สำหรับการจัดแสดงงานประติมากรรม การตกกระทบของแสงอยู่ระหว่าง 0 - 45 องศา ส่วนการจัดแสดงงานจิตรกรรม การตกกระทบของแสงอยู่ระหว่าง 45 - 70 องศา เป็นต้น

2.3.6) ทางเดินของแสงสว่าง ไม่ว่าจะใช้แสงธรรมชาติ หรือแสงประดิษฐ์ก็ตามต้องคำนึงถึงทิศทาง หรือทางเดินของแสงในการจัดแสดง ทางเดินของแสงจะต้องเดินมาที่วัตถุ ไม่ใช่แสงส่องมาจากคนดู หรือที่พื้นห้อง และแสงสว่างจะต้องกระจายทั่วไปถึงพื้นห้องด้วย บางแห่งใช้แสงสว่างธรรมชาติสำหรับความสว่างของห้องและใช้แสงสว่างประดิษฐ์พุ่งไปที่วัตถุ เป็นต้น

2.4) การจัดแสงภายในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะมี 3 ประเภท

2.4.1) แสงธรรมชาติ เป็นแสงที่นิยมนำมาใช้ในการจัดแสดงงานศิลปะ เพราะให้ความนุ่มนวลและให้สีจริงตามธรรมชาติไม่ผิดเพี้ยน ข้อเสียของการใช้แสงธรรมชาติ คือ ไม่สามารถควบคุมความเข้มของแสง และมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติมากและรังสี UV ในแสงธรรมชาติดังเป็นตัวทำลายงานศิลปะด้วย

2.4.2) แสงประดิษฐ์ นิยมใช้แสง Fluorescent เพราะมีความใกล้เคียงกับแสงธรรมชาติ และในปัจจุบันเลือกใช้แสง Day Light Fluorescent ใช้ติดบนหลังคาหรือผนังแทนแสงธรรมชาติ ข้อดีคือสามารถควบคุมทิศทาง และปริมาณความเข้มของแสง

2.4.3) แสงผสม คือการใช้แสงสว่างแบบธรรมชาติร่วมกับการใช้แสงประดิษฐ์ (Hall, 1987)

การศึกษาถึงผลกระทบของแสงกับความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อภาวะการนั่งอยู่ภายใต้แสงนั้น ๆ การศึกษาของคัตเทิล (Cuttle, 1998) ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการรับรู้บรรยากาศในแสงต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความร้อน ความเย็นและส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในสถานที่นั้น ซึ่งแสงมีผลกระทบกับบุคคลทางด้านจิตใจด้วยไม่ใช่แค่เพียงการส่องสว่าง

การจัดแสงภายในองค์ประกอบพื้นที่ภายในสถานที่จัดแสดงงานศิลปะ นอกจากจะมีความแตกต่างกันในการใช้สอยพื้นที่แล้ว ยังมีผลต่อความรู้สึกและทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่นั้น ๆ ด้วยซึ่ง

จะมีผลกระทบต่อตำแหน่งที่ตั้งขององค์ประกอบพื้นที่ภายในอาคาร ซึ่งมีความสามารถในการรับแสงธรรมชาติและติดตั้งแสงประดิษฐ์ที่แตกต่างกัน

3) เสียงที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกและทัศนคติของผู้ใช้งาน

เสียงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการแสดง จัดนิทรรศการ การจัดแสดงบางประเภทใช้เทคนิคเกี่ยวกับเสียงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดง การจัดแสดงบางประเภทต้องใช้เทคนิคด้านเสียงเพื่อสร้างบรรยากาศ สร้างอารมณ์ให้กับผู้ชม แต่ในขณะเดียวกันการจัดแสดงบางประเภทเสียงกับการเป็นผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาวะมลพิษทางเสียง ก่อให้เกิดความรำคาญและรบกวนสมาธิของผู้ชมงานแสดง เกี่ยวกับการเกิดเสียงที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากจะทำลายบรรยากาศแล้วยังก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมกับการชมงานแสดงอีกด้วย (Garry, 1960)

3.1) การเดินทางของคลื่นเสียง

การโยนก้อนหินลงในน้ำนิ่ง และเกิดระลอกคลื่นกลม ๆ กระจายไปรอบ ๆ จุดที่ก้อนหินตกนั้นเป็นตัวอย่างอันดีสำหรับการเดินทางของคลื่นเสียงซึ่งจุดที่ก้อนหินกระทบน้ำนั้นเปรียบเทียบกับได้กับต้นเสียง ความเร็วของเสียงในอากาศที่อุณหภูมิประมาณ 0 องศา จะมีความเร็วประมาณ 332.4 เมตร ต่อวินาทีทุก ๆ 1 องศา ที่อุณหภูมิสูงขึ้น ความเร็วของเสียงก็จะเพิ่มขึ้นทีละ 60 ซม.

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของเสียงที่มีผลกระทบกับสภาพแวดล้อม โดยศึกษาลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน (Garry, 1986)

3.1.1) เสียงเบี่ยงหลัง เสียงเบี่ยงหลังเกิดจากเสียงซึ่งลดมาจากภายนอกห้องรวมทั้งเสียงซึ่งเกิดขึ้นในห้องด้วย

3.1.2) เสียงสะท้อนกลับ ต่อเนื่องกันหลายครั้งหลายหน การสะท้อนกลับของเสียงเราเรียกเสียงที่เกิดขึ้นว่าเสียงต่อเนื่อง การควบคุมเสียงต่อเนื่องคือการกั้นเสียงให้จางลงไป แม้ว่าจุดเสียงจะหยุดแล้ว ก็ยังมีเสียงสะท้อนชั่วระยะหนึ่ง เรียกว่า “เวลาของเสียงสะท้อนต่อเนื่อง” ห้องควรปราศจากจุดสะท้อน และจุดรวมเสียงสะท้อน และควรรวมเสียงสะท้อน ซึ่งทำให้เสียงรบกวนขึ้น เสียงสะท้อนอาจเกิดได้จากที่เพดานจากพื้นเกิดจากผนังและวัสดุที่นำมาใช้ในการตกแต่งภายใน

3.1.3) การกระจายเสียงไปในที่ว่าง การเกิดเสียงและป้องกันเสียงก้อง เสียงสะท้อนเกิดจากต้นกำเนิดเสียงอยู่ห่างออกไปจากผนังออกไป 20 เมตรหรือ 65 ฟุต (Garry, 1960) เสียงก้องเกิดจากการที่เสียงสะท้อนกลับไปกลับมาระหว่างผนังคู่ขนานและผนังตรงข้ามหรือผนังที่ผิวโค้งการป้องกันเสียงก้องจะต้องหลีกเลี่ยงการออกแบบผนังที่ขนานกัน จัดหาวัสดุดูดซับเสียงให้มาใช้งาน จัดทำให้ผนังคู่ขนานนั้นมีการเจาะทะลุหรือเปลี่ยนลักษณะผิวผนังให้มีความลึกต่างกัน วัสดุที่มีคุณสมบัติในการดูดกลืนเสียง วัสดุก่อสร้างและวัสดุตกแต่งชนิดต่าง ๆ จะมีคุณสมบัติในการดูดกลืนเสียงได้แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นผิวความหนาตลอดจนความหนาแน่นของเนื้อ

วัสดุสำหรับวัสดุทั่วไป เช่น ผนังก่ออิฐฉาบปูน หน้าต่าง พื้นไม้ จะดูดเสียงได้น้อยมากวัสดุที่ช่วยในการดูดเสียงได้ดี ได้แก่ วัสดุตกแต่ง (ส่วนใหญ่) เช่น ม่าน พรม เพอร์นิเจอร์ ต้นไม้ภายในอาคาร เป็นต้น

การออกแบบสภาพแวดล้อมภายในจะต้องคำนึงถึงการควบคุมเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญ ทั้งเสียงก้องและเสียงสะท้อน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในการชมงานศิลปะ

4) ลักษณะของสีที่มีผลกระทบต่อการเข้าชมงาน

จากรายงานการค้นคว้าของ ศาสตราจารย์ ฟาร์เมอร์กล่าวว่ามนุษย์ต้องใช้พลังงานของร่างกาย ทางประสาท และจิตใจถึงร้อยละ 25 และประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ ได้แก่

ประสาทตา	มีการรับรู้สัมผัสร้อยละ	87
ประสาทหู	มีการรับรู้สัมผัสร้อยละ	7
ประสาทจมูก	มีการรับรู้สัมผัสร้อยละ	37
ประสาทผิวหนัง	มีการรับรู้สัมผัสร้อยละ	1.5
ประสาทลิ้น	มีการรับรู้สัมผัสร้อยละ	1

สีจัดว่าเป็นสิ่งเร้าภายนอก (External Stimlas) อย่างหนึ่งที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ทางตาสัมผัสและก่อให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตื่นเต้น กระวนกระวาย สดชื่น เศร้าหมอง เฉื่อยชา เป็นต้น สีมียุทธวิธีต่อมนุษย์มากในด้านจิตวิทยา (Padgham, 1985) เพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้หลายอารมณ์สีหนึ่งอาจทำให้อาคารแลดูหนักหรือเบา ร้อนหรือเย็น ใกล้หรือไกล บางครั้งยังสามารถปิดบังส่วนที่น่าเกลียดของพื้นที่หรือเน้นส่วนที่งดงามของโครงสร้างได้อีกด้วย

การมองเห็นสีมีความยุ่งยากในการทำความเข้าใจเรื่องการกระจายสีที่สามารถทำให้คนเรามองเห็นเป็นคุณสมบัติของสี แม้ว่าแสงจะมีความสำคัญต่อการมองเห็นสีของคนเราและมีผลทำให้สีต่าง ๆ มีการสะท้อนสีที่เปลี่ยนแปลงไป การกระจายสีโดยธรรมชาติแล้วอยู่นอกเหนือความควบคุม (Garry, 1960) สีมักสะท้อนแสงของสีในตัวเองประเทศในแถบร้อน มีแสงสว่างแรงกล้าตลอดปี จะต้องมีการควบคุมหรือกรองแสงให้เหมาะสม อัตราการสะท้อนแสงของสีแต่ละสีมีความแตกต่างกัน เช่น สีขาวอัตราการสะท้อนแสงร้อยละ 80 - 90 สีเหลือง 65 - 80 สีเหลืองปนน้ำตาล 55 - 65 สีชมพู 40-70 สีเทา 35 - 50 สีเขียวอ่อน 25 - 50 สีแดง 15 - 25 น้ำเงิน 8 - 12 สีแดงเข้ม 4 - 7 สีดำ 2 - 5

4.1) สีและผลกระทบจิตวิทยาของมนุษย์ (Padgham, 1985) ได้แยกสีออกเป็น 2 ลักษณะคือ

4.1.1) สีอบอุ่นเป็นสีที่มีช่วงคลื่นยาว คือสีแดงและเหลืองหรือสีเขียว เข้ม ประกอบที่มีสีทั้งสองเจือปนอยู่ สีอบอุ่น เมื่อจ้องมองจะรู้สึก เหมือนคลื่นใกล้เข้ามาสีอุ่น (WARM COLOR) ได้แก่ สีเหลือง สีแสด สีแดง ทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษ ก้าวร้าว คึกคัก ก่อให้เกิดอารมณ์ ตื่นเต้นเสมอ

4.1.2) สีเย็นเป็นสีที่มีช่วงคลื่นสั้น คือสีเขียวและสีน้ำเงินและสีเชิงประกอบ ที่มีทั้งสองเจือปนอยู่สีเย็นเมื่อจ้องมองจะรู้สึกเหมือนว่า เคลื่อนห่างออกไป สีเย็น เช่น สีฟ้า น้ำเงิน ที่ทำให้รู้สึกถึงความสันโดษ ความนิ่งเฉย ความสงบเงียบ

4.2) ความรู้สึกของมนุษย์ต่อสีต่าง ๆ

บิลมีเยอร์ พบว่า คนส่วนใหญ่มักชอบสีแดง ม่วง เขียว แสด และ เหลือง ผู้หญิง ๆ ส่วนใหญ่ชอบสีแดงและผู้ชายส่วนใหญ่ชอบสีน้ำเงิน ผู้หญิงจะมีความรู้สึกสีต่าง ๆ ได้เร็วกว่าผู้ชาย สีเป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อระบบประสาทและอารมณ์ของมนุษย์มาก ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาสี ซึ่งเป็นเรื่องซับซ้อนอย่างยิ่งมีอิทธิพลต่อมนุษย์ด้านความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เช่น สีแดง อบอุ่น ร้อนแรง กระตุ้นให้ตื่นตัว น่ากลัว สีส้มเร้าใจอบอุ่น ค่อนข้างร้อนแรงและบาดตา สีชมพู ไร้เร้า บริสุทธิ์ไร้เดียงสา สีเหลือง ไร้เร้าเบิกบาน ปาดเปรื่องและเกิดพลังกำลังสีเขียวชุ่มชื้น กระปรี้กระเปร่า สดชื่นมีชีวิตชีวา สีน้ำเงิน สง่าผ่าเผย วังเวง สงบเงียบลึกซึ้ง เยือกเย็น สีม่วง สงบเงียบ หดหู่ เฉื่อยชา เมื่อยล้า สีน้ำตาลอบอุ่น แห้งแล้ง มั่นคงและเศร้า สีเทา เจ็บขรุขระ อ่อนโยนและเศร้าอิทธิพลของสีมีต่อความรู้สึก (Garry, 1960 อ้างใน Billmeyer, 1981)

4.3) การใช้สีภายในการจัดแสดงจะต้องรู้จักคุณสมบัติต่าง ๆ ของสี

4.3.1) คุณสมบัติของสีที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสี โดยไม่คำนึงถึงน้ำหนักอ่อนแก่และความเข้มของสีแบ่งออกเป็น Chromatic Colors คือ สีที่สามารถจำแนกออกเป็น สีเขียว แดง เหลือง และ Achromatic Colors คือ สี เช่น สีขาว เทา ดำ

4.3.2) ความสดหรือความหม่น คือ คุณสมบัติของสีที่เกี่ยวกับความสดหรือความหม่นของสีแต่ละตัว

4.3.3) น้ำหนักอ่อนแก่ คือ คุณสมบัติที่เกี่ยวกับน้ำหนักอ่อนแก่ เป็นค่าของสีที่แตกต่างกัน

4.3.4) คุณสมบัติของสีด้านการสะท้อน น้ำหนักของสีในการมองเห็น น้ำหนักของสีแต่ละสีต่างกันขึ้นอยู่กับการสะท้อนสีอ่อนจะสะท้อนแสงสว่างได้มาก ในขณะที่สีเข้มจะดูดแสงสว่างมาก

4.4) ลักษณะทางสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีผลกระทบต่อผู้ชมงานแสดงศิลปะ ภายในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

4.4.1) สภาพอากาศและอุณหภูมิ ที่เหมาะสมภายในสถานที่จัดแสดง ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้ชมกับข้อจำกัดของงานศิลปะที่จัดแสดง

4.4.2) แสงสว่างภายในพื้นที่จัดงานศิลปะ การเลือกใช้แสงที่เหมาะสมจะช่วยให้การจัดแสดงประสบความสำเร็จมากขึ้น แสงนั้นจะต้องสามารถสร้างความสนใจและเร้าใจให้กับผู้ชมในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างบรรยากาศที่ประทับใจให้เกิดขึ้นและแสงนั้นจะต้องไม่ทำลาย

งานศิลปะหรือมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมสภาพ

4.4.3) เสียงที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะจะต้องไม่รบกวน หรือก่อให้เกิดภาวะที่อึดอัดต่อผู้ชมงานศิลปะ จะต้องมีการควบคุมการเกิดเสียงที่ไม่พึงประสงค์ภายในพื้นที่

4.4.4) ลักษณะของการเลือกใช้สี ในการตกแต่งภายในหรือพื้นที่ที่จัดแสดงภาพเช่นผนังหรือบอร์ด สีที่เลือกใช้นั้นจะต้องไม่เป็นสีที่รบกวนหรือมีการกระจายที่ส่งผลในทางลบต่อการชมงานศิลปะ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการทำลายทัศนียภาพในการชมงานแสดงศิลปะ

5) เทคนิคการจัดแสดงศิลปะของหอศิลปะ

การจัดแสดงงานศิลปะของหอศิลปะเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการออกแบบเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นงานบริการของหอศิลปะที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก การจัดแสดงงานศิลปะที่ดีมีคุณภาพเกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายประการ ทั้งทางด้านเทคนิคการจัดแสดง งานศิลปะที่จัดแสดง รวมทั้งบุคลากรต่าง ๆ ที่ดูแลและดำเนินการ

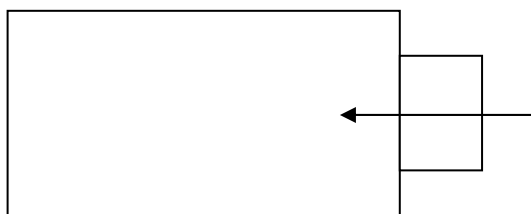
เทคนิคที่สำคัญในการจัดแสดงงานศิลปะของหอศิลปะมีองค์ประกอบดังนี้

5.1) ผังห้องจัดแสดง (Generic Plans for Exhibit Area)

ผังห้องจัดแสดงเป็นปัจจัยสำคัญต่อลักษณะการจัดแสดงงานศิลปะภายในหอศิลปะ ผังของห้องจัดแสดงแบ่งออกได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับขนาดและโครงสร้างของอาคารหอศิลปะ ได้แบ่งผังห้องจัดแสดงของหอศิลปะเป็น 6 ลักษณะดังนี้ (Geoffrey, 1991, pp. 21-22)

5.1.1) ผังแบบ Open Plan ได้แก่ ผังที่มีลักษณะเป็นห้องกว้าง มีทิศทางเดินชมแบบอิสระ (Free Circulation) และมีทางเข้ากับทางออกเป็นทางเดียวกัน

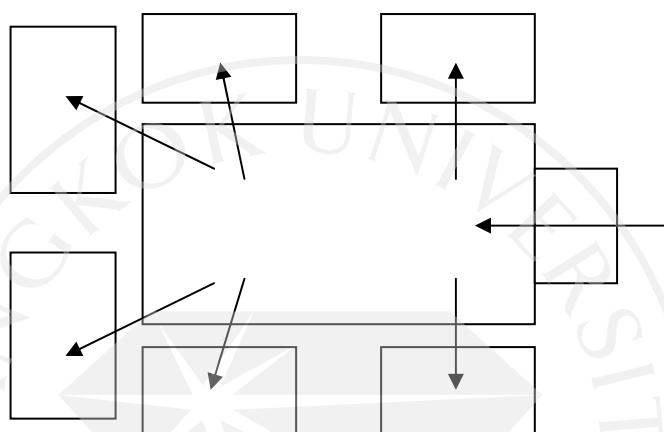
ภาพที่ 2.1: แสดงลักษณะผังแบบ Open Plan

ผังแบบ Open Plan เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงในลักษณะทั่วไป

5.1.2) ผังแบบ Core and Satellites/ Enfilade ได้แก่ ผังที่มีห้องหลักอยู่ตรงกลาง และมีห้องย่อย ๆ หลายห้องรายล้อมและเชื่อมต่อกับห้องหลัก มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระ (Free Circulation) และแบบเดินชมจากห้องหลักแล้วแยกไปยังห้องย่อยแต่ละห้อง (Circulation Control Core to Specific Satellites) และมีทางเข้ากับทางออกเป็นทางเดียวกัน

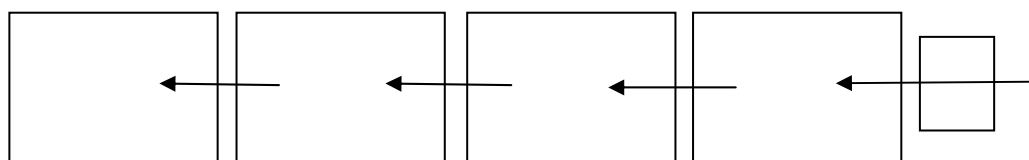
ภาพที่ 2.2: แสดงลักษณะผังแบบ Core and satellites

ผังแบบ Core and Satellites เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการหลักในห้องกลาง และการจัดนิทรรศการหมุนเวียนหรือนิทรรศการพิเศษในห้องย่อยต่าง ๆ

5.1.3) ผังแบบ Linear Procession ผังที่มีห้องหลายห้องเรียงรายและเชื่อมต่อกัน มีทิศทางการเดินชมแบบกำหนดได้ (Controlled Circulation) คือ การเดินชมจากห้องแรกไปยังห้องสุดท้าย และมีทางเข้ากับทางออกไม่ใช่ทางเดียวกัน

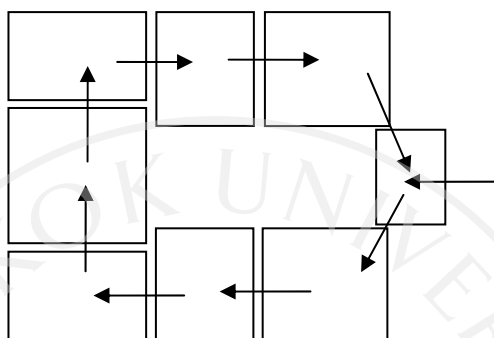
ภาพที่ 2.3: แสดงลักษณะผังแบบ Linear Procession

ผังแบบ Linear Procession เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงผลงานตามลำดับ หรือตามหัวข้อ เช่น ยุคสมัยของศิลปะ หรืองานศิลปะประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

5.1.4) ผังแบบ Loop ได้แก่ ผังที่มีห้องเรียงรายต่อกันเป็นกลุ่ม มีทิศทางการเดินชมจากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่งจนครบ (Circulation Returns to Entrance) และมีทางเข้ากับทางออกเป็นทางเดียวกันกระจายไปยังห้องต่าง ๆ

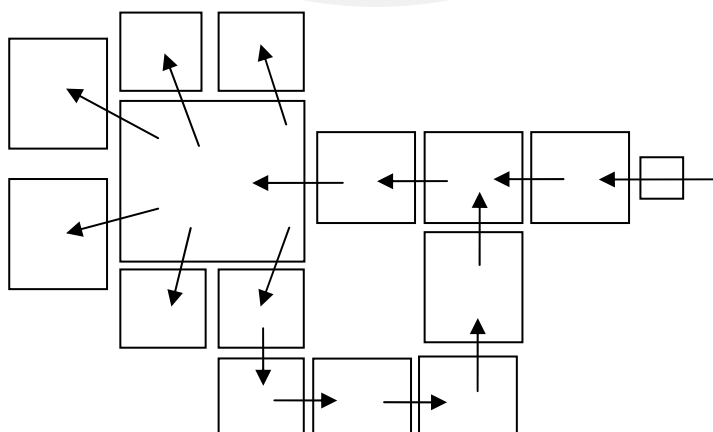
ภาพที่ 2.4: แสดงลักษณะผังแบบ Loop

ผังแบบ Loop เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับนิทรรศการที่ต้องการเล่าเรื่องราว มีลำดับเหตุการณ์หรือลำดับประเภทงานที่แสดง

5.1.5) ผังแบบ Complex ได้แก่ ผังที่มีห้องหลายห้องเรียงรายและเชื่อมต่อกันในหลายลักษณะ มีทิศทางการเดินชมขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของห้องต่าง ๆ และมีทางเข้ากับทางออกเป็นทางเดียวกัน

ภาพที่ 2.5: แสดงลักษณะผังแบบ Complex

ผังแบบ Complex เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงที่มีความซับซ้อนหรือการจัดแสดงหลายหัวข้อ

5.2) การจัดระยะและทิศทาง (Distance and Direction) พื้นที่สำหรับจัดแสดงงานศิลปะมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ สามารถจำแนกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ พื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณโล่งกว้างและพื้นที่ภายในห้องจัดแสดง การจัดแสดงงานศิลปะในแต่ละพื้นที่จัดแสดงมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรคำนึงถึงหลายประการ ดังนี้

5.2.1) ขนาดของพื้นที่จัดแสดง

ขนาดของพื้นที่จัดแสดงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดแสดงในแต่ละพื้นที่และมีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดขนาดและจำนวนของงานที่นำมาจัดแสดง การจัดแสดงที่ดีจึงควรคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างพื้นที่จัดแสดง งานศิลปะที่จัดแสดงและพื้นที่สำหรับการดูและการเดินชมของผู้เข้าชม

5.2.2) ระยะและตำแหน่งทิศทาง

พื้นที่ภายในหอศิลปะประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมายสำหรับให้บริการแก่ผู้เข้าชม การจัดระยะและตำแหน่งทิศทางในการจัดแสดง ในการให้ข้อมูลอย่างเหมาะสมนับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายให้กับผู้เข้าชมหอศิลปะ การจัดระยะและตำแหน่งทิศทางในการจัดแสดงและการให้ข้อมูลที่สำคัญของหอศิลปะ มีดังนี้

การติดตั้งป้ายบอกทิศทางภายในหอศิลปะควรมีการติดตั้งให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนตรงบริเวณที่เป็นจุดสำคัญต่าง ๆ เช่น บริเวณทางเข้า บันได ทางแยก และทางเชื่อมต่อระหว่างห้องและอาคารที่จัดแสดง เป็นต้น การให้ข้อมูลในป้ายบอกทิศทางประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การบอกทิศทางภายในหอศิลปะ ซึ่งนิยมแสดงด้วยลูกศรและควรจัดให้อยู่ด้านบนของป้ายเหนือระดับสายตา

ส่วนที่ 2 การให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งควรจัดให้อยู่ด้านล่างของป้ายในระดับสายตาเพื่อความสะดวกในการอ่านของผู้เข้าชม

การติดตั้งป้ายอธิบายงานศิลปะงานศิลปะและป้ายอธิบายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์ในการจัดแสดงศิลปะ การติดตั้งป้ายอธิบายอย่างถูกต้องเหมาะสม คือ การติดตั้งโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์กับการจัดแสดงและขนาดของงานศิลปะที่จัดแสดงเป็นสำคัญ ดังนี้

ข้อที่ 1 การติดตั้งป้ายอธิบายงานศิลปะที่มีขนาดเล็ก ในการดูงานศิลปะที่มีขนาดเล็กของผู้เข้าชม มีระยะในการดูที่ค่อนข้างใกล้กับงานศิลปะที่จัดแสดง ดังนั้น ป้ายอธิบายงานศิลปะที่มีขนาดเล็กจึงควรติดตั้งไว้ใกล้ ๆ กับงานศิลปะที่จัดแสดง

ข้อที่ 2 การติดตั้งป้ายอธิบายงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่ ในการดูงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่ของผู้เข้าชม มีระยะในการดูที่ค่อนข้างห่างจากงานศิลปะที่จัดแสดง ดังนั้น ป้ายอธิบายงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่จึงควรติดตั้งไว้ในบริเวณที่ผู้เข้าชมสามารถดูประกอบกับงานศิลปะได้

อย่างชัดเจนหรือห่างจากงานศิลปะที่จัดแสดงประมาณ 1.5 เท่าของขนาดของงานศิลปะ

การติดตั้งป้ายที่มีความสำคัญการติดตั้งป้ายต่าง ๆ ภายในหอศิลปะเป็นช่องทางของการสื่อสารจากหอศิลปะไปยังผู้เข้าชมที่สะดวกช่องทางหนึ่ง การติดตั้งป้ายที่มีความสำคัญต่อการเข้าชมหอศิลปะ อาทิ ป้ายชื่อห้องจัดแสดงและป้ายชื่อนิทรรศการที่จัดแสดง ควรติดตั้งไว้ในบริเวณที่ผู้เข้าชมสามารถเห็นได้ชัดเจนและอยู่ในตำแหน่งเหนือระดับสายตา

การลำดับการให้ข้อมูลภายในหอศิลปะมีความสัมพันธ์กับการเดินชมของผู้เข้าชม การเรียงลำดับการให้ข้อมูลที่เหมาะสมและสะดวกต่อผู้เข้าชมส่วนมากเป็นการเรียงลำดับจากซ้ายไปขวา

5.3) ฉากและแผงกัน

ฉากและแผงกันเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการจัดแสดง มีประโยชน์ในการช่วยให้การออกแบบการจัดแสดงเป็นระเบียบ มีพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสมและดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม และยังใช้สำหรับติดตั้งงานศิลปะที่มีลักษณะสองมิติ รวมทั้งแสดงข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

5.3.1) ประเภทของฉากและแผงกัน

ฉากและแผงกันที่นิยมใช้สำหรับการจัดแสดงแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ แผงเดี่ยวมีขาตั้งบนพื้น แผงหลายแผงเป็นมุมเชื่อมต่อกัน แผงแขวนติดตั้งกับเพดาน แผงที่ติดตั้งกับพื้น เพดานและแผงที่เลื่อนไปมาด้านข้าง

5.3.2) การติดตั้งฉากและแผงกัน

การติดตั้งฉากและแผงกันสำหรับการจัดแสดงแบ่งออกได้หลายลักษณะ แนวทางที่สำคัญในการออกแบบการติดตั้งฉากและแผงกัน ได้แก่

การติดตั้งแบบเป็นมุมฉากและแผงกันเชื่อมต่อกันเป็นมุมฉาก เป็นแนวทางการติดตั้งที่สะดวกต่อการออกแบบการจัดแสดง และช่วยสร้างความเป็นระเบียบให้กับการจัดแสดง

การติดตั้งแบบไม่เป็นมุมฉาก การติดตั้งฉากและแผงกันเชื่อมต่อกันแบบไม่เป็นมุมฉาก เป็นแนวทางการติดตั้งที่มีความยืดหยุ่น ดึงดูดความสนใจ และสามารถปรับเปลี่ยนได้เป็นหลายลักษณะ

5.4) ทิศทางการเดินชม (Circulation)

ทิศทางในการเดินชมของผู้เข้าชมหอศิลปะ เป็นทิศทางการเดินดูงานศิลปะภายในแต่ละห้องจัดแสดง และจากห้องจัดแสดงห้องหนึ่งไปยังห้องจัดแสดงอีกห้องหนึ่ง ทิศทางในการเดินชมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ประกอบด้วยลักษณะของผังห้องจัดแสดง ตำแหน่งการจัดวางงานศิลปะ ทั้งงานที่มีความเด่นเป็นพิเศษและงานอื่น ๆ การติดตั้งแผงกันภายในห้องจัดแสดงและการตัดสินใจของผู้เข้าชม

ทิศทางการเดินชมที่สำคัญในห้องจัดแสดงลักษณะต่าง ๆ มีดังนี้

5.4.1) ห้องที่จัดแสดงงานขึ้นเดียวบริเวณกลางห้อง

โดยส่วนมากห้องที่มีการจัดแสดงงานขึ้นเดียวบริเวณกลางห้อง มักเป็นการจัดแสดงงานที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ ดังนั้นผู้เข้าชมจึงมักใช้เวลาในการดูค่อนข้างมากและมีทิศทางการเดินชมเป็นการเดินชมโดยรอบงานที่แสดง

5.4.2) ห้องที่จัดแสดงงานเป็นกลุ่มบริเวณกลางห้อง

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานเป็นกลุ่มบริเวณกลางห้อง เป็นการเดินชมโดยรอบกลุ่มของงานที่จัดแสดง งานที่จัดแสดงเป็นกลุ่มมักเป็นงานที่มีความสัมพันธ์และลักษณะใกล้เคียงกัน

5.4.3) ห้องจัดแสดงงานกระจายทั่วห้อง

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานกระจายอยู่ทั่วห้อง เป็นการเดินชมแบบอิสระผู้เข้าชมสามารถเดินชมงานต่าง ๆ ที่จัดแสดงตามความสนใจของแต่ละคน

5.4.4) ห้องที่จัดแสดงงานขึ้นพิเศษอยู่ด้านในสุดของห้อง

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานขึ้นพิเศษอยู่ด้านในสุดของห้อง ประกอบด้วยการเดินชมที่มุ่งเน้นความสนใจไปยังงานขึ้นพิเศษซึ่งจัดแสดงอยู่ด้านในสุดของห้องและการเดินชมงานอื่น ๆ ที่ร่วมจัดแสดงอยู่ภายในห้อง

5.4.5) ห้องที่จัดแสดงงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นบริเวณหน้าแผงกัน

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นหน้าแผงกัน ประกอบด้วยการเดินชมงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นและการเดินชมงานที่จัดแสดงบนแผงกันซึ่งอยู่ใกล้กับงานขึ้นพิเศษ

5.4.6) ห้องที่จัดแสดงงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นบริเวณทางเดินกลางห้อง

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นบริเวณทางเดินกลางห้อง ประกอบด้วยการเดินชมงานขึ้นพิเศษหลายชิ้นซึ่งจัดอยู่บริเวณทางเดินกลางห้องและการเดินชมงานที่จัดแสดงอยู่ด้านข้างทั้งสองด้านระหว่างทางเดิน

5.4.7) ห้องที่จัดแสดงงานในลักษณะกำหนดทิศทางการเดิน

ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงในลักษณะกำหนดทิศทางการเดิน เป็นการเดินชมงานทั้งหมดที่จัดแสดงตามทิศทางที่กำหนดไว้ด้วยการใช้แผงกัน

5.4.8) ห้องที่จัดแสดงงานขึ้นพิเศษอยู่ใกล้กับทางเดิน ทางเดินชม

ห้องที่มีการจัดแสดงงานขึ้นพิเศษอยู่ใกล้กับทางเดิน ประกอบด้วยการเดินชมงานขึ้นพิเศษซึ่งจัดแสดงใกล้กับทางเดินและการเดินชมอื่น ๆ ที่จัดแสดงอย่างเป็นสัดส่วนระหว่างแผงกัน

5.4.9) ห้องที่จัดแสดงงานชิ้นพิเศษอยู่ด้านหน้าและงานหลายชิ้นอยู่ด้านหลัง ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานชิ้นพิเศษอยู่ด้านหน้าและงานหลายชิ้นอยู่ด้านใน เป็นการเดินชมงานชิ้นพิเศษซึ่งจัดแสดงอยู่ด้านหน้าและการเลือกเดินชมงานอื่น ๆ ที่จัดแสดงอยู่ภายในห้อง

5.4.10) ห้องที่จัดแสดงงานชิ้นพิเศษอยู่ด้านหน้าและด้านในสุดของห้อง ทิศทางการเดินชมห้องที่มีการจัดแสดงงานชิ้นพิเศษอยู่ด้านหน้าและด้านในสุดของห้องประกอบด้วยการเดินทางชมงานชิ้นพิเศษซึ่งจัดแสดงอยู่ด้านหน้าและด้านในสุดของห้องและการเลือกเดินชมงานอื่น ๆ ที่จัดแสดงอยู่ด้านข้างระหว่างทางเดินภายในห้อง

5.5) แสงและการมองเห็น (Light and Sight)

งานศิลปะที่จัดแสดงภายในหอศิลปะเป็นสิ่งที่ผู้เข้าชมสามารถชื่นชมสัมผัสได้ด้วยการดูเป็นสำคัญ ดังนั้น การจัดแสดงงานศิลปะจึงมีความสัมพันธ์กับเรื่องของแสงและการมองเห็น ซึ่งหอศิลปะต้องคำนึงถึงด้านที่เกี่ยวกับความถูกต้องเหมาะสม ความสะอาดปลอดภัย การสงวนรักษา งานศิลปะที่จัดแสดงตลอดจนความสัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของผู้เข้าชม

5.5.1) แสงสว่างภายในหอศิลปะ

แสงสว่างภายในหอศิลปะนอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชมในการเข้าชมหอศิลปะแล้ว การออกแบบการจัดแสงที่ดียังสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม เพื่อดึงดูดสายตาและชี้นำทิศทางการเดินชมของผู้เข้าชมได้อย่างไร้ความสนใจ

แนวทางเบื้องต้นในการจัดแสงภายในหอศิลปะ (Hall, 1987, p. 69) ได้แก่ แสงส่องไปยังผนัง แสงส่องลงสู่พื้น แสงส่องขึ้นด้านบน แสงส่องกระจาย แสงส่องเฉพาะจุด แสงส่องศิลปะที่มีสีอ่อนและแสงส่องงานศิลปะที่มีสีเข้ม

5.5.2) พื้นที่ในการมองเห็น

พื้นที่ในการมองเห็นของผู้เข้าชม ประกอบด้วยมุมมองเห็นในแนวตั้งและการมองเห็นในแนวนอน ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตาและผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา (Hall, 1987, p. 68) ดังนี้

ผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา การมองเห็นในแนวตั้งของผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา มีพื้นที่ของการมองเห็นตั้งแต่ระดับที่สูงกว่าระดับสายตาประมาณ 27 องศา จนถึงระดับที่ต่ำกว่าระดับสายตาประมาณ 10 องศา การมองเห็นในแนวนอนของผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา มีพื้นที่ของการมองเห็นในระดับสายตากว้างประมาณ 54 องศา

ผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา การมองเห็นในแนวตั้งของผู้เข้าชมที่สวมแว่นตามีพื้นที่ของการมองเห็นเช่นเดียวกับผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา คือ มีพื้นที่การมองเห็นตั้งแต่ระดับที่สูงกว่าระดับสายตาประมาณ 27 องศา จนถึงระดับที่ต่ำกว่าระดับสายตาประมาณ 10 องศา

การมองเห็นในแนวนอนของผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา มีพื้นที่ของการมองเห็นในระดับสายตาภายในกรอบแว่นตาประมาณข้างละ 5 องศาและกว้างจากกรอบแว่นตาทั้งสองข้าง ๆ ละประมาณ 15 องศา

5.5.3) มุมที่แสงมีผลกระทบต่อการมองเห็น

มุมที่แสงมีผลกระทบต่อการมองเห็นมีความแตกต่างกันระหว่างผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตาและผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา (Hall, 1987, p. 68) ดังนี้

ผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา บริเวณที่แสงมีผลกระทบต่อการมองเห็นของผู้เข้าชมที่ไม่สวมแว่นตา ได้แก่ แสงที่ทำมุมเหนือระดับสายตาประมาณ 45 องศา

ผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา บริเวณที่แสงมีผลกระทบต่อการมองเห็นของผู้เข้าชมที่สวมแว่นตา ได้แก่ แสงที่ทำมุมเหนือระดับสายตาประมาณ 30 องศา จนถึงแสงที่ทำมุมต่ำกว่าระดับสายตาประมาณ 40 องศา

5.6) การติดตั้งงานศิลปะ (Styles of Hanging and Installation)

การติดตั้งงานศิลปะในหอศิลปะมีอยู่หลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับงานศิลปะแต่ละชิ้นแต่ละประเภทที่ทำการติดตั้ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ฯลฯ ลักษณะทางกายภาพของงานศิลปะ อันได้แก่ งานสองมิติและงานสามมิติ รวมทั้งงานศิลปะบางประเภทที่ต้องมีการติดตั้งเป็นพิเศษ เช่น Installation Art และ Conceptual Art เป็นต้น

5.6.1) การติดตั้งงานศิลปะที่มีลักษณะสองมิติ

งานศิลปะที่มีลักษณะสองมิติ ได้แก่ งานจิตรกรรม งานภาพพิมพ์และงานสื่อประสมบางชิ้น ลักษณะทางกายภาพของงานสองมิติ คือ งานที่มีลักษณะเป็นแนวราบ มีความกว้างและความยาวแต่ไม่มีความหนา ลักษณะการติดตั้งงานศิลปะประเภทนี้จึงมุ่งเน้นให้ดูงานจากด้านหน้าเท่านั้น การติดตั้งงานศิลปะที่มีลักษณะสองมิติมักเป็นการแขวนไว้กับผนังอาคาร หรือแผงกั้น (Partition) มีหลักพื้นฐานที่ควรคำนึงถึง คือ การพิจารณาขนาดและจำนวนของงานที่จะติดตั้งให้มีความเหมาะสมกับห้องหรือบริเวณที่จัดแสดงและการติดตั้งผลงานในแนวตั้งจะทำให้ผนังห้องจัดแสดงดูสูงขึ้น ส่วนการติดตั้งผลงานในแนวนอนจะทำให้ห้องจัดแสดงดูกว้างขึ้น

แนวทางการติดตั้งหรือการแขวนงานศิลปะที่มีลักษณะสองมิติที่สำคัญ (Gilliatt, 1992, p. 135 และ Hall, 1987, p. 188) มีดังนี้

5.6.1.1) การแขวนภาพแบบ (Eye Lining Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพแบบที่มีแนวเส้นระนาบเป็นแนวกำหนดโดยจัดเรียงภาพตามระยะกึ่งกลางในแนวนอนของภาพ

5.6.1.2) การแขวนภาพแบบ (Top Lining Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพแบบที่มีแนวเส้นระนาบเป็นแนวกำหนดโดยจัดเรียงภาพตามแนวขอบด้านบนของภาพ

5.6.1.3) การแขวนภาพแบบ (Straight Lining Style) ลักษณะ

เป็นการแขวนภาพแบบมีภาพขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง และขนาดเล็กทั้งสองด้าน

5.6.1.4) การแขวนภาพแบบ (Colonnading Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพแบบที่มีเส้นในแนวตั้งเป็นแนวกำหนด โดยจัดเรียงภาพตามระยะกึ่งกลางในแนวตั้งของภาพ

5.6.1.5) การแขวนภาพแบบ (Banding Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพแบบที่มีแนวเส้นระนาบเป็นแนวกำหนด โดยจัดเรียงภาพตามแนวขอบบนและขอบล่างของภาพ

5.6.1.6) การแขวนภาพแบบ (Panelling Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพแบบที่มีแนวเส้นระนาบเป็นแนวกำหนดทั้งแนวตั้งและแนวนอน โดยจัดเรียงภาพเป็นกลุ่มตามแนวขอบด้านบน ด้านล่างและด้านข้างของภาพ

5.6.1.7) การแขวนภาพแบบ (Classic Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพขนาดใหญ่โดยมีภาพขนาดเล็กสองภาพแขวนอยู่ด้านข้างอย่างสมดุลและการแขวนภาพสี่ภาพที่มีขนาดใกล้เคียงกันเป็นกลุ่ม

5.6.1.8) การแขวนภาพแบบ (Diagonal Lining Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพที่มีหลายขนาดและหลายลักษณะร่วมกัน

5.6.1.9) การแขวนภาพแบบ (Clustering Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพเป็นกลุ่ม แทนการใช้แนวเส้นเป็นตัวกำหนด

5.6.1.10) การแขวนภาพแบบ (Triangle Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพเป็นกลุ่มโดยมีลักษณะคล้ายสามเหลี่ยมตั้งขึ้น การแขวนภาพแบบนี้นิยมแขวนภาพที่มีขนาดเล็กไว้ด้านบนของภาพที่มีขนาดใหญ่กว่า

5.6.1.11) การแขวนภาพแบบ (Inverted Triangle Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพเป็นกลุ่มโดยมีลักษณะคล้ายสามเหลี่ยมคว่ำลง การแขวนภาพแบบนี้นิยมแขวนภาพที่มีขนาดเล็กไว้ด้านล่างของภาพที่มีขนาดใหญ่กว่า

5.6.1.12) การแขวนภาพแบบ (Structural Style) ลักษณะเป็นการแขวนภาพตามลักษณะโครงสร้างภายในของอาคารที่จัดแสดง

5.6.2) การติดตั้งงานศิลปะที่มีลักษณะสามมิติ

งานศิลปะที่มีลักษณะสามมิติ ได้แก่ งานประติมากรรม และงานสื่อประสม บางชิ้นลักษณะทางกายภาพของงานสามมิติ คือ มีความกว้าง ความสูงและความหนา (Hall, 1987, p. 199) ได้อธิบายถึงแนวทางการติดตั้งงานประติมากรรมไว้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการติดตั้งงานประติมากรรม คือ ขนาด น้ำหนัก วัสดุและเนื้อหาของศิลปะ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถบ่งบอกถึงวิธีการจัดแสดงประติมากรรมชิ้นต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม หลักการพื้นฐานในการ

ติดตั้งงานประติมากรรมส่วนมาก คือ การติดตั้งให้สามารถดูได้รอบทิศทางและมีพื้นที่จัดแสดงที่เหมาะสมกับผลงาน โดยมีทั้งการจัดแสดงภายในอาคาร อาทิ ในหอศิลปะ และการจัดแสดงภายนอกอาคาร เช่น บริเวณรอบหอศิลปะในสวนและอุทยานต่าง ๆ เป็นต้น

5.6.3) การติดตั้งงานศิลปะที่มีการจัดแสดงแบบพิเศษ

งานศิลปะที่มีการจัดแสดงแบบพิเศษ ได้แก่ งานประเภท Installation Art Conceptual Art งานสื่อประสมบางชิ้น ฯลฯ วิธีการติดตั้งงานศิลปะที่มีการจัดแสดงแบบพิเศษเป็นการกำหนดโดยศิลปินที่สร้างงานศิลปะแต่ละชิ้น ซึ่งมักมีความแตกต่างกันและในบางครั้งอาจมีการติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมประกอบการจัดแสดง เช่น แสง สี เสียง วัสดุต่าง ๆ และสื่อดิจิทัลอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น

5.7) การดูแลรักษางานศิลปะ (Care and Maintenance)

การดูแลรักษางานศิลปะเป็นสิ่งที่หอศิลปะควรปฏิบัติไม่เฉพาะแต่ภายหลังการจัดแสดง หรือเมื่องานศิลปะเกิดความชำรุดเสียหาย หอศิลปะควรมีการดูแลรักษางานศิลปะให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์อยู่เสมอและมีการแวดล้อมจัดสภาวะที่เหมาะสมกับงานศิลปะทั้งขณะที่จัดแสดง และขณะจัดเก็บในคลังวัสดุ ด้วยการควบคุมระดับความชื้นสัมพัทธ์ และความเข้มของแสง (กุลพันธุ์ธาดา จันทรโพธิ์ศรี, 2542, หน้า 35)

ตารางที่ 2.3: แสดงสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดแสดงและการเก็บรักษางานศิลปะ

ชนิดของวัตถุ	ความชื้นสัมพัทธ์ (RH) %	ความเข้มของแสง (lux)
โลหะ	ต่ำกว่า 45	ไม่จำกัดขอบเขต
ภาพสีน้ำมัน , ไม้	50 - 65	150
ภาพสีน้ำ ภาพลายเส้น ภาพพิมพ์ ผ้า กระดาษ อินทรีย์วัตถุที่เขียนสี	50 - 65	50

ที่มา: กรมศิลปากร. (2531). *วิทยาศาสตร์กับการอนุรักษ์มรดกไทย*. นิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร.

ความชื้นสัมพัทธ์ คือ อัตราส่วนระหว่างจำนวนความชื้นซึ่งมีอยู่จริงในอากาศของหนึ่งหน่วย ปริมาตรกับจำนวนความชื้นที่จะสามารถอิ่มตัวได้ในอากาศหนึ่งหน่วยปริมาตรเดียวกัน ณ อุณหภูมิหนึ่ง (กรมศิลปากร, 2531 หน้า 67-68)

$$\text{ความชื้นสัมพัทธ์ (RH)\%} = \frac{\text{จำนวนความชื้นที่มีอยู่จริงในอากาศต่อหนึ่งหน่วยปริมาตร} \times 100}{\text{จำนวนความชื้นที่สามารถกักตัวอยู่ในอากาศต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรเดียวกัน}}$$

ความเข้มของแสงไฟฟ้า มีหน่วยเป็น lux 1 ฟุตกำลังเทียน (Foot Candle) มีค่าเท่ากับ 10 lux ถ้างานศิลปะได้รับแสงที่มีความเข้มสูงย่อยอาจเกิดการเสื่อมสภาพได้เร็ว เนื่องจากความร้อนที่เกิดจากพลังงานจากแสง (กรมศิลปากร, 2531, หน้า 70)

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอศิลป์ หอศิลป์เป็นสถาบันซึ่งมีความสำคัญและมีหน้าที่โดยตรงในการเผยแพร่ศิลปะสู่สาธารณชน ลักษณะและความมุ่งหมายในการดำเนินงานของหอศิลป์มีความใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์สถาน (Museum) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์สถานทางด้านศิลปะ จากการพิจารณานิยามความหมายตลอดจนภาระหน้าที่ของศิลปะ โดยเปรียบเทียบจากแนวคิดทางพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (Museology) และเทคนิคการจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน (Museography) แสดงให้เห็นว่า หอศิลป์เป็นสถาบันซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและจัดการเกี่ยวกับงานศิลปะอันมีคุณค่าทั้งหลาย เพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจ และให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ความสำคัญของหอศิลป์จึงนับว่ามีอย่างมากมาย ทั้งในด้านการนำเสนอแลกเปลี่ยนคุณค่าความรู้และภูมิปัญญาทางศิลปะ การสร้างเสริมสุนทรียภาพและรสนิยมในการเสพศิลปะ และการเป็นแหล่งพักผ่อนที่มีคุณภาพของสังคม

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการออกแบบสากล

Universal Design เป็นคำภาษาอังกฤษที่พบบ่อยในวงการด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อม สถานที่และสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงในกลุ่มคนทำงานด้านผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดในการใช้หรือเข้าถึง สิ่งแวดล้อม สถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ทั่ว ๆ ไปในชุมชน และสังคม

การออกแบบสากล ในวงการด้านคนสูงอายุ คนพิการ หมายถึง การออกแบบด้านสิ่งแวดล้อม สถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นสากล และใช้ได้ทั่วไปอย่างเท่าเทียมกันสำหรับทุกคนในสังคม โดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษ หรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มโดยเฉพาะ สำหรับในการศึกษานี้จะใช้คำภาษาไทยว่า “การออกแบบสากล” แทนคำภาษาอังกฤษว่า Universal Design

แนวคิดการออกแบบสากล เป็นแนวคิดเรื่องการออกแบบสิ่งแวดล้อม การสร้างสถานที่ และสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนที่อยู่ในสังคมสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่ม โดยเฉพาะ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นหญิงหรือชาย ใช้ขาเดินหรือใช้รถเข็น ตามองเห็นหรือมองไม่เห็น เด็กหรือผู้ใหญ่ อ่านหนังสือออกหรือไม่ออก ฯลฯ การออกแบบสากลเป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการ

ใช้งาน การใช้ให้คุ้มค่าสมประโยชน์ครอบคลุมสำหรับทุกคน โดยเริ่มต้นจากการคิดว่าทำอย่างไรคนประเภทต่าง ๆ จึงจะมีโอกาสมาใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น คนสูงอายุ คนป่วย สตรีตั้งครรภ์ คนแคระ เด็กเล็กที่มากับรถเข็นเด็ก คนพิการประเภทต่าง ๆ ไม่ว่า ตาบอด หูหนวก แขนขาร่างกายพิการ คนพิการทางปัญญา ทางจิต คนที่อ่านหนังสือไม่ออก ฯลฯ แต่ถึงแม้บุคคลเหล่านั้นจะมีข้อจำกัดทางร่างกาย ทางปัญญา ทางจิตใจอย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับคนทั่วไปส่วนใหญ่ในสังคม สังคมก็ควรรับผิดชอบดูแลเขา ให้เขาสามารถอยู่ในสังคมร่วมกับบุคคลทั่วไปได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพของแต่ละคน ในสังคมที่เจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจ และมีความมั่นคงพอเพียงสำหรับสมาชิกทุกคนในสังคม สังคมนั้น ๆ ต้องปรับสภาพแวดล้อม สถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ที่สามารถรองรับและใช้งานได้สำหรับทุกคนด้วย (ธีระชัย สุขสด, 2552)

1) หลักการของการออกแบบสากล

1.1) เสมอภาค ใช้งานได้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ เช่น การติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะสองระดับ ระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ หรือคนที่นั่งรถเข็นใช้ได้

1.2) ยืดหยุ่น ใช้งานได้กับผู้ที่ถนัดซ้าย และขวาหรือปรับสภาพความสูงต่ำขึ้นลงได้ตามความสูงของผู้ใช้

1.3) เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี เช่น มีภาพหรือคำอธิบายที่เรียบง่าย สำหรับคนทุกประเภทไม่ว่าจะมีความรู้ระดับไหน อ่านหนังสือออกหรือไม่ อ่านภาษาต่างประเทศได้หรือไม่ หรืออาจใช้รูปภาพเป็นสัญลักษณ์สากล สื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย ฯลฯ

1.4) มีข้อมูลพอเพียง มีข้อมูลง่ายสำหรับประกอบการใช้งานที่พอเพียง

1.5) ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด เช่น มีระบบป้องกันอันตรายหากมีการใช้ผิดพลาด รวมทั้งไม่เสียหายได้โดยง่าย

1.6) พุน่ร่างกาย สะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก เช่น ใช้ที่เปิดก๊อกน้ำแบบยกขึ้น-กดลง แทนการใช้มือขันก๊อกแบบเป็นเกลียว สวิตช์ไฟฟ้าแบบตัวใหญ่ที่กดเบา ๆ ก็สามารถทำงานได้ แทนสวิตช์เล็กที่ต้องใช้นิ้วมือออกแรงจัดอย่างแรง ฯลฯ

1.7) ขนาด และสถานที่ที่เหมาะสมและใช้งานในเชิงปฏิบัติได้ โดยคิดออกแบบเพื่อสำหรับคนร่างกายใหญ่โต คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก เช่น ขนาดของห้องน้ำ โถส้วมใหญ่เพียงพอสำหรับคนที่ที่ร่างกายใหญ่โต คนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ รวมถึงคำนึงถึงคนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ต้องมีพื้นที่สำหรับหมุนรถกลับไปมาในบริเวณห้องน้ำ

2) การออกแบบที่มีคุณภาพ

การออกแบบที่มีคุณภาพจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่ถือเป็นมาตรฐานของโลกให้สอดคล้องกับการใช้สอยสำหรับคนทุกประเภท ทุกวัย ทุกสถานะ คำนึงความปลอดภัยสูงสุด ซึ่งสามารถเป็น

แรงผลักดันให้เกิดเป็นแลนด์มาร์คของเมืองและประเทศนั้นด้วย โดยมีหลักคิดรวมนดังนี้

2.1) ออกแบบให้ครอบคลุมการ “UNIVERSAL DESIGN” มีความเป็นสากล เหมาะสมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกลักษณะ ทั้งคนพิการ คนสูงอายุ เด็ก คนป่วย คนปกติ ให้สามารถใช้สอยได้สะดวกอย่างเท่าเทียมกัน (เอกพงษ์ ตรีตรง, 2552)

2.2) มีสัญลักษณ์บอกทางและภาษาแบบสากล ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น หรือภาษาประจำรัฐ หลักการออกแบบไม่ควรใช้ภาษาที่คนต่างชาติ ต่างภาษาอ่านไม่รู้เรื่องและควรมีสัญลักษณ์ บอกตำแหน่งต่าง ๆ ที่อ่านง่ายไม่ยุ่งยากและมีความสวยงาม

2.3) การเลือกวัสดุ ควรคำนึงถึงความปลอดภัย ไม่ติดไฟง่าย ทนทาน ดูแลรักษาง่าย ไม่เก่าเร็ว

2.4) ความเข้าใจเรื่องการสัญจร และการระบายคน โดยใช้หลักสากลของการออกแบบประเภทนี้ อีกทั้งการออกแบบที่คำนึงถึงการเข้าและออกอาคาร ความไม่ทับซ้อนกันของเส้นทางสัญจร การคำนวณปริมาณของคนที่มาที่สุด เร่งรีบสุด ไปจนถึงน้อยสุด มาเป็นปัจจัยในการออกแบบพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการคอขวด ติดขัดหรือไม่สะดวกต่อการใช้พื้นที่

2.5) ความปลอดภัย มีระบบป้องกันภัยทุกประเภท เช่น การติดตั้งระบบสัญญาณเตือนภัยต่าง ๆ ระบบกล้องวงจรปิดมากจุด ป้องกันการเกิดอาชญากรรม ระบบการออกแบบที่ทำให้การขึ้นยานพาหนะปลอดภัยที่สุด โดยคำนึงถึงพฤติกรรมของคนทุกประเภทที่มาอยู่รวมกันมากที่สุด

2.6) มีการแบ่งโซนลำดับการเดินทาง เพื่อความเป็นระเบียบและสอดคล้องกับพฤติกรรมมนุษย์มากที่สุด ทั้งขนส่งคนและสัมภาระ โดยแบ่งเป็นโซนและกันตามตำแหน่งและลำดับในการเดินทาง มีการตรวจตราตั้งแต่คนเข้าและทยอยออกสู่ยานพาหนะอย่างสะดวกที่สุด

การออกแบบที่ดีต้องทำให้เกิดระเบียบในการใช้บริการมากที่สุด มีทิศทางในการเดินชัดเจน มีแสงสว่างเพียงพอ ความเป็นเอกภาพในการออกแบบกราฟิกทั้งหมดอย่างลงตัว สวยงาม องค์ประกอบอื่นที่ทำให้สถานีเหล่านี้มีเสน่ห์ก็คือ จุดให้บริการเช่น จุดจำหน่ายตั๋วเดินทาง ร้านค้าต่าง ๆ องค์ประกอบของการจัดรูปแบบของป้ายโฆษณาต่าง ๆ การเพิ่มเติมศิลปะประจำท้องถิ่นเข้าไปอย่างกลมกลืนไม่ขัดแย้ง จุดให้บริการนักท่องเที่ยวและจุดศูนย์รวมมอเนตอร์ดูความเคลื่อนไหว ความปลอดภัยทั้งอาคารก็เป็นจุดสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการให้บริการที่เป็นสากล (เอกพงษ์ ตรีตรง, 2552)

3) แนวคิดนี้สามารถเป็นจริงได้ถ้าฝ่ายหลักต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไปร่วมมือ ร่วมใจที่จะดำเนินการ ได้แก่

3.1) ภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นที่ต้องดูแลและสนับสนุนให้มีการจัดสร้าง ก่อสร้างในระดับต่าง ๆ ให้ความสนใจและตระหนักว่าจำเป็นต้องดูแลสมาชิกทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

3.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ สถาปนิก วิศวกรและผู้รับผิดชอบด้านการ

ก่อสร้างและผลิตในฐานะผู้ออกแบบ วางแผนในเชิงรายละเอียดที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะพิเศษในการสร้างและออกแบบที่ครอบคลุมถึงทุกคน

3.3) ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือผู้มีขีดจำกัดต่าง ๆ ในฐานะผู้ใช้บริการจะต้องช่วยเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้มีการปรับปรุงพัฒนาและสอดคล้องสะดวกแก่การใช้งานได้เป็นอย่างดี (สมชาย รุ่งศิลป์, ม.ป.ป.)

สรุปจากการศึกษาแนวคิดการออกแบบสากลเป็นแนวคิดที่ดีและมีความสำคัญ ควรนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยให้มากกว่านี้ เพราะเป็นการเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วน สมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันและยอมรับกันและกันท่ามกลางความหลากหลายที่มีอยู่ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์ทุกคนในโลกนี้เกิดมาเป็นคนเหมือนกัน สังคมส่วนรวมมีหน้าที่ต้องดูแลรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมส่วนรวมได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2.5 แนวคิดในการออกแบบอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

อาคารแห่งนี้ออกแบบโดยบริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ (ROBERT G: Boughey & Associates) ตัวอาคารมี 11 ชั้น (ชั้นใต้ดิน 2 ชั้น) อาคารมีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอกซึ่งสามารถเชื่อมต่อระหว่างอาคารได้ด้วยทางเดินวน เป็นแนวเอียงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาชมผลงานสามารถชมได้ต่อเนื่องในแต่ละชั้น ถึงแม้ว่าอาคารจะประกอบด้วยพื้นที่ใช้สอยที่แยกจากกัน รวมทั้งพื้นที่ร้านค้า แต่ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสถาปัตยกรรม พื้นที่ภายในพัฒนาจากจุดศูนย์กลางคือ พื้นที่เปิดโล่งทรงกระบอกซึ่งนำเสนอจุดเด่นแก่สายตา เมื่อเข้าสู่อาคารโถงกลางชั้นที่ 1 ได้รับการออกแบบให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสนอ ภาพลักษณ์ของอาคารและเป็นเสมือนตัวแทนเชื่อมโยงภาพรวมของกิจกรรมทั้งหลาย มีบทบาทกระตุ้นระหว่างงานศิลปะและประชาชนที่สนใจ พื้นที่เปิดโล่งนี้ยังนำสายตาสู่ชั้นบนสุดของอาคาร พื้นที่ส่วนกลางนี้ยังทำให้เกิดความชัดเจนของการเข้าถึงและความยืดหยุ่นของอาคาร อาคารนี้ออกแบบให้เป็นพื้นที่ต่อเนื่องในอนาคตด้วย หากมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนส่วนร้านค้าบางส่วนให้เป็นพื้นที่ใช้งานทางศิลปะก็สามารถทำได้ไม่ยากนับเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริงซึ่งสามารถจัดกิจกรรมหลากหลายให้เกิดการตอบสนองกับคนทำให้สามารถเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในอาคารนี้

แนวความคิดหลัก 4 ประการ ที่ใช้ในการพัฒนาแนวความคิดในการออกแบบ คือ

ภาพที่ 2.6: แนวคิดหลัก 4 ประการในการออกแบบอาคาร

ที่มา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

ประการที่ 1 อาคารที่มีความยืดหยุ่นสูงในการใช้สอยและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การจัดแสดงงานศิลปะ เป็นไปอย่างอิสระ ภายในพื้นที่หลากหลายซึ่งมี แสง ขนาด และ ลักษณะแตกต่างกัน

ประการที่ 2 อาคารที่มีคุณลักษณะเหมาะสมและอิงรูปลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย เป็นตัวแทนอันสำคัญของวัฒนธรรมไทย มีความน่าตื่นตา น่าสนใจ เชื่อเชิญ ตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอย และต้องสะท้อนความเคลื่อนไหวของศิลปะไทยร่วมสมัย

ประการที่ 3 อาคารออกแบบให้มีพื้นที่ภายในสูง เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงงาน ศิลปะ นอกจากนี้พื้นที่ใจกลางอาคารแสดงถึงเอกลักษณ์ของอาคาร ซึ่งเป็นตัวกำหนดภาพรวมของ งานตกแต่งภายในทั้งหมด

ประการที่ 4 ภายในอาคารโดยเฉพาะห้องแสดงนิทรรศการ จะใช้ประโยชน์จาก แสงธรรมชาติให้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ แสงนั้นต้องได้รับการควบคุม โดยชั้นบนของอาคารซึ่งเป็นที่ตั้ง ของห้องแสดงงานศิลปะได้รับการออกแบบให้ตอบสนองและพัฒนาแนวความคิดนี้ให้เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ มีการรวมส่วนร้านค้าเข้าเป็นส่วนบริการเสริมของหอศิลป์ฯ และการเลือกร้านค้า อย่างเหมาะสมให้เกี่ยวข้องกับศิลปะก็จะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างส่วนพาณิชย์และส่วน ศิลปะ

ภาพลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อาคารมีความทันสมัยแต่ขณะเดียวกันก็อิง รูปทรงที่แสดง ประวัติหรือเอกลักษณ์ไทย การออกแบบทางสถาปัตยกรรมครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นลักษณะรูปร่างและ รูปทรง ความเป็นไทยหลายประการ ได้แก่ การนำการสอดเข้าของผนังของอาคารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ สถาปัตยกรรมไทยมาประกอบ การออกแบบรูปทรงของอาคารภายนอก ช่วงหน้าต่างแคบ ๆ ซึ่งเป็น รูปทรงแบบไทย ๆ ได้นำมาดัดแปลงให้เกิดเป็นองค์ประกอบสมัยใหม่ในลวดลายและรูปทรง ทั้งยัง เป็นส่วนควบคุมแสงธรรมชาติไม่ให้เข้าสู่อาคารมากเกินไปทางด้านทิศตะวันตก การนำรูปแบบส่วน

โค้งของหลังคาทรงไทยและรูปทรงอื่น ๆ ของไทย เช่น ท่อที่ทำรามาเป็นส่วนประกอบของหลังคา และแผงกันแดดเหนือหลังคากระจก ห้องแสดงนิทรรศการ ห้องจัดนิทรรศการ เน้นความยืดหยุ่น ความหลากหลายและความน่าสนใจของห้องแสดงงานศิลปะ ห้องแสดงงานศิลปะจึงเป็นส่วนที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดความหลากหลายด้านพื้นที่ (Space) ลักษณะ (Characteristic) ในการแสดงผลงานด้านศิลปะได้ตลอดเวลา (หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2556)

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1) หอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร แนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการ

นตวัน ชื่นชม (2549) ได้ทำการศึกษาตัวอย่างหอศิลป์ในประเทศและต่างประเทศ บทความ และทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบและแนวทางการบริหารจัดการ ได้แสดงให้เห็นว่าการกำหนดหน้าที่และกิจกรรมของหอศิลป์ถือเป็นตัวบ่งชี้ถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในหอศิลป์ ลักษณะหอศิลป์และการดำรงอยู่ได้ขององค์กร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าชมหอศิลป์ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา และมีความต้องการที่จะเรียนรู้ศิลปะ ด้วยเหตุนี้แล้วหอศิลป์ยังมีหน้าที่หลักในการให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาในสังคม ฉะนั้นควรส่งเสริมความน่าสนใจโดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักศึกษาโดยเฉพาะ ด้วยการจัดการนิทรรศการที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ในแง่ของความเพลิดเพลิน สนุกสนาน การศึกษาและการค้นคว้า นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้เสนอแนะให้มีมาตรฐานในการบริหารงานของหอศิลป์ เนื่องจากในปัจจุบันหากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านภัณฑารักษ์และระบบโครงสร้างตลาดศิลปะเมืองไทย ควรจะมีระบบการจัดจำหน่ายผลงานศิลปะที่มีมาตรฐาน

2.6.2) บทบาทของหอศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย

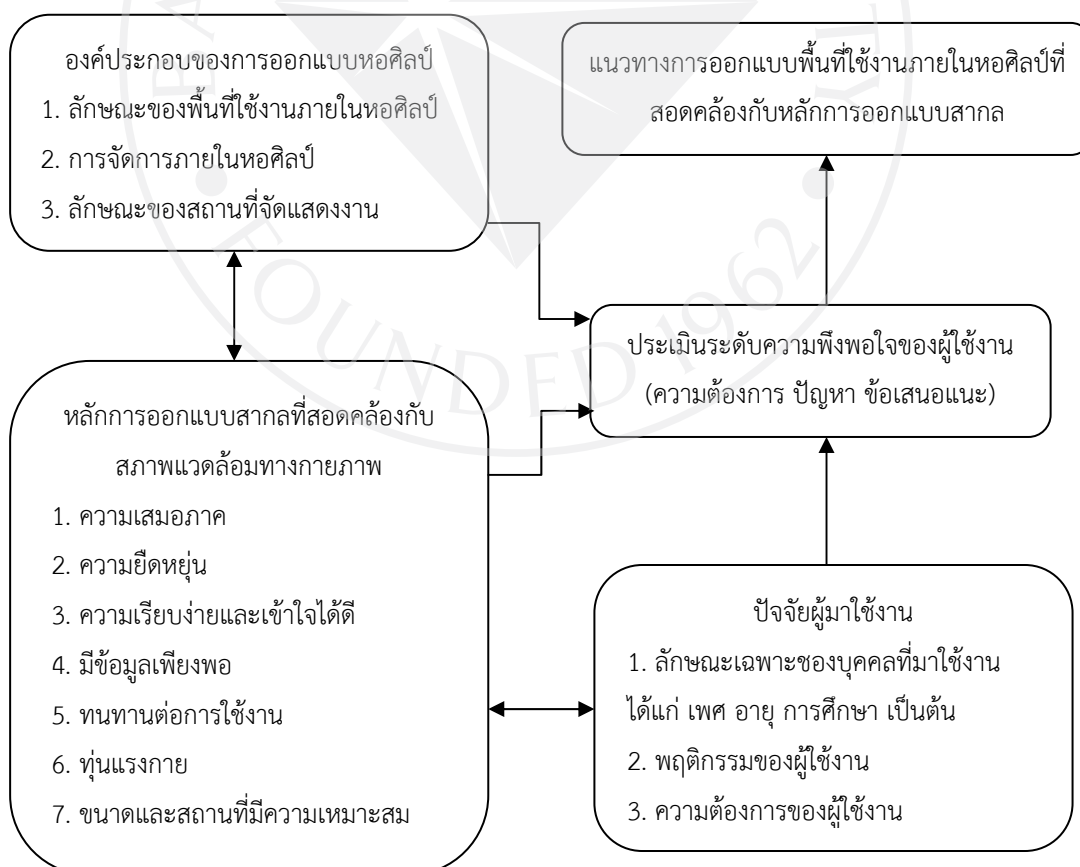
อาทิตยา จันทะวงษ์ (2540) ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการที่สำคัญของงานศิลปกรรม และลักษณะการเผยแพร่งานศิลปกรรมในประเทศไทย ความหมายและองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับการจัดแสดงศิลปะของหอศิลปะ ตลอดจนบทบาทของศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นความจำเป็นของหอศิลปะในประเทศไทย ในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัย พร้อมทั้งมีข้อเสนอสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของหอศิลปะ และสำหรับโครงการจัดตั้งหอศิลปะที่ดีในอนาคต โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคนิคการจัดแสดงงานศิลปะ บริการทางการศึกษาและการจกกิจกรรมต่าง ๆ ของหอศิลปะ รวมทั้งแสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดทำบันทึก หลักฐาน การติดตามประเมินผล ตลอดจนความร่วมมือกันของหอศิลปะ และระหว่างหอศิลปะกับหน่วยงานที่สำคัญต่าง ๆ

สรุป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการออกแบบปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้อื้อประโยชน์แก่คนทุกคนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยได้อย่างยั่งยืน หากขาดการพัฒนาจิตสำนึกควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้ จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น สะท้อนให้เห็นความสำคัญแก่ผู้ที่เข้าไปใช้งานในสถานที่นั้น ๆ การออกแบบสภาพแวดล้อมของอาคารจึงต้องเอื้อประโยชน์สำหรับคนทุกกลุ่ม ทุกสมรรถนะร่างกาย ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ในงานออกแบบ สามารถทำได้หลายรูปแบบ ความรู้และความเข้าใจในเบื้องต้นอาจเสริมสร้างได้จากการเรียนรู้และทบทวนวรรณกรรม แต่ในทางปฏิบัติด้วยการสังเกตการณ์และตอบแบบสอบถาม จะทำให้ทราบถึงปัญหาการใช้งานที่แท้จริง ดังนั้นกระบวนการศึกษาจึงต้องมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2.7 กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

ภาพที่ 2.7: กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

2.8 ตัวแปรจากกรอบทฤษฎี

ตารางที่ 2.4: ตัวแปรจากกรอบทฤษฎี

องค์ประกอบของการออกแบบพื้นที่ใช้งานในหอศิลป์	ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อพิจารณา
1. การจัดแสดงงาน	1. ลักษณะของการจัดแสดงงาน 2. ประเภทของงานศิลปะที่จัดแสดง 3. ลักษณะของสถานที่จัดแสดงงาน	1. การจัดการภายใน 2. การแสดงงาน 3. รูปแบบของอาคาร 4. ลักษณะของพื้นที่ 5. ห้องจัดแสดงงาน 6. ทางสัญจร
2. ผู้ใช้บริการ	1. ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ใช้งาน 2. พฤติกรรมของผู้ใช้งาน	1. อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ 2. ความต้องการของผู้ใช้งาน
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	1. พื้นที่ใช้งานที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล	หลักเกณฑ์ มี 7 ประการ 1. เสมอภาค 2. ยืดหยุ่น 3. เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี 4. มีข้อมูลพอเพียง 5. ทนทานต่อการใช้งานที่ 6. พุน่ร่างกาย 7. ขนาด และสถานที่ที่เหมาะสม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษางานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่ใช้งานตามสภาพจริง รวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล เพื่อจัดทำเครื่องมือแบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ความต้องการ และปัญหาที่พบจากสถานการณ์จริง พร้อมเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการภายในและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขที่สอดคล้องต่อการใช้งานและความต้องการของผู้มาใช้งาน เพื่อให้หน่วยงานนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการวิจัย

1) ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในขั้นตอนนี้เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาสำหรับการวิจัย การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจ การประเมินอาคารหลังการใช้งาน หลักการบริหารจัดการพื้นที่ รวมไปถึงประวัติและนโยบายของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จากหนังสือ บทความและวิทยานิพนธ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีข้างต้นมาใช้ในการออกแบบกรอบการวิจัยและเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา

1.2) ศึกษานโยบาย แนวคิดในการออกแบบและวัตถุประสงค์การใช้งานหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการออกแบบสากล

2) ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1) ศึกษาและเก็บข้อมูลการใช้งานอาคารของกลุ่มผู้ใช้งานตามสภาพการณ์จริง เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของอาคารโดยอาศัยวิธีการสังเกต สำรวจ การถ่ายภาพและการจดบันทึก

2.2) ศึกษารูปแบบการใช้งานหอศิลป์ ความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการออกแบบสากล

2.3) ศึกษาระดับความพึงพอใจ ความต้องการของผู้ใช้งานจากแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ

3) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผู้ใช้งาน (ขั้นตอนที่ 2.1) เพื่อประเมินศักยภาพทั้งด้านดี - ด้านเสีย และข้อจำกัดของการใช้งานในปัจจุบัน

3.2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานอาคาร
ความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งานตามสภาพการณ์จริง (ขั้นตอนที่ 2.2 และ 2.3)

4) ขั้นตอนการสรุปผล

เป็นขั้นตอนการสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข
และแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ให้มีความ
เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ตารางที่ 3.1: ขั้นตอนการวิจัย

เดือน/ ปี	ขั้นตอนการวิจัย	
กันยายน 56	1. กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา	2. ตั้งประเด็นคำถามการวิจัย
ตุลาคม 56	3. ศึกษา ทบทวน วรรณกรรมและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง/ ศึกษาหน่วยงาน เพื่อเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัยและ กรอบการวิจัย
พฤศจิกายน 56		
ธันวาคม 56		4. สอบป้องกันเค้าโครงวิทยานิพนธ์
มกราคม 57	5. แก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะ	
กุมภาพันธ์ 57	ของผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษางานวิจัยที่ เกี่ยวข้องเพิ่มเติม วางแผนการเก็บ ข้อมูล	
มีนาคม 57		6. ติดต่อหน่วยงานเพื่อขอข้อมูลที่ จำเป็น
เมษายน 57		- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
พฤษภาคม 57	7. เก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกต แจก แบบสอบถาม	ทดสอบ แก้ไข จัดทำแบบสอบถาม
		- ส่งแบบฟอร์มเพื่อขอเก็บข้อมูล เพื่อ แจกแบบสอบถาม
มิถุนายน 57		
กรกฎาคม 57		
สิงหาคม 57	8. ประมวลผล วิเคราะห์ แปลผล	
กันยายน 57	ข้อมูลตามค่าสถิติ และนำเสนอ	
ตุลาคม 57	ข้อเสนอแนะ	
พฤศจิกายน 57		9. สรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอ

3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยกำหนดกรณีศึกษา ผู้ที่เข้ามาใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นประชากรในการศึกษา

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้บริการ ได้แก่ บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่เข้าชมงานในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การสุ่มตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรที่เข้ามาใช้งานได้ ผู้ศึกษาจึงอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ช่วงเวลาการแจกแบบสอบถามแตกต่างกันไปตามความสะดวกของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ที่ให้ความร่วมมือกับการเก็บข้อมูลจำนวน 200 คน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผู้มาใช้บริการ ได้แก่ บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่เข้าชมงานในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 190 คน โดยสุ่มตามความร่วมมือของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วจึงนำผลที่ได้มาวัดระดับความพึงพอใจหลังการใช้งานหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บข้อมูลทั้งปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้มาใช้บริการ

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน การเก็บข้อมูลกลุ่มนี้ก็ใช้วิธีการเดียวกันกับกลุ่มผู้มาใช้บริการ

3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพของอาคารและการทำงาน ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล โดยใช้วิธีการสำรวจและสังเกต ส่วนที่ 2 ศึกษาระดับความพึงพอใจหลังการใช้งานอาคารตามหลักการประเมินอาคารหลังการใช้งาน เพื่อทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และของดีข้อเสียของอาคาร โดยใช้แบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ศึกษาความต้องการและปัญหาของผู้ใช้งาน โดยใช้วิธีการสังเกตและได้จากข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม การศึกษาในครั้งนี้จึงได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บข้อมูลไว้ ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลอันดับแรกของการวิจัยโดยใช้เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ รวมทั้งบทความต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การเลือกใช้วิธีการวิจัยที่เหมาะสม

2) การสำรวจและสังเกต เป็นการเก็บข้อมูลด้านลักษณะทางกายภาพของอาคาร และพฤติกรรมการใช้งานที่เกิดขึ้นจริงในสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยใช้วิธีการถ่ายภาพและการจดบันทึกเกี่ยวกับลักษณะการใช้งานและข้อจำกัดของอาคาร เพื่อเป็นข้อมูลไปใช้สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

3) การใช้แบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ทศนคติ ของผู้ที่เข้ามาใช้งาน เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจ จำนวน 200 ชุด โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปิด ประกอบด้วย 3 ส่วน เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยการใช้โปรแกรมคำนวณโดยคอมพิวเตอร์ หาค่าเฉลี่ย ในการประเมินความพึงพอใจ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้อาคาร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิจัยเฉพาะข้อมูลที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เพศและสถานภาพ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบเพียง 1 คำตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งในแบบสอบถามประกอบไปด้วยการวัดความพึงพอใจต่อการใช้งานในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการจัดแสดงงาน การเข้าถึงอาคารและที่จอดรถ การเข้าถึงพื้นที่ใช้งาน ด้านการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการสากล ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น โดยแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดและเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Type) ซึ่งมี 5 ระดับ คือระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจ

พึงพอใจมากที่สุด	คะแนนเท่ากับ	5
พึงพอใจมาก	คะแนนเท่ากับ	4
พึงพอใจปานกลาง	คะแนนเท่ากับ	3
พึงพอใจน้อย	คะแนนเท่ากับ	2
พึงพอใจน้อยที่สุด	คะแนนเท่ากับ	1

การแปลผลความพึงพอใจ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3.4 การทดสอบเครื่องมือ

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามมีวิธีการทดสอบเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดจำนวน 10 คน เพื่อประเมินคุณภาพของแบบสอบถามในเรื่องความเที่ยง (Reliability) และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับจริง

3.5 ประเภทของตัวแปร

จากการศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อการออกแบบการออกแบบภายในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะที่มีแนวคิดการออกแบบสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล เพื่อผู้ใช้งานทุกคน รายละเอียดของการศึกษาแนวความคิดทั้งหมดทำให้ทราบถึงตัวแปรต่างๆ ภายในสถานที่จัดแสดงงานศิลปะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยยึดถือตัวแปรหลักต่างๆ เหล่านี้เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

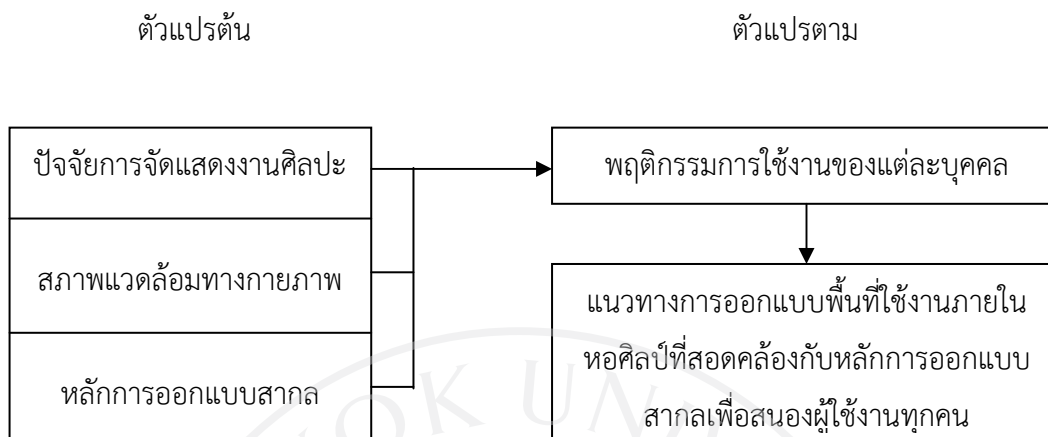
ตัวแปรหลักที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการจัดการเชิงพื้นที่ภายในหอศิลป์ โดยมีตัวแปรอิสระ คือ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง คือ ลักษณะของการจัดแสดง ประเภทของงานศิลปะที่จัดแสดง และ ลักษณะของสถานที่จัดแสดง ลักษณะพื้นที่จัดแสดงงานและทางสัญจร ตัวแปรตาม คือ ผลกระทบต่อการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพในสถานที่จัดแสดงงานศิลปะ ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ พื้นที่ใช้งาน พื้นที่จัดแสดงงาน ตัวแปรตาม คือ ผลกระทบต่อการเข้าใช้งานของทุกคน

2) ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการต้องการส่วนบุคคล คือ ปัจจัยด้านมนุษย์ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ

ตารางที่ 3.2: ประเภทตัวแปร

3.6 วิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารอันดับแรก ใช้วิธีการสำรวจและสังเกตทางด้านกายภาพและพฤติกรรมการใช้งานมาทำการวิเคราะห์เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของอาคารและแจกแบบสอบถามแก่ผู้ใช้งาน เพื่อประเมินทัศนคติเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานอาคาร นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงในลำดับต่อไป

ตารางที่ 3.3: วิธีการเก็บข้อมูล

ประเด็นการศึกษา	วิธีการเก็บข้อมูล		
	การสำรวจ	การสังเกต	แบบสอบถาม
1. ด้านข้อมูลส่วนบุคคล			/
2. ด้านการจัดแสดงงาน	/		/
3. ด้านการออกแบบ	/		/
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	/		/
5. ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ		/	/

3.7 วิธีการทางสถิติ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแจกแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด มาทำการบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ในการคำนวณหาค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้

โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for The Social Sciences) โดยใช้สถิติในการวิจัย ประเภท สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง การใช้พื้นที่ใน หอศิลป์ และเปรียบเทียบหลักการออกแบบสากล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้เป็น สถิติเบื้องต้นในการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

1) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) มัชฌิมเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean หรือ X) แปลความหมายคือ

4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D)

3.8 การสรุปข้อมูล

ขั้นตอนการสรุปผล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการใช้พื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ หลักการออกแบบสากล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสังเกต ใน ด้านกายภาพและพฤติกรรมการใช้งานตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน นำมาทำการวิเคราะห์เพื่อ ประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของอาคาร ตลอดจนเปรียบเทียบการใช้งานที่สอดคล้องกับหลักการ ออกแบบสากล ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ ของผู้ใช้งานอาคาร นำมาวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยการใช้โปรแกรมคำนวณโดยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้ จากปัญหาและข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม มาสรุปเพื่อเสนอแนะตามความเป็นไปได้ ในการสรุปผล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 ส่วนมาใช้ในการสรุปเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ใช้งาน ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษาการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

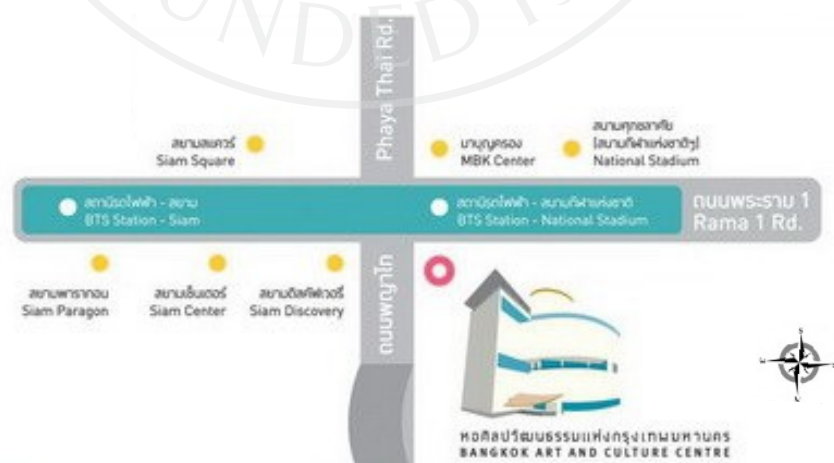
4.1 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 1

ในการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคาร ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลส่วนนี้โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาคาร สืบค้นและสังเกตลักษณะทางกายภาพของอาคาร รวมถึงพฤติกรรมของผู้ใช้งานที่เกิดขึ้นแล้วสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) ตำแหน่งและที่ตั้งของอาคาร

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ที่ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกปทุมวัน หัวมุม ถ.พระราม 1 และ ถ.พญาไท ตรงข้ามห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง และสยามดิสคัฟเวอรี อันเป็นทำเลทองเปรียบได้กับหัวแวนของย่านการค้าสำคัญในเมืองหลวง เป็นอาคารสีขาว รูปทรงมีดีไซน์แปลกตาทันสมัย มองผ่านตัวตึกเข้าไปภายในดูโล่งโปร่งสบายตา สามารถเดินเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า BTS สถานีสนามกีฬาแห่งชาติได้โดยเชื่อมต่อกับบริเวณทางเข้าชั้น 3 ซึ่งถูกออกแบบโดย บริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ (ROBERT G: Boughey & Associates)

ภาพที่ 4.1: ตำแหน่งและที่ตั้งของอาคาร

ที่มา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

ภาพที่ 4.2: ภาพหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

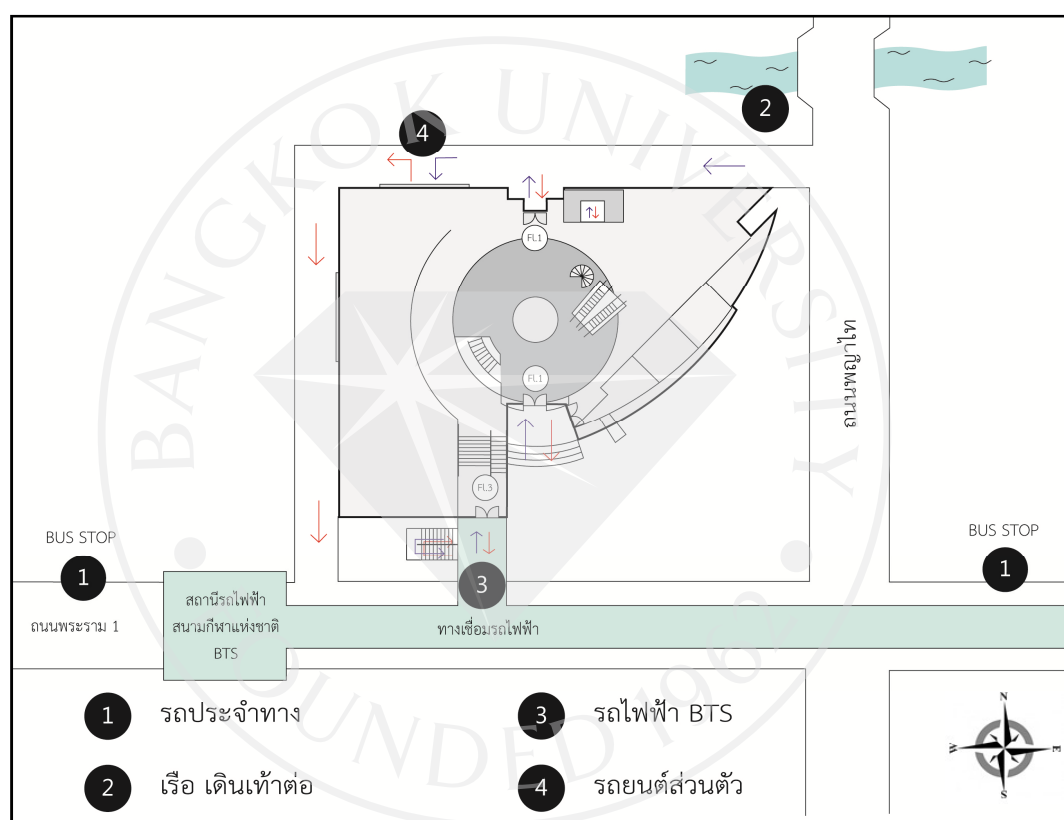
ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

2) การเดินทางและการเข้าถึงอาคาร

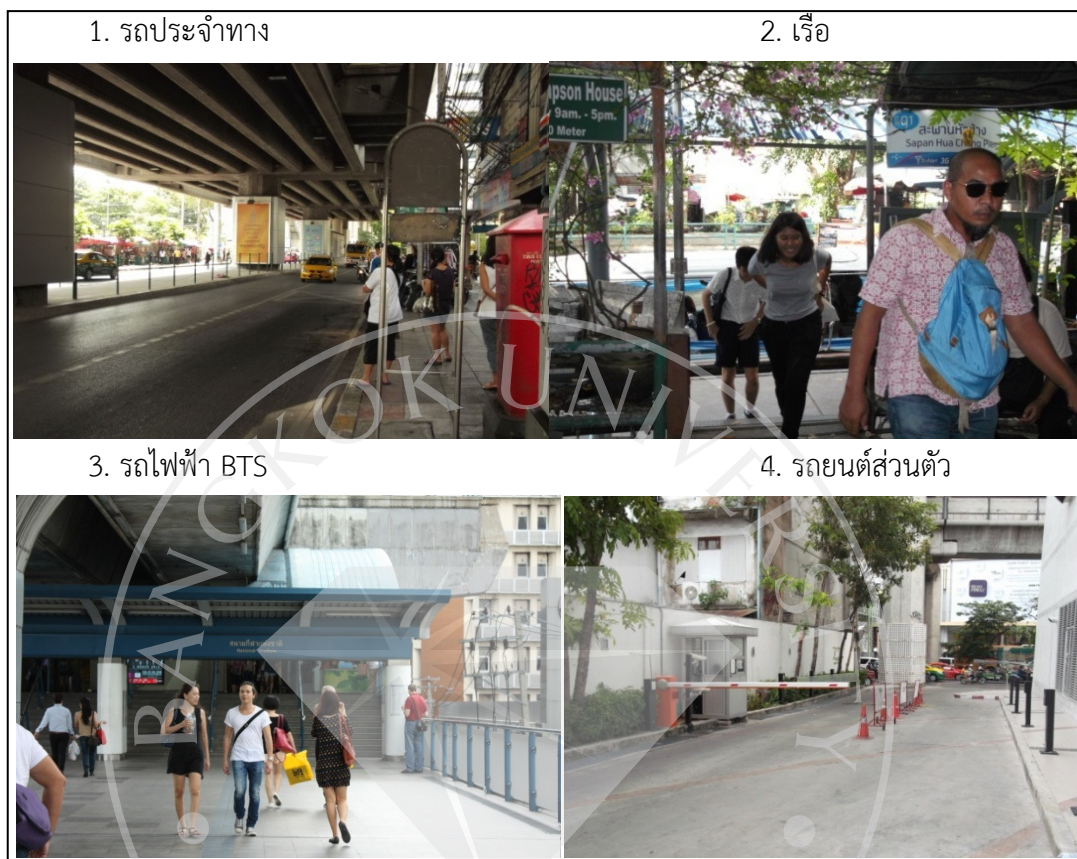
การเข้าถึงหรือเดินทางมายังอาคารมีหลายทาง คือ ทางที่ 1 เดินทางด้วยรถประจำทาง สาย 15 16 21 25 29 34 36 40 47 48 50 54 73 73ก 79 93 141 159 204 ปอ.501 ปอ.508 และ ปอ.529 ทางที่ 2 เดินทางด้วยเรือโดยสารเรือในคลองแสนแสบ เส้นทางสะพานผ่านฟ้า-ประตูน้ำ ขึ้นที่ท่าเรือสะพานหัวช้าง เดินเลียบถนนพญาไทประมาณ 300 เมตร ถึงหอศิลป์ฯ ทางที่ 3 เดินทางด้วยรถไฟฟ้าบีทีเอส ลงสถานีสนามกีฬาแห่งชาติ ทางออกที่ 3 เดินตรงไปด้านซ้ายมือเป็นทางเชื่อมเข้าสู่อาคาร บนชั้น 3 ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทางที่ 4 เดินทางด้วยรถยนต์ การเดินทางด้วยรถยนต์สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางถนนพญาไท (จากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ) ข้ามสะพานหัวช้าง ซิดขวาเข้า ทางเข้าหอศิลป์ฯ (ด้านหลังอาคาร ก่อนถึงสี่แยกปทุมวัน) อีกเส้นทาง คือ เส้นทางถนนพระราม 1 (จากสนามกีฬาแห่งชาติ) เลี้ยวซ้ายเข้าถนนพญาไท และเลี้ยวซ้าย เข้าทางเข้าของอาคาร หอศิลป์ฯ มีทางเข้าสำหรับรถยนต์ด้านเดียว คือ ถนนพญาไท มีที่จอดรถ

ให้บริการชั้นใต้ดิน 2 ชั้น ชั้นจอดรถ B1 สามารถจอดรถได้ 56 คัน ชั้นจอดรถ B2 สามารถจอดรถได้ 62 คัน การเข้าชมนิทรรศการสามารถประทับตราจอดรถฟรี 2 ชม. ที่ชั้น 5 เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ค่าบริการที่จอดรถ 15 นาทีแรก ไม่เสียค่าบริการ หลัง 15 นาที – 2 ชั่วโมง ค่าบริการ 20 บาท ชั่วโมงที่ 3 – 4 ค่าบริการชั่วโมงละ 30 บาท ชั่วโมงที่ 5 ขึ้นไป ค่าบริการชั่วโมงละ 40 บาท

ภาพที่ 4.3: เส้นทางการเดินทาง

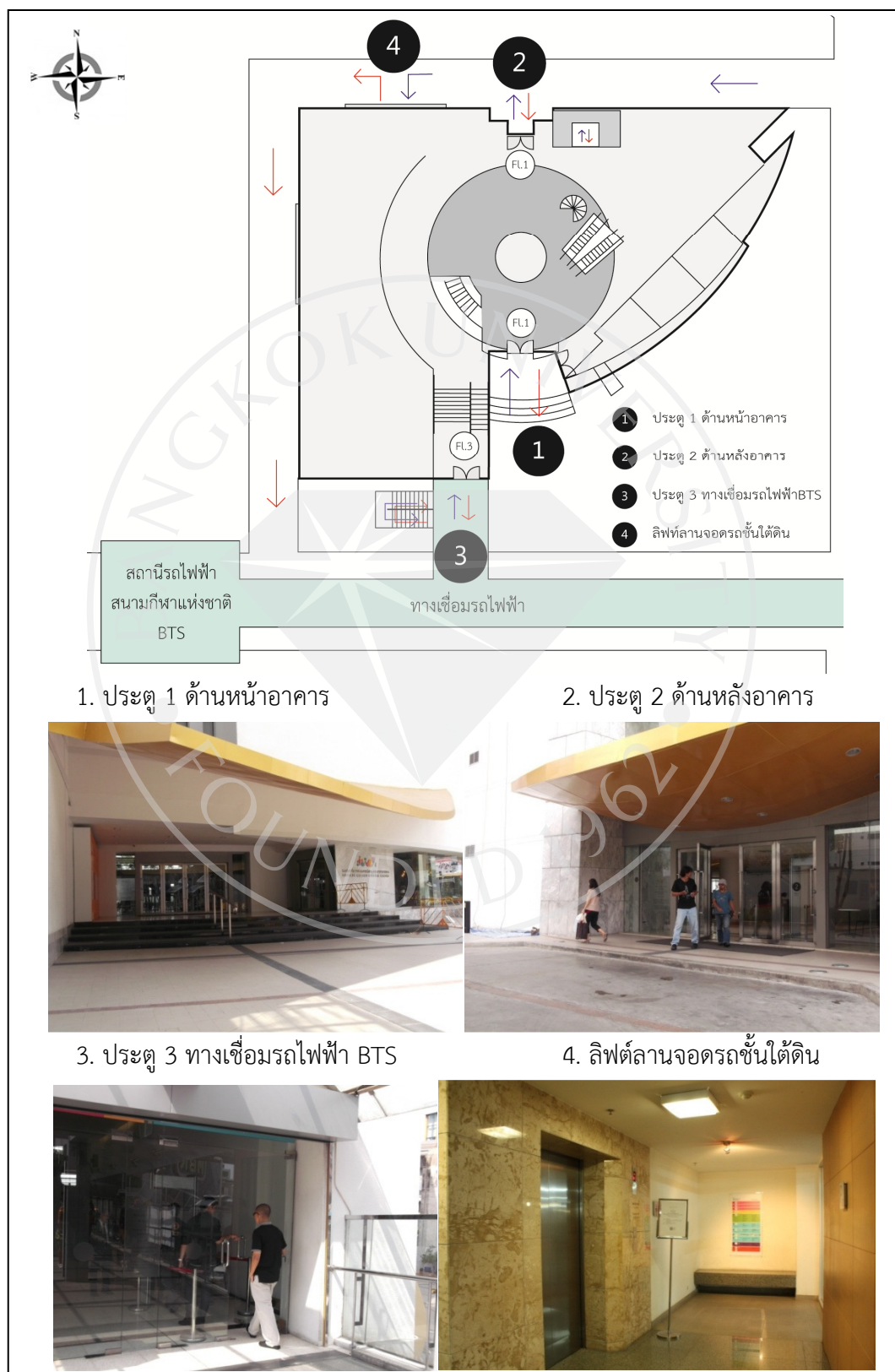
ภาพที่ 4.4: เส้นทางสู่อาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 4.4 แสดงจุดเดินทางมายังหอศิลป์ฯ ตามสภาพการณ์จริง ภาพที่ 1 บริเวณป้ายรถประจำทาง อยู่ด้านล่างของสถานีรถไฟฟ้าบีทีเอส สนามกีฬาแห่งชาติ ห่างจากหอศิลป์ฯ ประมาณ 200 เมตร ภาพที่ 2 ท่าเรือสะพานหัวช้าง ห่างจากหอศิลป์ฯ ประมาณ 300 เมตร ภาพที่ 3 สถานีรถไฟฟ้าบีทีเอส มีทางเชื่อมเข้าสู่ชั้น 3 ของตัวอาคาร ภาพที่ 4 ทางเข้าอาคารจอดรถชั้นใต้ดินของตัวอาคาร ฝั่งถนนพญาไท

การเดินทางเข้าสู่อาคาร มีทางเข้าออก 4 ทาง คือ 1) ประตู 1 อยู่ชั้น 1 ด้านหน้าอาคาร ฝั่งถนนพระราม 1 จัดว่าเป็นประตูหลักในการเข้าถึงอาคาร 2) ประตู 2 อยู่ชั้น 1 ด้านหลังอาคาร อยู่ติดกับทางเข้าที่จอดรถ 3) ประตู 3 อยู่ชั้น 3 ติดกับทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส 4) ลิฟต์ลานจอดรถชั้นใต้ดิน ชั้น B1 - B2 ผู้ที่นำรถมาจะเข้าอาคารผ่านลิฟต์ลานจอดรถ ดังภาพต่อไปนี้

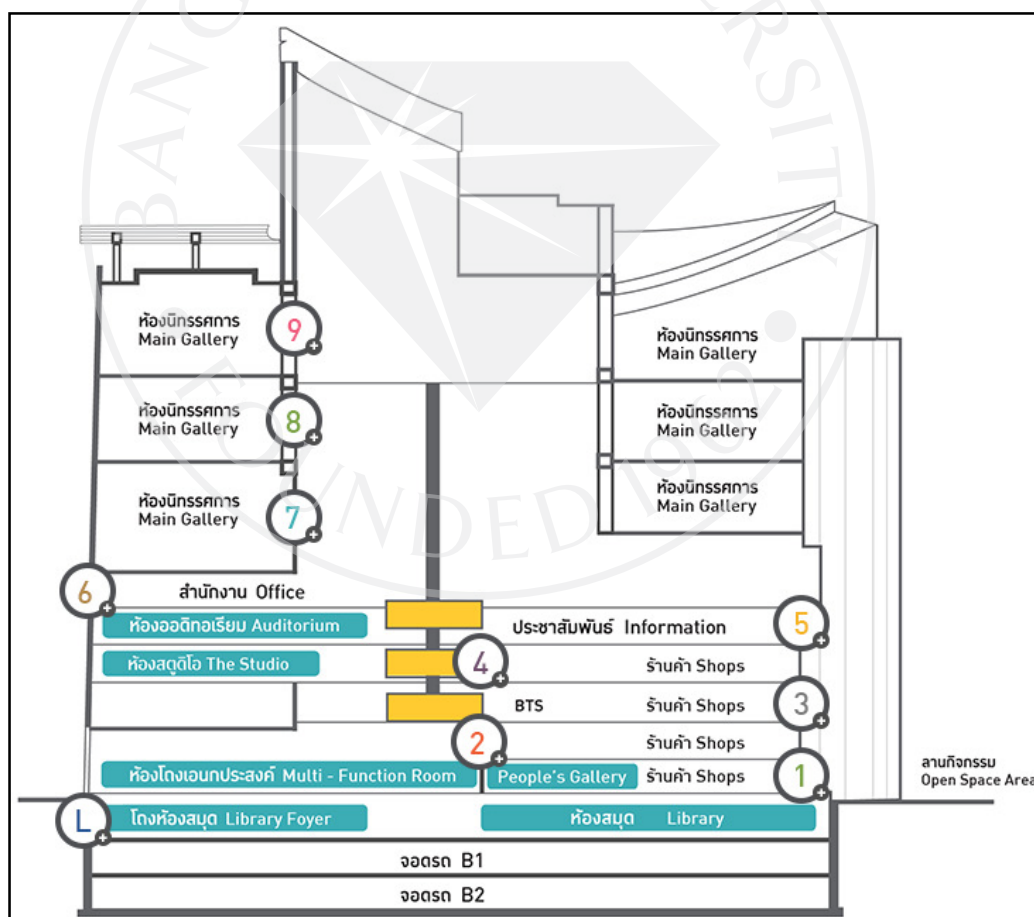
ภาพที่ 4.5: การเข้าถึงอาคาร

3) พื้นที่ใช้สอย

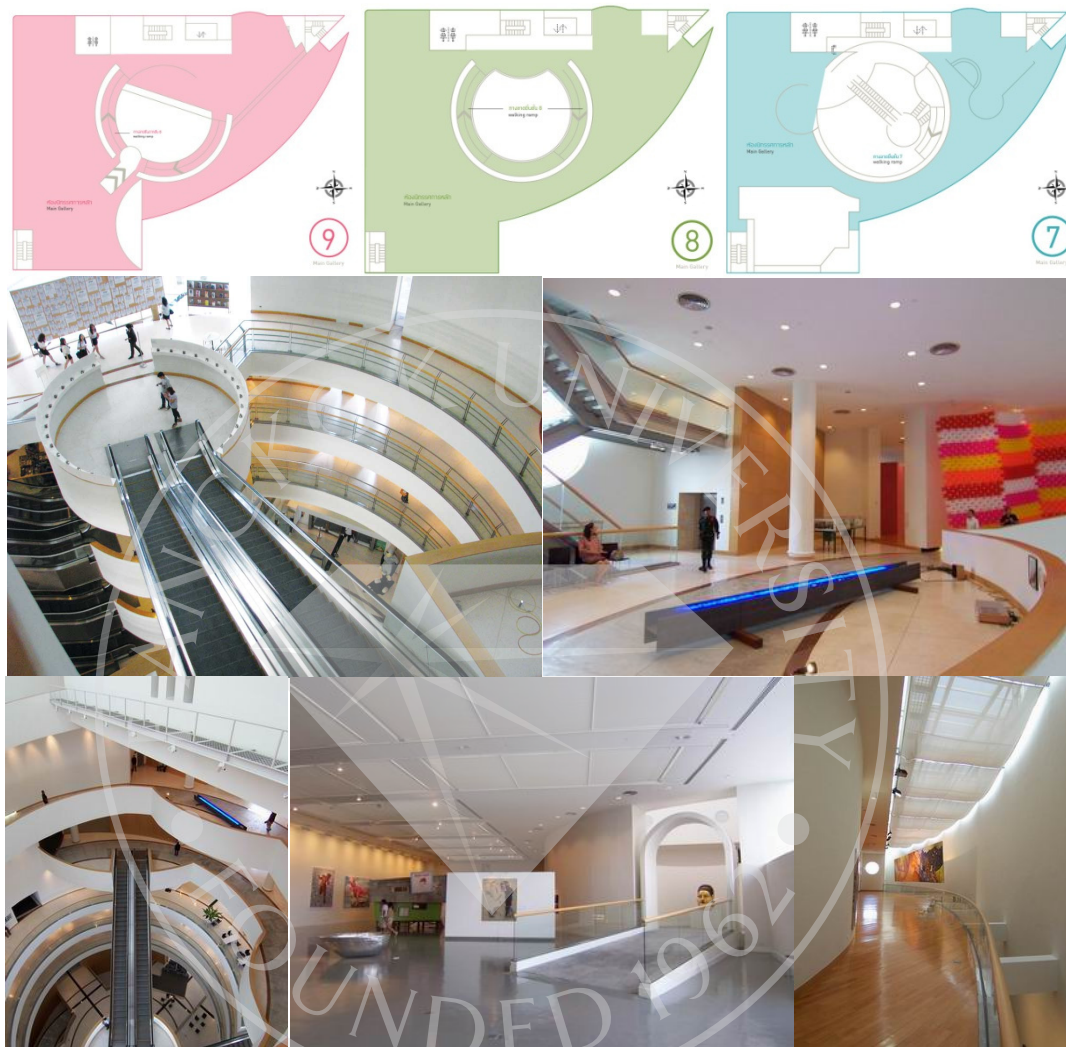
ตัวอาคารสูง 9 ชั้น ชั้นจอดรถใต้ดิน 2 ชั้น รวมทั้งสิ้น 11 ชั้น มีพื้นที่ใช้สอยทั้งหมด 25,000 ตารางเมตร ชั้น 3 มีทางเชื่อมต่อรถไฟฟ้าบีทีเอส มีพื้นที่ห้องแสดงผลงานศิลปะ 3,000 ตารางเมตร (ที่ชั้น 7 8 และ 9) และพื้นที่โถงแสดงผลงานอีก 1,000 ตารางเมตร ห้อง Auditorium ขนาด 222 ที่นั่ง (สำหรับเป็นโรงภาพยนตร์ และการแสดงต่าง ๆ ที่ชั้น 5) ห้องโถงอเนกประสงค์ 300 ที่นั่ง ห้อง Studio ขนาด 350 ตารางเมตร ห้องสมุด 600 ตารางเมตร ส่วนเก็บรักษาสภาพผลงานศิลปะ 200 ตารางเมตรและห้องประชุมต่าง ๆ พื้นที่สำหรับ ร้านค้า และร้านอาหาร 34 ร้าน ประมาณ 1,250 ตารางเมตร

ภาพที่ 4.6: พื้นที่ใช้งานของอาคาร

ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

ภาพที่ 4.7: ห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7-9

ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

จากภาพที่ 4.7 เป็นพื้นที่ใช้งานสำหรับจัดนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - 9 เป็นพื้นที่โล่งกว้าง เหมาะแก่การจัดงานศิลปะที่หลากหลาย รองรับผู้ชมได้จำนวนมาก บริเวณชั้น 9 สามารถเปิดรับแสงธรรมชาติได้ ทางเชื่อมระดับเป็นพื้นลาดเอียง ตัวอาคารออกแบบให้เดินวนชมนิทรรศการจากชั้นบน ลงล่าง เพื่อให้เกิดการต่อเนื่องในการชมงาน

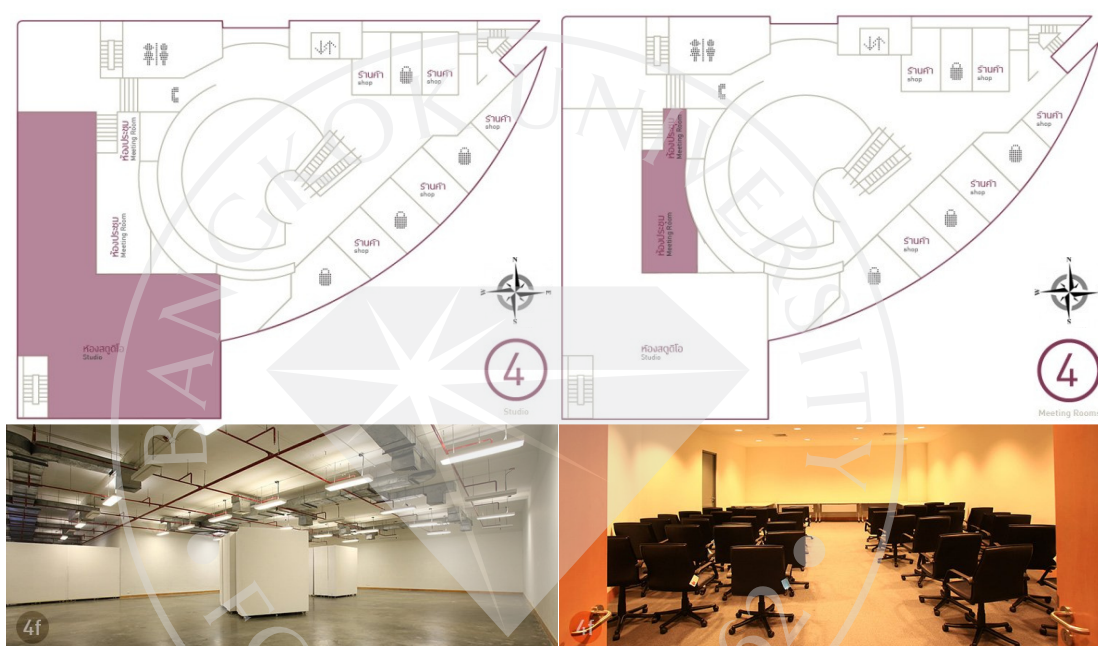
ภาพที่ 4.8: ห้องอดิทยอเรียนและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5

ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

จากภาพที่ 4.8 ชั้น 5 ห้องออডিทอเรียมและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ เป็นจุดหลักในการเชื่อมต่อชั้นนิทรรศการหลัก มีเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์เพื่อติดต่อสอบถามการเข้าชมงาน มีร้านค้าของหอศิลป์ฯ เพื่อขายของที่ระลึก และมีห้องออডিทอเรียมรองรับการจัดกิจกรรม สัมมนา ชมภาพยนตร์และการแสดงต่าง ๆ สามารถจุผู้เข้าชมได้ถึง 222 ที่นั่ง

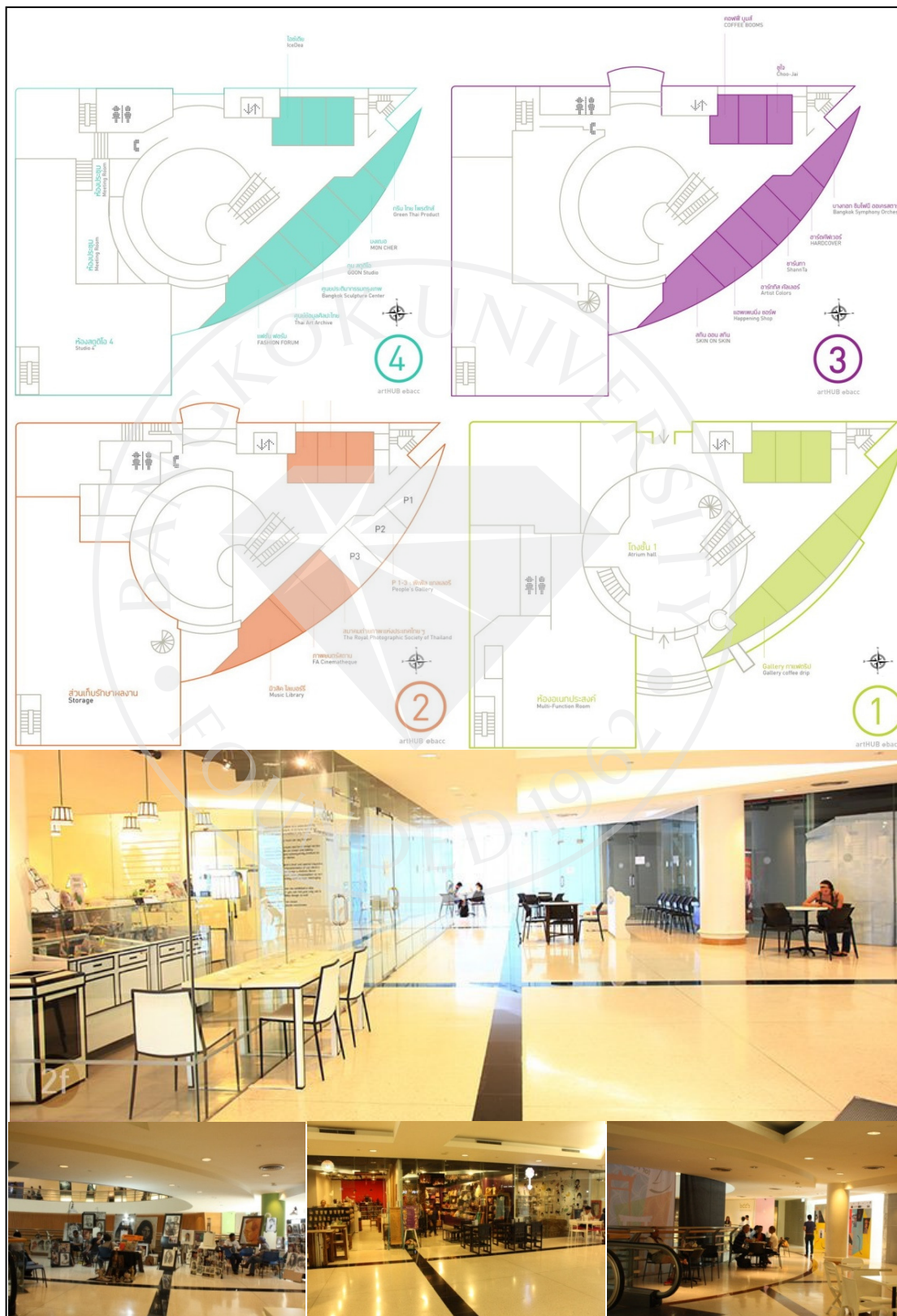
ภาพที่ 4.9: ชั้น 4 ห้องสตูดิโอและห้องประชุม

ที่มา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

จากภาพที่ 4.9 ชั้น 4 แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ บริเวณร้านค้าและบริเวณห้องสตูดิโอ – ห้องประชุม ห้องสตูดิโอมีขนาด 350 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ส่วนตัว ไม่พลุกพล่าน เหมาะแก่การจัดนิทรรศการที่รองรับการเข้าชมของผู้ที่ลงทะเบียนทำงานและบริเวณนี้ยังมีห้องประชุมหรือสัมมนาที่เป็นส่วนตัว

ภาพที่ 4.10: อาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1 - 4

ภาพที่ 4.11: ฟีเพิ้ล แกลเลอรี ชั้น 2

ภาพที่ 4.12: ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม ชั้น 1

ภาพที่ 4.13: ห้องสมุดศิลปะ ชั้น L

ภาพที่ 4.14: ลานจอดรถชั้นใต้ดิน ชั้น B1 - B2

ที่จอดรถให้ชั้นใต้ดิน 2 ชั้น ชั้นจอดรถ B1 สามารถจอดรถได้ 56 คัน และมีที่จอดรถมอเตอร์ไซด์ ชั้นจอดรถ B2 สามารถจอดรถได้ 62 คัน ไม่มีที่จอดรถมอเตอร์ไซด์ การเข้าชมนิทรรศการ สามารถประทับตราจอดรถฟรี 2 ชม.

4) การออกแบบอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถูกออกแบบโดยบริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ ตัวอาคารมี 11 ชั้น (ชั้นใต้ดิน 2 ชั้น) รูปทรงอาคารได้ถูกออกแบบมาให้เป็นทรงกระบอก ซึ่งสามารถเชื่อมต่อระหว่างอาคารได้ด้วยทางเดินวน เป็นแนวเอียงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้คนที่เข้ามาชมผลงาน สามารถชมได้ต่อเนื่องในแต่ละชั้น ถึงแม้ว่าตัวอาคารจะประกอบด้วยพื้นที่ใช้สอยที่แยกจากกัน รวมทั้งพื้นที่ร้านค้า แต่ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสถาปัตยกรรม พื้นที่ภายในจะพัฒนาจากจุดศูนย์กลางคือ พื้นที่เปิดโล่งทรงกระบอกซึ่งนำเสนอจุดเด่นแก่สายตา

ภาพที่ 4.15: การออกแบบอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ที่มา: ห้องสมุดศิลปวัฒนธรรม. (2552). *หนังสือหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว.

4.1) การพัฒนาแนวความคิดในการออกแบบ

ออกแบบอาคารให้มีคุณลักษณะเหมาะสมและอิงรูปลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย เป็นตัวแทนอันสำคัญของวัฒนธรรมไทย มีความน่าตื่นตาตื่นใจ เชื่อเชิญ ตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอย และต้องสะท้อนความเคลื่อนไหวของศิลปะไทยร่วมสมัย มีความยืดหยุ่นสูงในการใช้สอยและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การจัดแสดงงานศิลปะเป็นไปอย่างอิสระ ภายในพื้นที่มี แสง ขนาด และลักษณะแตกต่างกัน จึงออกแบบให้มีพื้นที่ภายในสูง เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงงานศิลปะ นอกจากนี้พื้นที่ใจกลางอาคารแสดงถึงเอกลักษณ์ของอาคาร ซึ่งเป็นตัวกำหนดภาพรวมของงานตกแต่งภายในทั้งหมด ภายในอาคารโดยเฉพาะห้องแสดงนิทรรศการหลัก จะใช้ประโยชน์จากแสงธรรมชาติให้มากที่สุด นอกจากนี้ มีการรวมส่วนร้านค้าเข้าเป็นส่วนบริการเสริมของหอศิลป์ฯ และการเลือกร้านค้าอย่างเหมาะสมให้เกี่ยวข้องกับศิลปะก็จะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างส่วนพาณิชย์และส่วนศิลปะ

4.2) การจัดการพื้นที่ภายในอาคาร

พื้นที่ศูนย์กลาง ได้รับการออกแบบให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงภาพรวมของกิจกรรมทั้งหลาย พื้นที่เปิดโล่งนี้นัยนําสายตาสู่ชั้นบนสุดของอาคาร พื้นที่ส่วนกลางนี้ยังทำให้เกิดความชัดเจนของการเข้าถึงและความยืดหยุ่นของอาคาร อาคารนี้ออกแบบให้เป็นพื้นที่ต่อเนื่องในขนาดด้วย หากมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานทางศิลปะก็สามารถทำได้ไม่ยาก ห้องจัดนิทรรศการ เน้นความยืดหยุ่น ความหลากหลายและความน่าสนใจของห้องแสดงงานศิลปะ ห้องแสดงงานศิลปะจึงเป็นส่วนที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดความหลากหลายด้านพื้นที่ลักษณะในการแสดงผลงานด้านศิลปะได้ตลอดเวลา

5) การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ในการศึกษาการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลส่วนนี้โดยการสำรวจและสังเกตลักษณะของพื้นที่ใช้งานภายในอาคาร รวมถึงพฤติกรรมของผู้ใช้งานที่ได้ข้อมูลจากข้อเสนอแนะในแบบสอบถามแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

5.1) ความเสมอภาค ใช้งานได้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีการออกแบบพื้นที่ให้รองรับการใช้งานที่หลากหลาย แต่การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน ยังไม่เกิดความเสมอภาคในการรองรับผู้ใช้งานเท่าที่ควร เช่น การติดตั้งจุดบริการต่าง ๆ เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ อ่างล้างมือในห้องน้ำ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ที่เป็นสองระดับ การติดตั้งภายในอาคารมีเพียงระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ ยังไม่รองรับเด็กและคนที่นั่งรถเข็นให้ใช้ส่วนนี้ได้ (ภาพที่ 4.16)

ภาพที่ 4.16: พื้นที่ใช้งานที่เกิดความเสมอภาคภายในอาคาร

5.2) การยืดหยุ่น จากการสำรวจพบว่า ทั้งภายในและภายนอกอาคารมีความยืดหยุ่นสูง เป็นพื้นที่โล่งกว้าง ออกแบบมาให้ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน เคลื่อนย้ายสิ่งของต่าง ๆ อำนวยความสะดวกแก่การจัดนิทรรศการ มีลานกิจกรรมที่สามารถแสดงงานศิลปะได้อย่างโดดเด่น ดึงดูดให้เข้ามาชมงานและภายในยังมีห้องอเนกประสงค์ ห้องสตูดิโอ ห้องออডিทอเรียม เพื่อจัดกิจกรรมหรือการแสดงต่าง ๆ อีกด้วย (ภาพที่ 4.17)

ภาพที่ 4.17: พื้นที่จัดนิทรรศการภายในอาคาร

5.3) ความเรียบง่ายและเข้าใจได้ดี จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีการติดตั้งจุดบริการ ป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ตามจุดต่าง ๆ ที่เป็นสากล ง่ายต่อการเข้าใจ แต่อาคารจัดนิทรรศการหมุนเวียนเข้ามาในอาคารตลอด จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการติดตั้งงานไปตามนิทรรศการนั้น ๆ จึงอาจทำให้จุดบริการ ป้าย สัญลักษณ์ถูกบดบังสายตา จากการสังเกตและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า มีข้อเสนอแนะจากผู้มาใช้งานในครั้งแรกไม่ทราบตำแหน่งที่ต้องการ จึงสอบถามกับผู้มาใช้อาคารด้วยกันหรือสอบถามพนักงานในอาคาร ดังนั้นตำแหน่งต่าง ๆ ในอาคารจะไม่ใช่ปัญหาแก่ผู้ที่เคยมาใช้งาน แต่จะเป็นปัญหาแก่ผู้ที่ไม่เคยมาใช้งาน เพราะไม่ทราบตำแหน่งภายในอาคาร เช่น ห้องน้ำ ลิฟต์ (ชั้น 7 - 9) เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ฯลฯ (ภาพที่ 4.18)

ภาพที่ 4.18: ป้ายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในอาคาร

5.4) มีข้อมูลพอเพียง มีข้อมูลง่ายสำหรับประกอบการใช้งานที่พอเพียง จากการสำรวจพบว่า มีผู้คนหมุนเวียนเข้ามาใช้งานภายในอาคารตลอด ในจำนวนที่มากและน้อยต่างกันไป ตามช่วงเวลาและสภาพการณ์นั้น ๆ โดยผู้วิจัยสังเกตการณ์ใช้งานของผู้ที่มาใช้งานพบว่า ขนาดของพื้นที่ใช้งานนั่งพัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ปลั๊กไฟ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพียงพอกับการใช้งานในภาวะปกติ (คนมาใช้น้อย) แต่ไม่เพียงพอในภาวะไม่ปกติ (คนมาใช้งานมาก) เช่น ในช่วงที่มีการสอบจะมีการเข้าใช้งานพื้นที่ในส่วนพักผ่อนเพื่ออ่านหนังสือ ดิวนั่งหนังสือ และทำการบ้านมากเป็นพิเศษ ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่จำนวนจำกัดไม่เพียงพอสำหรับรองรับความต้องการของผู้ใช้งานในช่วงนั้น รวมไปถึงในช่วงที่มีการเปิดนิทรรศการใหม่ มีวิทยากรรับเชิญ หรือช่วงจัดการแสดงต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีคนจำนวนมากเข้าใช้พื้นที่บริเวณ ชั้น 5 และห้องรับรองต่าง ๆ มากกว่าปกติ ส่งผลให้พื้นที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ดังนั้นควรมีการจัดพื้นที่ใช้งานภายในอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้มีความเพียงพอเพื่อรองรับกับความต้องการ

ใช้งานที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในบางช่วงเวลา (ภาพที่ 4.19)

ภาพที่ 4.19: พื้นที่นั่งพักผ่อนภายในอาคาร

5.5) ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีการเลือกใช้วัสดุในการตกแต่งมีความแข็งแรง ทนทาน สะดวกแก่การดูแลรักษา แต่การเลือกใช้เฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ยังไม่มีความคงทน แข็งแรง เพราะตัวอาคารมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดนิทรรศการตลอดเวลา เฟอร์นิเจอร์ที่เลือกใช้ควรจะมีความแข็งแรง ทนทานอย่างมาก เหมาะแก่การขนย้ายตามการจัดนิทรรศการ รวมทั้งอุปกรณ์ทางเทคนิคก็ควรมีระบบป้องกันอันตรายหากเกิดการใช้งานที่ผิดพลาด เพื่อไม่เสียหายได้โดยง่าย (ภาพที่ 4.20)

ภาพที่ 4.20: วัสดุที่เลือกใช้ภายในอาคาร

5.6) ทุนร่างกาย สะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีอุปกรณ์ที่ช่วยทุนร่างกายแก่ผู้มาเดินชมงาน ได้แก่ ลิฟต์ บันไดเลื่อน ทางลาดเอียง อุปกรณ์ยกรถเข็นตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส แต่อุปกรณ์ทุนแรงเหล่านี้ มีข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ลิฟต์โดยสารที่มีเพียงตัวเดียว จุคนได้น้อยและเคลื่อนที่ช้า ทำให้เสียเวลาในการขึ้น-ลง บันไดเลื่อนที่เสียบ่อย หรืออาจเป็นการปิด - เปิดที่เป็นเวลา ทำให้ผู้ใช้งานต้องเดินขึ้น - ลงบันไดเอง อุปกรณ์ยกรถเข็นตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ไม่ค่อยมีการใช้งานเพราะทางลงจากสถานีรถไฟฟ้า ไม่มีทางลาดเอียงสำหรับรถเข็นที่จะมาใช้งานในบริเวณทางเชื่อมชั้น 3 (ภาพที่ 4.21)

ภาพที่ 4.21: อุปกรณ์ทุ่นแรงภายในอาคาร

5.7) ขนาด สถานที่ที่เหมาะสม และใช้งานในเชิงปฏิบัติได้ จากการสำรวจพบว่า โดยรวมภายในอาคารมีออกแบบมาให้พอดีแก่ผู้ใช้งานปกติทั่วไป แต่ยังไม่คำนึงถึงบุคคลที่มีร่างกายใหญ่โต คนพิการที่ใช้รถเข็นคันใหญ่ คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก เช่น ทางเดินสวนกันบริเวณหน้าห้องน้ำ ขนาดห้องน้ำคนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ต้องมีพื้นที่สำหรับหมุนรถกลับเข้ามาในบริเวณห้องน้ำ ขนาดช่องจอดรถที่เว้นพื้นที่สำหรับยกรถเข็น (ภาพที่ 4.22)

ภาพที่ 4.22: ขนาดและพื้นที่ภายในอาคาร

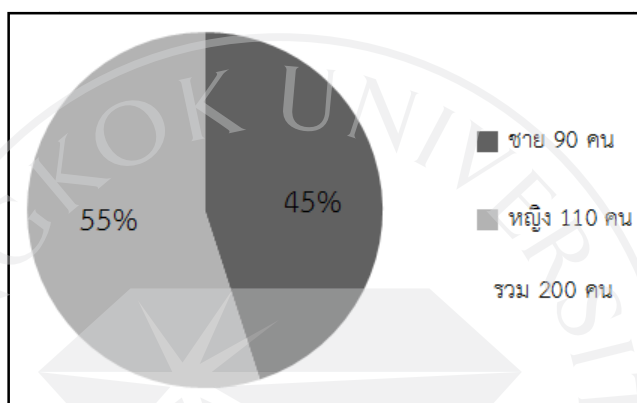

สรุปการศึกษาทางกายภาพของอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล พบว่า อาคารแห่งนี้มีการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่มีความสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล จะเห็นได้จากการออกแบบอาคารหลังนี้ให้ความทันสมัย โดดเด่น ภายในมีการออกแบบโดยคำนึงถึงผู้ใช้งานที่หลากหลาย เป็นพื้นที่โล่งกว้าง มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดนิทรรศการได้ตลอด เพื่อดึงดูดความสนใจในการชมงาน มีการแบ่งพื้นที่ใช้งานได้อย่างเหมาะสม ทั้งห้องประชุม ร้านค้า ห้องนิทรรศการ ฯลฯ มีพื้นที่สามารถรองรับผู้คนได้เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ยังมีบางพื้นที่ไม่ตอบสนองการใช้งานเท่าที่ควร เช่น ขนาดของพื้นที่ สถานที่รองรับผู้ที่สูบบุหรี่ พื้นที่นั่งพักผ่อน พื้นที่จัดรถสำหรับคนพิการ วัสดุและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เลือกใช้ไม่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของผู้ใช้งานทั้งคนปกติและคนพิการ

4.2 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 2

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวกของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 4.23: จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

จากภาพที่ 4.23 การแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ชุด พบว่าผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 55 และเพศชาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 45 โดยแบ่งตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและการเดินทางได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	90	45
หญิง	110	55
อายุ		
ต่ำกว่า – 15 ปี	1	0.5
16 – 25 ปี	125	62.5
26 – 35 ปี	35	17.5

(มีตารางต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ): ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
36 – 45 ปี	29	14.5
46 – 59 ปี	9	4.5
มากกว่า 60 ปี	1	0.5
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	-	0
ประถมศึกษา	1	0.5
มัธยมศึกษา	30	15
ปวส./ ปวช./ ปริญญาตรี	147	73.5
ปริญญาโท	19	9.5
สูงกว่าปริญญาโท	3	1.5
อาชีพ		
นักเรียน/ นักศึกษา	114	57
ศิลปิน/ ผู้ทำงานในแวดวงศิลปะ	8	4
ข้าราชการ	5	2.5
พนักงาน/ ลูกจ้าง	34	17
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	33	16.5
สื่อมวลชน	-	0
พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	2	1
อื่น ๆ	4	2
การเดินทาง		
รถประจำทาง	26	13
พาหนะส่วนตัว	40	20
รถไฟฟ้า BTS	107	53.5
เดินเท้า	27	13.5
อื่น ๆ	-	0

จากตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 200 คน วิเคราะห์จำนวนและร้อยละของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มาใช้งานมีช่วงอายุ 16 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.5 ช่วงอายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.5 ช่วงอายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.5 ช่วงอายุ 46 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.5 ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.5 และช่วงอายุ ต่ำกว่า - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ มีเกณฑ์การศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.5 ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.0 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 9.5 ระดับสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 1.5 และระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ อาชีพที่พบในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นนักเรียน/ นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 57.0 เป็นพนักงาน/ ลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 17.0 ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 16.5 เป็นศิลปิน/ ผู้ทำงานในแวดวงศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 4.0 เป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 2.5 อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.0 และเป็นพ่อบ้าน/ แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ และการเดินทางมายังหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถไฟฟ้าบีทีเอส คิดเป็นร้อยละ 53.5 พาหนะส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 20.0 เดินเท้า คิดเป็นร้อยละ 13.5 รถประจำทาง คิดเป็นร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2: ข้อมูลการใช้งานพื้นที่ในอาคาร

พื้นที่ใช้งาน	ร้อยละ
ห้องสมุดศิลปะ ชั้น L	11.5
ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม ชั้น 1	20.5
ฟิฟฟ์ แกลเลอรี ชั้น 2	6.6
อาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1 - 4	18.8
ห้องสตูดิโอและห้องประชุม ชั้น 4	5.2
ห้องอดิโตนีอและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5	16.7
สำนักงาน ชั้น 6	1
ห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - 9	15.6
อื่น ๆ	4.2
รวม	100

จากตารางที่ 4.2 สำนวจการใช้งานของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน พบว่าส่วนใหญ่เข้ามาใช้งาน บริเวณห้องเอนกประสงค์และโงงกิจกรรม ชั้น 1 คิดเป็นร้อยละ 20.5 บริเวณอาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1 - 4 คิดเป็นร้อยละ 18.8 บริเวณห้องอดิหอเรียนและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5 คิดเป็นร้อยละ 16.7 บริเวณห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - 9 คิดเป็นร้อยละ 15.6 บริเวณห้องสมุดศิลปะ ชั้น L คิดเป็นร้อยละ 11.5 บริเวณพีเพิล แกลเลอรี ชั้น 2 คิดเป็นร้อยละ 6.6 บริเวณห้องสตูดิโอและห้องประชุม ชั้น 4 คิดเป็นร้อยละ 5.2 บริเวณอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 4.2 และบริเวณสำนักงาน ชั้น 6 คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

ผลการศึกษาวิจัยเชิงการสำรวจ การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้สำรวจจากผู้ทำแบบสอบถามจำนวน 200 คน โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการจัดแสดงงาน ด้านการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการสากลและด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยในการเก็บข้อมูลแบ่งการวัดระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อยและความพึงพอใจน้อยที่สุด จึงได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4.3: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการจัดแสดงงาน

ข้อ	ด้าน/ ประเด็น/ องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1	การจัดแสดงงาน								
	การจัดทำแผนผังส่วนต่าง ๆ ภายในอาคาร	25.5 (51)	53.5 (107)	17.5 (35)	3.5 (7)	-	4.01	0.76	มาก
	การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร	32.5 (65)	49.5 (99)	16.5 (33)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.13	0.75	มาก
	การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร	25.5 (51)	45.0 (90)	23.5 (47)	4.5 (9)	1.5 (3)	3.89	0.89	มาก
	ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์	24.5 (49)	51.5 (103)	21.5 (43)	2.5 (5)	-	3.98	0.75	มาก
	ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์	27.5 (55)	51.5 (103)	18.5 (37)	2.5 (5)	-	4.04	0.75	มาก
	การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ใช้งาน	31.5 (63)	45.5 (91)	18.0 (36)	5.0 (10)	-	4.04	0.84	มาก

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ): แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการจัดแสดงงาน

ข้อ	ด้าน/ ประเด็น/ องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์	14.0 (28)	48.0 (96)	31.0 (62)	5.5 (11)	1.5 (3)	3.68	0.84	มาก
	ทางสัญจรภายในอาคาร	31.0 (62)	46.5 (93)	17.5 (35)	4.5 (9)	0.5 (1)	4.03	0.84	มาก

จากตารางที่ 4.3 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการจัดแสดงงานในประเด็นต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาดังนี้ การจัดทำแผนผังส่วนต่าง ๆ ภายในอาคาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01) การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13) การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89) ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89) ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04) การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ที่ใช้งาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04) การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.68) ทางสัญจรภายในอาคาร มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.03)

ตารางที่ 4.4: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ข้อ	ด้าน/ ประเด็น/ องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2	หลักการออกแบบสากล (Universal Design)								
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน (เสมอภาค)	15.0 (30)	54.5 (109)	24.5 (49)	6.0 (12)	-	3.79	0.77	มาก
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความถนัดไม่เท่ากัน (ยืดหยุ่น)	10.0 (20)	41.5 (83)	44.0 (88)	4.5 (9)	-	3.57	0.73	มาก
	มีสื่อที่เข้าใจได้ง่ายเป็นสากล ที่ทำให้เข้าใจตรงกัน (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี)	15.0 (30)	53.0 (106)	28.0 (56)	4.0 (8)	-	3.79	0.74	มาก
	มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับมาบุคคลที่ใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ)	9.5 (19)	34.5 (69)	50.0 (100)	6.0 (12)	-	3.48	0.75	ปานกลาง
	สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (ทนทานต่อการใช้งาน)	17.5 (35)	56.0 (112)	20.5 (41)	5.0 (10)	1.0 (5)	3.84	0.80	มาก
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย (หุ่นร่างกาย)	15.0 (30)	35.0 (70)	43.5 (87)	6.5 (13)	-	3.59	0.82	มาก
	ขนาดการใช้พื้นที่ต่าง ๆ มีขนาดเหมาะสม (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม)	16.0 (32)	61.5 (123)	17.5 (35)	5.0 (10)	-	3.88	0.72	มาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design) ในประเด็นต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาดังนี้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน เช่น เคาน์เตอร์ที่มีความสูงเพียงพอ หรือสองระดับ รองรับบุคคลทั่วไป เด็กและผู้พิการ (เสมอภาค) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความถนัดไม่เท่ากัน เช่น ปรับระดับสูง - ต่ำ/ ความถนัดซ้าย - ขวา (ยืดหยุ่น) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57) มีสื่อที่เข้าใจได้ง่าย มีภาพหรือสัญลักษณ์ที่เป็นสากล ที่ทำให้เข้าใจตรงกัน เช่น ภาพดใช้เสียง/ ห้ามจับ (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79) มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับมาบุคคลที่ใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้มีความแข็งแรง ทนทาน รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (ทนทานต่อการใช้งาน) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84) มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ทันสมัย เช่น ก๊อกน้ำเซ็นเซอร์ ทางลาดเอียง ลิฟต์สำหรับรถเข็น สวิตช์ไฟเปิด - ปิดเอง เมื่อปิด - เปิดประตู (ทันสมัย) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59) ขนาดการใช้พื้นที่ต่าง ๆ มีขนาดเหมาะสม เช่น ห้องน้ำกว้างพอสำหรับรถเข็น (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88)

ตารางที่ 4.5: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3	การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก								
	ระบบรักษาความปลอดภัย สัญญาณเตือนภัย กล้องวงจรปิด รปภ.	31.5 (63)	52.5 (105)	14.0 (28)	2.0 (4)	-	4.14	0.72	มาก
	ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัด แสดงงาน	42.0 (84)	44.0 (88)	12.0 (24)	2.0 (4)	-	4.26	0.75	มาก
	การเดินทางมาความสะดวกสบาย	43.0 (86)	43.0 (86)	12.5 (25)	1.5 (3)	-	4.28	0.73	มาก
	บริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน	12.5 (25)	22.0 (44)	41.0 (82)	20.5 (41)	4.0 (8)	3.45	3.67	ปานกลาง
	สัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่าง ๆ ชัดเจน	12.5 (25)	35.5 (71)	44.0 (88)	7.0 (14)	1.0 (2)	3.52	0.84	มาก
	การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบ เหมาะสม เพียงพอต่อผู้ใช้งาน (กรณีที่เคยใช้ พาหนะส่วนตัว)	14.5 (29)	38.0 (76)	34.0 (68)	4.0 (8)	1.0 (2)	3.67	0.83	มาก

จากตารางที่ 4.5 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ในประเด็นต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาดังนี้ ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัดแสดงงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26) การเดินทางมาความสะดวกสบาย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28) มีบริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45) มีสัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่าง ๆ ชัดเจน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52) การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบเหมาะสม เพียงพอต่อผู้ใช้งาน (กรณีที่เคยใช้พาหนะส่วนตัว) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67) และผู้ที่ไม่ออกความเห็นและไม่เคยเดินทางมายังหอศิลป์ฯ ด้วยพาหนะส่วนตัว คิดเป็น 8.5 % หรือจำนวน 17 คน จากการตอบแบบสอบถาม

4.3 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่ 3

ปัญหาและข้อเสนอแนะเป็นประเด็นสำคัญต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ซึ่งได้มาจากการสำรวจและแจกแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 3 ให้ผู้ใช้งานเสนอแนะเพื่อให้ทราบความต้องการของผู้ใช้งานและปัญหาที่เกิดขึ้น โดยได้ผลการศึกษาดังนี้

1) ปัญหาบริเวณที่นั่งพักผ่อนที่มีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ผู้ใช้งานต้องการให้มีโต๊ะ เก้าอี้เพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับการใช้งานได้อย่างเพียงพอ เพราะผู้ที่ได้ใช้งานมักจะจับจองโต๊ะ เก้าอี้ไว้สำหรับใช้งานส่วนตัวเป็นเวลานาน ทำให้ผู้อื่นที่ต้องการใช้งานไม่มีที่นั่งและมักพบปัญหานี้ได้มากในช่วงที่มีการสอบ อ่านหนังสือ ดิวิหนังสือ ทำการบ้านและช่วงที่มีการเปิดนิทรรศการใหม่ เพราะจะมีการเข้าใช้งานพื้นที่ในส่วนพักผ่อนมากเป็นพิเศษ ยิ่งทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่จำนวนจำกัดไม่เพียงพอสำหรับรองรับความต้องการของผู้ใช้งานในช่วงนั้น (ภาพที่ 4.24)

ภาพที่ 4.24: ปัญหาบริเวณที่นั่งพักผ่อนที่มีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

2) ปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานที่มีน้อย ไม่ทั่วถึงทำให้บุคคลทั่วไปไม่ทราบว่ามีการจัดแสดงใดบ้าง ปัจจุบันทางหอศิลป์มีการประชาสัมพันธ์งานทางสื่อออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์และเฟสบุ๊คหอศิลป์ ทำให้ผู้ที่สนใจงานศิลปะต้องติดตามการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทราบว่ามี การแสดง

งานไต่บัน

3) ปัญหาของลิฟต์และบันไดเลื่อนที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน เนื่องจากบันไดเลื่อนภายในอาคารชำรุดบ่อย ทำให้ผู้ใช้งานต้องเดินขึ้น - ลงบันไดเอง คนจึงหันไปใช้งานลิฟต์แทน แต่ลิฟต์ที่รองรับการใช้งานตั้งแต่ชั้น B2 - ชั้น 5 มีเพียงตัวเดียว ทำให้ต้องเสียเวลารอนาน แต่จากการสำรวจและสอบถามพบว่า บันไดเลื่อนแต่ละชั้นไม่ได้ชำรุด แต่เกิดจากการปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้งานน้อย และเปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีคนใช้งานมาก ในบางครั้งก็เปิดเฉพาะฝั่งบันไดเลื่อนขึ้นและปิดฝั่งบันไดเลื่อนลง เพื่อทุ่นแรงในการเดินขึ้นบันได (ภาพที่ 4.25)

ภาพที่ 4.25: ปัญหาของลิฟต์และบันไดเลื่อนที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

4) ปัญหาทางสัญจรภายในอาคารที่ไม่เอื้ออำนวยแก่ผู้ใช้งาน ทางเดินภายในอาคารมีขนาดที่กว้างเพียงพอต่อผู้ใช้งานปกติและผู้พิการที่ใช้รถเข็น แต่เมื่อมีการจัดนิทรรศการระหว่างทางเดิน ทางสัญจรจะแคบลงทำให้เป็นปัญหาแก่ผู้พิการ เพราะรถเข็นไม่สามารถเข้าชมนิทรรศการได้

5) ปัญหาลิฟต์รถเข็นบริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ไม่เกิดประโยชน์ต่อการใช้งาน เนื่องจากทางเดินจากรถไฟฟ้าบีทีเอส เป็นบันไดเดินลงมาสู่ทางเชื่อมของอาคาร จึงทำให้ผู้ที่พิการที่ใช้รถเข็นไม่สะดวกที่จะเดินทางด้วยรถไฟฟ้าบีทีเอส ลิฟต์รถเข็นที่ติดตั้งระหว่างทางเชื่อมอาคารจึงไม่

สนองการใช้งานแก่ผู้พิการ (ภาพที่ 4.26)

ภาพที่ 4.26: ปัญหาลิฟต์รถเข็นบริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส

6) ปัญหาของป้ายบอกทางภายในอาคาร ป้ายต่าง ๆ ภายในอาคารมีขนาดเล็กและต้องใช้ในการสังเกต ทำให้ผู้ที่ไม่เคยมาใช้งานไม่ทราบตำแหน่งต่าง ๆ ในอาคาร เช่น ลิฟต์ต่อชั้น 7 - ชั้น 9 ห้องน้ำ

7) ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง โดยผู้ที่ชมงานบางกลุ่มไม่ทราบว่างานนิทรรศการที่เดินชมมีชื่องานอะไร ภาพและประติมากรรมที่แสดงหมายถึงอะไร รวมทั้งงานศิลปะที่ผนังของหอศิลป์สื่อถึงอะไร

8) ปัญหาที่จอดรถสำหรับคนพิการ อาคารมีที่จอดรถให้บริการชั้นใต้ดิน 2 ชั้น ชั้นจอดรถ B1 สามารถจอดรถได้ 56 คัน ชั้นจอดรถ B2 สามารถจอดรถได้ 62 คัน แต่การแบ่งช่องที่จอดรถไม่มีช่องเว้นพื้นที่สำหรับรถเข็น (ภาพที่ 4.27)

ภาพที่ 4.27: ปัญหาที่จอดรถสำหรับคนพิการ

9) ปัญหาปลั๊กไฟที่ติดตั้งไม่มีกระแสไฟ เพราะผู้ที่มาใช้งานบางกลุ่ม นำคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ไฟฟ้ามาใช้ภายในอาคาร แต่ปลั๊กไฟในที่ติดตั้งในบางจุดไม่สามารถใช้งานได้

10) ปัญหาที่ทิ้งขยะ ภายในอาคารมีการติดตั้งถังขยะเพียงจุดเดียว คือบริเวณหน้าห้องน้ำของแต่ละชั้น ทำให้ไม่ตอบสนองการใช้งานได้อย่างทั่วถึง (ภาพที่ 4.28)

ภาพที่ 4.28: ปัญหาที่ทิ้งขยะ

11) ปัญหาพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ อาคารแห่งนี้ไม่อนุญาตให้สูบบุหรี่ภายในอาคารได้ ผู้มาใช้งานที่ต้องการสูบบุหรี่จึงต้องออกไปหาพื้นที่สูบบุหรี่นอกอาคาร ซึ่งเป็นจุดบริเวณทางเข้าประตู 1 ทำให้เสียภาพลักษณ์และกระทบต่อบุคคลที่เดินผ่านไปมา (ภาพที่ 4.29)

ภาพที่ 4.29: ปัญหาพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่

12) ปัญหาเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ จุดบริการที่มีเจ้าหน้าที่มีเพียง 2 จุด คือบริเวณชั้น 1 และชั้น 5 แต่มีการจัดแสดงงานจำนวนมาก ทำให้เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์บริการได้อย่างไม่ทั่วถึง อีกทั้งเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์บริการ ชั้น 1 ตั้งอยู่บริเวณที่ไม่โดดเด่น ไม่ตอบสนองการใช้งาน (ภาพที่ 4.30)

ภาพที่ 4.30: ปัญหาเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาในประเด็นเรื่องปัญหาการใช้งานของผู้ใช้อาคาร สรุปได้ว่าปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้น สามารถปรับแก้ได้ แต่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เพื่อให้เกิดการการบริหารจัดการพื้นที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ในการปรับเปลี่ยนบางส่วนอาจต้องคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการของพื้นที่ใช้งานและลักษณะการใช้งานควบคู่กันไปด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา และเสนอแนะแนวทางในการออกแบบการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกันกับหลักการออกแบบสากล จากการแจกแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปิด จำนวน 200 ชุด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบาย (แบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น) ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

คำถามการวิจัย คือ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถูกออกแบบมาสำหรับผู้ใช้งานทุกคนหรือไม่ อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร พบว่าอาคารแห่งนี้มีการออกแบบมาได้เหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคน เพราะเป็นอาคารที่มีความโดดเด่น สถานที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม การเดินทางมายังอาคารสามารถเดินทางได้ถึง 4 เส้นทาง ทำให้การเข้าถึงมีความสะดวกสบายแก่ผู้มาใช้งาน พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารมีการจัดพื้นที่โดยรวมได้อย่างเหมาะสม และในทางการออกแบบได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล ดังนี้

1.1) ความเสมอภาคในการใช้งานภายในอาคารมีการออกแบบพื้นที่ให้รองรับการใช้งานที่หลากหลาย แต่การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน ยังไม่เกิดความเสมอภาคในการรองรับผู้ใช้งานเท่าที่ควร เพราะการติดตั้งจุดบริการต่าง ๆ ภายในอาคารมีเพียงระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ ยังไม่รองรับเด็กและคนที่นั่งรถเข็นให้ใช้งานได้เท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ

1.2) การยืดหยุ่นพื้นที่ใช้งานภายในอาคารมีการออกแบบมาให้ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน การยืดหยุ่นของอาคารจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เพราะเป็นพื้นที่โล่งกว้างสามารถติดตั้งอุปกรณ์ได้ง่าย เคลื่อนย้ายสิ่งของต่าง ๆ ได้สะดวก เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ก็เป็นแบบลอยตัว

1.3) ความเรียบง่ายและเข้าใจได้ดีภายในอาคารแห่งนี้มีการใช้ป้าย รูปภาพที่เป็นสัญลักษณ์สากล เพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้มาใช้งาน แต่ในการติดตั้งยังไม่ทั่วถึงและอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งป้ายสัญลักษณ์มีขนาดเล็ก ทำให้ผู้ที่มาใช้งานต้องสังเกตหรือสอบถามพนักงาน จึงเป็นปัญหาแก่ผู้ที่ไม่เคยมาใช้งาน แต่จะไม่ใช่ปัญหาแก่ผู้ที่เคยมาใช้งานแล้ว

1.4) มีข้อมูลพอเพียง ภายในอาคารแห่งนี้มีพื้นที่ใช้งานที่กว้างขวาง แต่ขนาดของพื้นที่ใช้งานนั่งพัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีจำนวนจำกัด โดยพื้นที่ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอกับการใช้งานในภาวะปกติ (คนมาใช้น้อย) แต่ไม่เพียงพอในภาวะไม่ปกติ (คนมาใช้งานมาก) ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่จำนวนจำกัดไม่เพียงพอสำหรับรองรับความต้องการของผู้ใช้งานในช่วงนั้น

1.5) ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด ภายในอาคารมีการเลือกใช้วัสดุที่แข็งแรง ทนทาน มีโครงสร้างที่สามารถรับน้ำหนักได้อย่างมั่นคง มีระบบป้องกันอัคคีภัยภายในอาคาร มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด ภายในตัวอาคารมีพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำอยู่ เพื่อป้องกันอันตรายหากมีการใช้ผิดพลาดเพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายได้โดยง่าย

1.6) ทนแรงกาย สะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก ภายในอาคารมีการแห่งนี้ มีอุปกรณ์ที่ช่วยทุ่นแรงกายแก่ผู้มาเดินชมงาน ได้แก่ ลิฟต์ บันไดเลื่อน ทางลาดเอียง อุปกรณ์ยกรถเข็น ตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส

1.7) ขนาดและสถานที่ภายในอาคารหลังนี้มีเหมาะสมกับการใช้งานในเชิงปฏิบัติ มีการจัดพื้นที่ใช้งานโดยรวมอย่างเหมาะสม ออกแบบพื้นที่ใช้งานและแบ่งสัดส่วนห้องต่าง ๆ ให้มีขนาดที่เพียงพอต่อการใช้งานเพราะคำนึงถึงกิจกรรมและพฤติกรรมการใช้งานที่หลากหลาย

สรุปผลจากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล การสร้างอาคารกับการใช้งานในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล ซึ่งตอบสนองผู้ใช้งานบางกลุ่ม แต่ยังไม่ตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้งานทุกคนได้

2) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

คำถามการวิจัย คือ หากพบว่าการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ออกแบบมาไม่เหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคนแล้ว แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการออกแบบภายในอาคาร

จากการแจกแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปิด จำนวน 200 ชุด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบาย สามารถสรุประดับความพึงพอใจ ได้ 3 ส่วนดังนี้

ตารางที่ 5.1: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อการจัดแสดงงาน

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ
1. การจัดทำแผนผังส่วนต่างๆภายในอาคาร 2. การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร 3. การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร 4. ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์ 5. ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์ 6. การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ใช้งาน 7. การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ 8. ทางสัญจรภายในอาคาร	มาก

ตารางที่ 5.2: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ
1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน (เสมอภาค) 2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความถนัดไม่เท่ากัน (ยืดหยุ่น) 3. มีสื่อที่เข้าใจได้ง่ายเป็นสากล ที่ทำให้เข้าใจตรงกัน (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี) 4. สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (ทนทานต่อการใช้งาน) 5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย (หุ่นร่างกาย) 6. ขนาดการใช้พื้นที่ต่าง ๆ มีขนาดเหมาะสม (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม)	มาก
1. มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับมาบุคคลที่ใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ)	ปานกลาง

ตารางที่ 5.3: แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ
1. ระบบรักษาความปลอดภัย สัญญาณเตือนภัย กล้องวงจรปิด รปภ. 2. ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัดแสดงงาน 3. การเดินทางมาความสะดวกสบาย 4. สัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่าง ๆ ชัดเจน 5. การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบเหมาะสม เพียงพอต่อ ผู้ใช้งาน (กรณีที่เคยใช้พาหนะส่วนตัว)	มาก
1. บริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน	ปานกลาง

สรุปจากการศึกษาทำให้ทราบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจมากกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคารในปัจจุบัน เห็นได้จากระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่มี 2 ประเด็นที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับบุคคลที่มาใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ) และบริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน

3) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้มาจากการสำรวจและแจกแบบสอบถามโดยสรุปผลการศึกษาจากปัญหาที่เกิดขึ้นได้ความต้องการของผู้ใช้งาน ดังนี้

3.1) ปัญหาบริเวณที่นั่งพักผ่อนที่มีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการเพิ่มที่นั่งพักผ่อนให้เพียงพอแก่ผู้มาใช้งาน

3.2) ปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานยังไม่เพียงพอ ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ให้กว้างมากกว่านี้ เช่น การติดป้ายโฆษณา การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ เพื่อให้ดึงดูดส่งเสริมเยาวชนและผู้สนใจงานทางด้านศิลปะด้วย

3.3) ปัญหาของลิฟต์และบันไดเลื่อนที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ผู้ที่มาใช้งานจึงต้องการให้มีการแก้ไขให้สะดวกมากขึ้นและให้มีผลในระยะยาว เพื่อตัดปัญหาการใช้งานที่ขัดข้องและการปิด – เปิดบันไดเลื่อนที่เป็นเวลา

3.4) ปัญหาทางสัญญาณภายในอาคารที่ไม่เอื้ออำนวยแก่ผู้ใช้งาน หากต้องมีการจัดนิทรรศการระหว่างทางเดินที่แคบ ผู้ใช้งานต้องการให้จัดรูปแบบนิทรรศการให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่และผู้ใช้งานทุกคน โดยคำนึงถึงผู้ใช้งานที่ใช้รถเข็นและร่างกายใหญ่โตด้วย

3.5) ปัญหาลิฟต์รถเข็นบริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ไม่เกิดประโยชน์ต่อการใช้

งานเท่าที่ควร ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการปรับพื้นที่ให้เข้ากับการใช้งานหรือย้ายที่ติดตั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนพิการ

3.6) ปัญหาของป้ายบอกทางภายในอาคาร มีขนาดเล็กและไม่ทั่วถึง ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการติดตั้งป้ายให้ทั่วถึง สามารถมองเห็นได้ง่าย หรือแผนที่แสดงจุดที่ตั้งต่าง ๆ ของชั้นนั้น

3.7) ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง ในการนำเสนอผลงานศิลปะ ผู้ชมงานต้องการที่ทราบถึงความหมายของงานศิลปะที่ศิลปินสื่อออกมา ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีคำบรรยายของภาพหรือมีป้ายอธิบายงานศิลปะนั้น

3.8) ปัญหาที่จอดรถสำหรับคนพิการ ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีช่องจอดรถสำหรับคนพิการ โดยการเว้นพื้นที่สำหรับรถเข็น

3.9) ปัญหาปลั๊กไฟที่ติดตั้งไม่มีกระแสไฟ ผู้ใช้งานจึงต้องการให้จัดพื้นที่ใช้งานที่สามารถเสียบปลั๊กไปได้ เพื่อให้สะดวกแก่อุปกรณ์ที่นำมาด้วย

3.10) ปัญหาที่ทิ้งขยะที่ไม่ทั่วถึง ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการตั้งถังขยะตามจุดสำคัญต่าง ๆ ภายในอาคารมากขึ้น เช่น บริเวณบันไดเลื่อนแต่ละชั้นและบริเวณหน้าลิฟต์

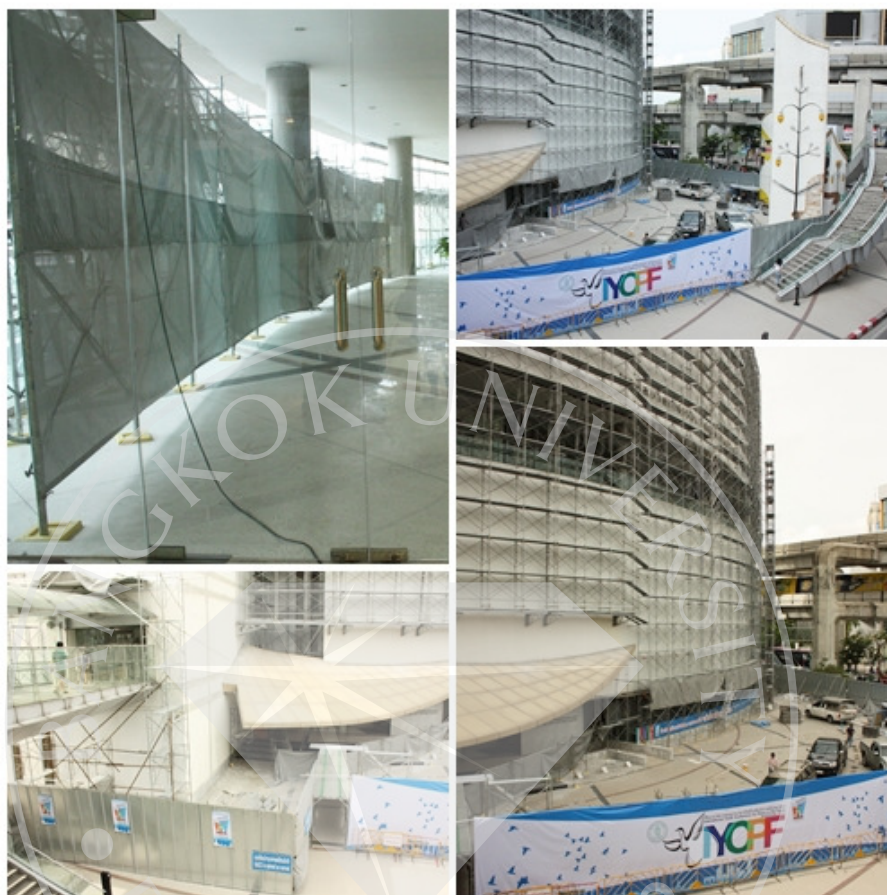
3.11) ปัญหาพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ ผู้ใช้งานจึงต้องการให้มีการจัดพื้นที่สำหรับคนที่สูบบุหรี่ให้เป็นสัดส่วนและเหมาะสม

3.12) ปัญหาเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ผู้ใช้งานจึงต้องการให้เพิ่มจุดประชาสัมพันธ์และตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เช่น บริเวณชั้น 3 ทางเชื่อมต่อรถไฟฟ้าบีทีเอส

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ดำเนินการขออนุญาตเข้าไปศึกษาอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ตอบสนองผู้มาใช้งานและสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล โดยยกกลุ่มตัวอย่าง 200 คน ซึ่งเป็นเพียงกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่เข้ามาใช้งานภายในอาคารเท่านั้น การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดหลายอย่าง เพราะเวลาที่ทำการศึกษาเป็นช่วงที่มีปัญหาทางการเมืองและการประท้วง อีกทั้งหอศิลป์มีการปรับปรุงอาคาร จึงทำให้มีการปิดใช้งานในบางส่วน กลุ่มคนที่เข้ามาใช้งานอาคารในช่วงนั้นจึงมีจำนวนน้อย และทำให้ภายในหอศิลป์ดูเงียบเหงา บุคคลที่ผ่านไปมาไม่ทราบว่าหอศิลป์เปิดทำการปกติ เพราะป้ายที่ติดประกาศมีขนาดเล็ก ไม่ชัดเจนและติดตั้งเพียงบางจุด จึงทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยความล่าช้า แต่การศึกษาก็สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากการให้ความร่วมมือของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 5.1: สภาพการณ์ปรับปรุงตัวอาคาร

ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและแจกแบบสอบถามมาสรุปผลการศึกษา โดยได้ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อภาพรวมของอาคารดังนี้

ตารางที่ 5.4: แสดงภาพรวมของผู้ใช้งานที่มีต่ออาคาร

ด้าน/ ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ความพึงพอใจ
1. การจัดแต่งงาน	3.97	0.61	มาก
2. การออกแบบสากล	3.70	0.59	มาก
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	3.90	0.87	มาก
สรุปรวม	3.86	0.57	มาก

จากแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 3 ด้าน พบว่า ด้านการจัดแสดงงานภายในอาคาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.97) ด้านการออกแบบที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) จากผลการศึกษาทั้ง 3 ด้านนี้ สรุปความพึงพอใจของผู้ใช้งานโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 3.86) แม้ระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้งานภายในอาคารจะอยู่ในระดับความพึงพอใจมากก็ตาม แต่ผู้วิจัยพบว่าการออกแบบและการบริหารจัดการภายในอาคารยังพบปัญหาและความต้องการจากผู้ใช้งานอีกมาก และปัญหาที่พบสามารถแก้ไขให้เป็นไปตามรูปแบบการใช้งานที่เหมาะสมได้ครบถ้วนตามความต้องการ

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษาเพื่อนำไปใช้กับการออกแบบและการบริหารจัดการภายในอาคารให้มีความสอดคล้องกับหลักการออกแบบสากลมากขึ้น มีดังนี้

- 1) ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์งานให้ทั่วถึงและกว้างมากขึ้น เพื่อเป็นการดึงดูดให้คนเข้ามาชมงาน โดยการจัดพื้นที่ติดตั้งประชาสัมพันธ์งานภายในอาคารและนอกอาคาร เช่น การติดป้ายโฆษณา การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ เพื่อให้ดึงดูด ส่งเสริม เยวชนและผู้สนใจงานทางด้านศิลปะด้วย
- 2) ปรับปรุงทางสัญจรภายในอาคารให้รองรับผู้ใช้งานทุกคน หากมีการจัดนิทรรศการระหว่างทางเดินที่แคบ ควรเลือกจัดงานศิลปะที่ติดฝาผนังหรืองานศิลปะที่มีขนาดเล็ก เพื่อความเหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคน โดย คำนึงถึงผู้ใช้งานที่ใช้รถเข็นและร่างกายใหญ่โตด้วย ตามแนวคิดในบทที่ 2
- 3) ปรับปรุงเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง ควรมีการนำเสนอแนวคิดของศิลปินเจ้าของผลงาน ให้กับผู้ที่ชมงานทราบถึงความหมายหรือแรงบันดาลใจในงานศิลปะ โดยการเพิ่มคำบรรยายของภาพหรือมีป้ายอธิบายงานศิลปะนั้น (ภาพที่ 5.2)

ภาพที่ 5.2: แนวทางปรับปรุงเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง

4) ปรับปรุงบริเวณที่นั่งพักผ่อนให้รองรับและเพียงพอต่อการใช้งาน โดยการจัดพื้นที่นั่งทำงานกับนั่งพักผ่อนแยกจากกัน เสนอแนะให้จัดการบริเวณโถงหน้าห้องสมุด ให้เป็นพื้นที่สำหรับนั่งทำงานได้โดยมีโต๊ะและเก้าอี้ พร้อมปลั๊กไฟให้บริการตามโต๊ะ เพื่อรองรับการใช้งานได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการสอบ อ่านหนังสือ ดิวิหนังสือ ทำการบ้าน และเสนอแนะให้บริเวณตามชั้นต่าง ๆ มีพื้นที่นั่งพักเฉพาะเก้าอี้ เพื่อลดปัญหาการจับจองพื้นที่เป็นเวลานาน เพื่อรองรับผู้ที่เดินทางและช่วงที่มีการเปิดนิทรรศการใหม่ เพราะจะมีการเข้าใช้งานพื้นที่ในส่วนพักผ่อนมากเป็นพิเศษ (ภาพที่ 5.3)

ภาพที่ 5.3: แนวทางการปรับปรุงบริเวณที่นั่งพักผ่อนให้เพียงพอต่อการใช้งาน

5) ปรับปรุงเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ให้รองรับและเพียงพอต่อการใช้งาน ควรเพิ่มจุดบริการเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้งานที่บริเวณชั้น 3 เพราะเป็นประตูทางเข้าออกอาคารที่เชื่อมกับรถไฟฟ้าบีทีเอสและผู้ใช้งานผ่านประตูนี้เป็นจำนวนมาก เป็นทาง ที่มีเจ้าหน้าที่มีเพียง 2 จุด คือบริเวณชั้น 1 และชั้น 5 และส่วนเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ชั้น 1 ควรย้ายมาตั้งบริเวณทางขึ้นบันไดเลื่อนชั้น 1 เพราะผู้ที่มาใช้บริการเข้าประตูมาก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน (ภาพที่ 5.4)

ภาพที่ 5.4: แนวทางการปรับปรุงเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์

6) ปรับปรุงลิฟต์สำหรับรถเข็นให้รองรับการใช้งาน บริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ควรปรับทางเดินที่เป็นชั้นบันไดลงมาจากสถานีรถไฟเพื่อให้รถเข็นผ่านมาได้ โดยการจัดทำพื้นลาดเอียงหรือเพิ่มลิฟต์สำหรับรถเข็นบริเวณบันไดของสถานีรถไฟ หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ควรจะย้ายลิฟต์สำหรับรถเข็นไปติดตั้งพื้นที่อื่นที่เกิดประโยชน์ เช่น บันไดทางลงจากชั้น 1 ไปยังชั้น L ห้องสมุด (ภาพที่ 5.5)

ภาพที่ 5.5: แนวทางการปรับปรุงลิฟต์สำหรับรถเข็น

7) ปรับปรุงที่จอดรถให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการ อาคารควรเพิ่มช่องจอดรถสำหรับคนพิการ โดยการเว้นพื้นที่สำหรับรถเข็น เพื่อรองรับการใช้งาน (ภาพที่ 5.6)

ภาพที่ 5.6: แนวทางการปรับปรุงที่จอดรถให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการ

8) ปรับปรุงบันไดเลื่อนให้รองรับและเหมาะสมต่อการใช้งาน ควรเปลี่ยนบันไดเลื่อนให้รองรับการใช้งานสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็นและเพิ่มระบบเซ็นเซอร์ให้เลื่อนเองอัตโนมัติเมื่อมีคนใช้งาน เพื่อลดปัญหาการปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้น้อยและเปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีคนใช้งานมาก (ภาพที่ 5.7)

ภาพที่ 5.7: แนวทางการปรับปรุงบันไดเลื่อนให้เหมาะสมต่อการใช้งาน

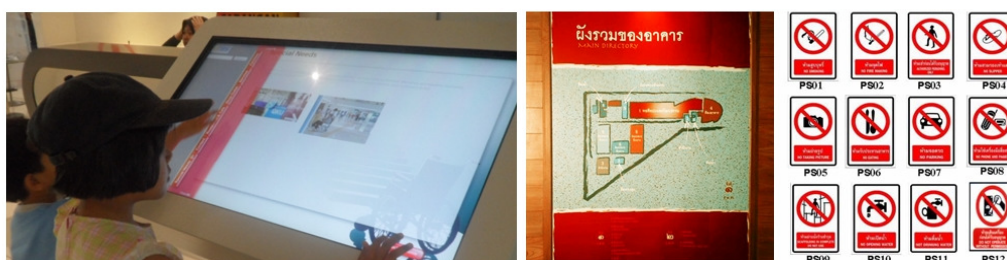
9) ปรับปรุงที่ทิ้งขยะให้รองรับและเพียงพอต่อการใช้งาน ควรเพิ่มพื้นที่ทิ้งขยะให้ทั่วถึงเพื่อรองรับผู้ใช้งาน โดยตั้งตามจุดที่มีคนผ่านจำนวนมากหรือจุดสำคัญในอาคาร เช่น หน้าลิฟต์ บันไดเลื่อน พื้นที่นั่งพักผ่อน (ภาพที่ 5.8)

ภาพที่ 5.8: แนวทางปรับปรุงที่ทิ้งขยะให้เพียงพอ

10) ปรับปรุงป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ภายในอาคารให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อรองรับผู้ใช้งานทุกคน หรือเพิ่มจอ Touch Screen เพื่อบอกตำแหน่งต่าง ๆ ภายในอาคาร ยังสามารถเพิ่มรายละเอียดของงานที่กำลังจัดแสดงในแต่ละชั้นลงไปได้อีกด้วย (ภาพที่ 5.9)

ภาพที่ 5.9: แนวทางการปรับปรุงป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ภายในอาคาร

11) ปรับปรุงพื้นที่สำหรับคนสูบบุหรี่ อาคารควรมีการจัดพื้นที่สำหรับบุคคลที่สูบบุหรี่เพื่ออำนวยความสะดวกและลดปัญหาที่ผลกระทบต่อผู้ใช้งานบุคคลอื่น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการจัดพื้นที่สูบบุหรี่บริเวณนอกอาคารหรือบริเวณที่มีต้นไม้ มีถังขยะสำหรับทิ้งบุหรี่ให้เรียบร้อย (ภาพที่ 5.10)

ภาพที่ 5.10: แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สูบบุหรี่

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ ได้จากความต้องการของผู้มาใช้งานที่เสนอแนะในแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ใช้งานให้มีความเหมาะสม แต่การจัดพื้นที่ใช้งานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคาร ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในบางช่วงเวลา ให้มีความยืดหยุ่นและทนทานเพื่อรองรับกับความต้องการใช้งาน

5.4 ข้อจำกัดที่พบจากการศึกษาในงานวิจัย

1) สถานที่ เนื่องจากช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษาเป็นช่วงเวลาที่มีการปรับปรุงอาคาร และสภาวะไม่ปกติทางการเมือง จึงมีทหารและตำรวจรักษาความปลอดภัยบริเวณอาคาร อีกทั้งหอคิลป์มีการปิดพื้นที่ใช้งานในบางส่วน กลุ่มคนที่เข้ามาใช้งานอาคารในช่วงนั้นจึงมีจำนวนน้อย และทำให้ภายในหอคิลป์ดูเงียบเหงา จึงทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยความล่าช้า

2) การสุ่มตัวอย่างของการศึกษา เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น จึงไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรได้ เนื่องจากตัวอาคารก็มีการปิดปรับปรุงพื้นที่บางจุด ผู้วิจัยจึงอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบายของผู้ใช้งานที่ให้ร่วมมือในการเก็บข้อมูล ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงไม่ครอบคลุมผู้ใช้งานทุกคน

3) การเก็บข้อมูล ทางหอคิลป์มีข้อจำกัดในการแจกแบบสอบถาม โดยอนุญาตให้แจกแบบสอบถามได้ตั้งแต่ชั้น 1 – ชั้น 5 ไม่อนุญาตให้แจกแบบสอบถามบริเวณห้องสมุด ชั้น L และบริเวณนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - ชั้น 9 ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามบางคนยังไม่ได้เข้าไปใช้งานในพื้นที่นั้น ผลที่ได้จากแบบสอบถามจึงไม่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ

4) เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามยังไม่มี ความชัดเจนพอ เพราะจากการเก็บข้อมูลพบว่า มีผู้ใช้งานที่หลากหลาย ทั้งที่เคยมาใช้งานแล้วกับผู้ที่มาใช้งานเป็นครั้งแรก และผู้ใช้งานบางกลุ่มไม่เข้าใจ ความหมายของการออกแบบสากล

5.5 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การดำเนินการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) สภาพแวดล้อมภายในอาคารมีการจัดนิทรรศการที่แตกต่างกัน ทำให้ความต้องการของผู้ใช้งานมีความหลากหลายตามสภาพการณ์นั้น ๆ จึงต้องศึกษาแบบเจาะจงพื้นที่ใช้งานในบางส่วนของอาคาร หรือบางช่วงเวลา เพื่อให้ได้สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด
- 2) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะและการใช้งานกับอาคารอื่นที่ใกล้เคียงกัน
- 3) ศึกษาและเก็บข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความละเอียดและน่าเชื่อถือ
- 4) ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ใช้งานแต่ละแบบกับการจัดนิทรรศการแต่ละประเภท
- 5) ศึกษาการออกแบบหอศิลป์ที่ได้มาตรฐานการออกแบบสากล เพื่อเป็นต้นแบบการใช้งาน

ในอนาคต

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2531). *วิทยาศาสตร์กับการอนุรักษ์มรดกไทย*. ม.ป.ท.: นิทรรศการเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร.
- กุลพันธุ์ธาดา จันทน์โพธิ์ศรี. (2542). *วิทยาศาสตร์กับการอนุรักษ์มรดกไทย*. *วารสารเทคโนโลยี*, 15.
- กิติมา อมรทัต. (2530). *ความหมายของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ชะลูด นิ่มเสมอ. (2534). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชะวั้งชัย ภาติณฐ. (2532). *ศิลปะศิลป์หรือศิลป์ศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธีระชัย สุขสด. (2552). *Universal design* ลีทางโปรแกรมสำเร็จรูป วิชา Industrial design 5 (12 – 411 - 305) หลักสูตรออกแบบอุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มทร.ล้านนา. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- นตวัน ชื่นชม. (2549). *หอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร: แนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธุ์ธาดา จันทน์โพธิ์ศรี และมณีนรัตน์ ท้วมเจริญ. (2521). *วิชาการพิพิธภัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2543). *แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *ความพึงพอใจ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2546). การเรียนรู้สหวิทยาการจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ. *BU ACADEMIC REVIEW*, 2(1), 109-119.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2549). *การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. สืบค้นจาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/july_dec2006/Siriwat.pdf.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. (2543). *ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์*. *วารสารศิลปะวิชาการ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 1(1).
- สมชาย รุ่งศิลป์. (ม.ป.ป.). *Universal Design (การออกแบบเพื่อมวลชน)*. สืบค้นจาก <http://www.universaldesign.com/universal-design.html>.
- สุชาติ ฤทธอง. (2532). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2556). สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th>.

- ห้องสมุดศิลปวัฒนธรรม. (2552). *หนังสือหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว.
- อักรพงษ์ เวชยานนท์. (ม.ป.ป.). *สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปกฎหมาย แบบของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผู้บริโภค แนวความคิด (Universal design)*. สืบค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/akrapong/140461>.
- อาทิตยา จันทะวงษ์. (2540). *บทบาทของหอศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอกพงษ์ ตรีตรัง. (2552). *การออกแบบเพื่อมวลชนที่มีคุณภาพ*. สืบค้นจาก www.ideal1group.com.
- Bartlett, F. C. (1932). *Remembering: A study in experimental and social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Billmeyer, F. W., Jr., & Saltzman, M. (1981). *Color Research & Application*. New York: Wiley-Interscience.
- Casser, M. (1994). *Environmental management: Guidelines for museums and galleries*. London: The heritage.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Cuttle, C. (1998). *Lighting research and technology*. New York: Cubic illumination.
- Dickey, C. (1976). *Museum of art: Missing masterpieces*. USA: United States of America.
- Fox, E. L., & Mathews, D. K. (1981). *The Physiological Basis of Physical Education and Athletics* (3rd ed.). Tokyo: Saunders College.
- Garry, T., CBE. (1986). *The museum environment*. London: Butterworth-Heinemann.
- Geoffrey, M. (1991). *Museums and art galleries: A design and development Guide*. Oxford: Butterworth Architecture.
- Gilliatt, M. (1992). *The Blue and White Room*. Michigan: University of Michigan, Bantam Books.
- Gotoknow. (n.d.). *Universal design*. Retrieved from <http://www.gotoknow.org/posts/358762>.
- Hall, M. (1987). *On display, a design grammar for museums*. London: Lund Humphries.
- Hayashikisara in Japan. (2009). *Universal design*. Retrieved from <http://hayashikisara.exteen.com/>.
- Isartsakul. (2009). *Universal design*. Retrieved from <http://wwisartsakul.wordpress.com>.

Jal. (n.d.). *Universal design*. Retrieved from <http://www.jal.com/en/ud/ud.html>.

Padgham, C. A. (1985). *The perception of light and colour*. London: Bell.

Rsuartdesign. (n.d.). *Universal design*. Retrieved from http://rsuartdesign.blogspot.com/2013_03_01_archive.html.

Sendsmile. (n.d.). *Universal design*. Retrieved from http://www.sendsmile.net/?page_id=442.

Universaldesign. (n.d.). *Universal Design*. Retrieved from <http://www.universaldesign.com/universal-design/1761-the-seven-principles-of-universal-design.html>.

แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษารอบแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการ
ออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้งานของผู้ใช้งานในอาคารทุกคน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในพื้นที่หอศิลป์ที่
สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานครขอให้ท่านตอบคำถามทุกข้อตามสภาพความเป็นจริงโดยที่ท่านไม่ต้องลงชื่อใน
แบบสอบถาม

ผู้ศึกษานำคำตอบของท่านไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้นโดยเก็บข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ใน
ภาพรวมจึงไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านหรือตำแหน่งหน้าที่การงานของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

ผู้จัดทำ

แบบสอบถามเรื่องการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในพื้นที่หอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการของอาคารสถานที่แห่งนี้ให้ดียิ่งขึ้นขอใหท่านตอบคำถามทุกข้อตามสภาพความเป็นจริงและขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง : เขียน ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า - 15ปี ☐ 16 - 25ปี ☐ 26 - 35ปี
☐ 36 - 45ปี ☐ 46 - 59ปี ☐ มากกว่า60ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ สูงกว่าปริญญาโท
4. อาชีพ ☐ นักเรียน / นักศึกษา ☐ ศิลปิน / ผู้ทำงานในแวดวงศิลปะ ☐ ข้าราชการ
☐ พนักงาน / ลูกจ้าง ☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ สื่อมวลชน
☐ พ่อบ้าน / แม่บ้าน ☐ อื่นๆ..(ระบุ).....
5. พื้นที่ใช้งาน ☐ ห้องสมุดศิลปะ ชั้น L ☐ ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม ชั้น 1
☐ พิพิธภัณฑ์ ชั้น 2 ☐ อาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1-4
☐ ห้องสตูดิโอและห้องประชุม ชั้น 4 ☐ ห้องอดิทยะและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5
☐ สำนักงาน ชั้น 6 ☐ ห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7-9
☐ อื่นๆ..(ระบุ).....
6. การเดินทางมาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ☐ รถประจำทาง ☐ พาหนะส่วนตัว ☐ รถไฟฟ้า BTS
☐ เดินเท้า ☐ อื่นๆ..(ระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้งานของผู้ใช้งานในอาคารทุกคน

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อความของคำถามแต่ละข้อและให้ท่านตอบคำถามตามความคิดเห็นของท่านว่าปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน ในแต่ละด้านว่าอยู่ในระดับใดกรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความพึงพอใจ กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

เกณฑ์การให้คะแนนระดับความพึงพอใจมี 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึงพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึงพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึงพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	การจัดแสดงงาน					
	การจัดทำแผนผังส่วนต่างๆภายในอาคาร					
	การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร					
	การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร					
	ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์					
	ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์					
	การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ใช้งาน					
	การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์					
	ทางสัญจรภายในอาคาร					
2	สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design)					
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน เช่น เคาน์เตอร์ที่มีความสูงเพียงพอ หรือสองระดับ รองรับบุคคลทั่วไป เด็ก และผู้พิการ (เสมอภาค)					

(ตารางมีต่อ)

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	มีสื่อที่เข้าใจได้ง่าย มีภาพหรือสัญลักษณ์ที่เป็นสากล ที่ทำให้เข้าใจตรงกัน เช่น ภาพงดใช้เสียง / ห้ามจับ (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี)					
	มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับมาบุคคลที่ใช้งาน(มีข้อมูลเพียงพอ)					
	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้มีความแข็งแรง ทนทาน รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (ทนทานต่อการใช้งาน)					
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ทนแรง เช่น ก๊อกน้ำเซ็นเซอร์ ทางลาดเอียง ลิฟต์สำหรับรถเข็น สวิตช์ไฟเปิด - ปิดเอง เมื่อปิด - เปิดประตู (ทนแรงกาย)					
	ขนาดการใช้พื้นที่ต่างๆ มีขนาดเหมาะสม เช่น ห้องน้ำ กว้างพอสำหรับรถเข็น (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม)					
3	การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก					
	ระบบรักษาความปลอดภัยสัญญาณเตือนภัย, กล้องวงจร, รปภ.					
	ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัดแสดงงาน					
	การเดินทางมาความสะดวกสบาย					
	บริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน					
	สัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่าง ๆ ที่ชัดเจน					
	การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบเหมาะสม พียงพอต่อผู้ใช้งาน (กรณีที่ใช้พาหนะส่วนตัว)					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

หากท่านพบปัญหาหรือมีข้อเสนอแนะใด ๆ ให้เสนอลงในหัวข้อนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการของอาคารสถานที่แห่งนี้ให้ดียิ่งขึ้น

ปัญหา

.....

.....

.....

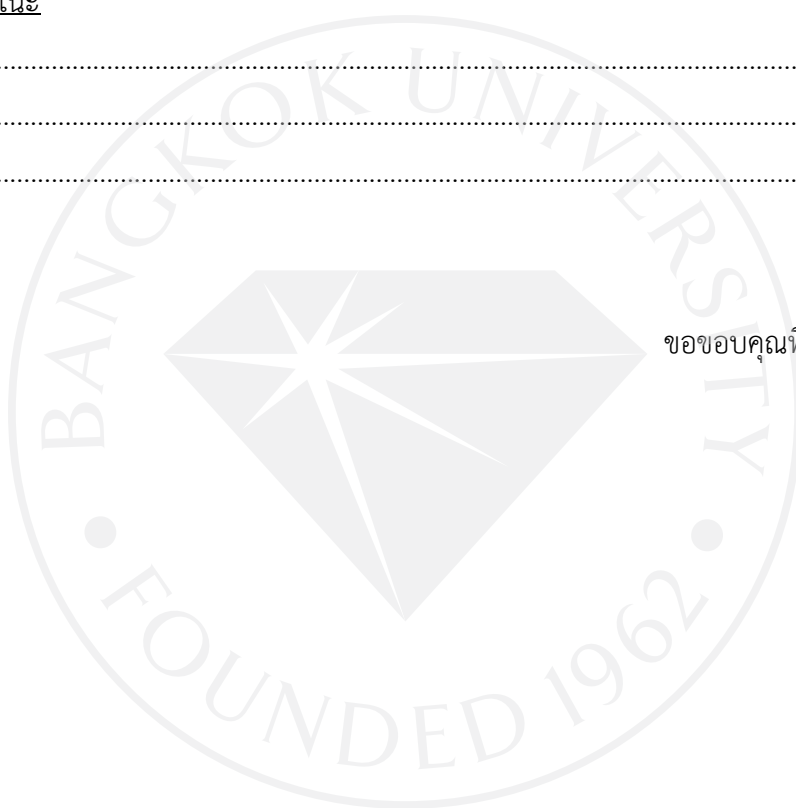
ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือค่ะ

ประวัติความเป็นมาของ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1. ความเป็นมาของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ความคิดเรื่องการมีหอศิลป์สำหรับประชาชน ในวงกว้าง เกิดขึ้นมาตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่ผ่านมานี้ เนื่องจากในอดีตนโยบายภาครัฐ ยังไม่มีความชัดเจนในการสนับสนุนงาน ด้านศิลปวัฒนธรรม อย่างจริงจัง และเห็นถึง ความสำคัญของการพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็น ส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนา ประเทศ สิ่งนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของแนว ร่วมศิลปินไทย ในการสร้างหอศิลป์ร่วม สมัย เพื่อให้มีหอศิลป์ที่ทัดเทียมกับสากล และเป็นเกียรติศักดิ์ศรีกับ ประเทศ รวมทั้ง เพื่อให้สังคมมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นทางเลือกเพื่อจรรโลงยกระดับจิตใจควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้า ทางวัตถุ หอศิลป์สำหรับประชาชนควรเป็น การลงทุนจากภาครัฐ โดยไม่แสวงหาผล กำไรทางธุรกิจ เป็นการลงทุนเพื่อ สนับสนุนการพัฒนาเช่นเดียวกับการสร้างสาธารณูปโภค การสร้างหอศิลป์เปรียบเป็น สาธารณูปโภคทางสมอง หรือ software ทาง ปัญหาที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการ สร้าง hardware

การก่อสร้างหอศิลป์บริเวณย่านปทุมวัน ซึ่งเป็นแหล่งรวมของเยาวชนวัยรุ่น จึงเป็น ทางเลือกที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดพวกเขาให้ หันมาสนใจและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ กิจกรรมต่างๆ ทางศิลปวัฒนธรรม ได้แสวง หาความรู้ความเข้าใจ ได้แสดงออก และ พักผ่อนหย่อนใจในเวลาเดียวกัน

2. รณรงค์เพื่อศิลปะ

โครงการก่อสร้างหอศิลป์ได้เริ่มขึ้นเมื่อ ดร.พิจิตต รัตตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ได้มีมติ ร่วมกับคณะกรรมการโครงการ เจริญพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 เมื่อปี 2538 ให้ กรุงเทพมหานครจัดสร้าง หอศิลป์ร่วมสมัยแห่งกรุงเทพมหานคร ณ สีแยกปทุมวัน โดยมีรูปแบบที่ผ่านการ คิดและการตัดสินใจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม โครงการต้องมาสะดุดหยุดลงเมื่อนายสมัคร สุนทรเวช เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครคนต่อมา ในปี 2544 และล้มเลิกโครงการหอศิลป์ตามรูปแบบ เดิมให้มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์มากขึ้น พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงจากเดิมกรุงเทพ มหานครเป็นผู้ลงทุนมาเป็นให้เอกชนสร้าง องค์กรด้านศิลปะ ศิลปิน อาจารย์ นักศึกษา และสื่อมวลชน ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม คัดค้านการระงับโครงการเดิม มีการจัด กิจกรรมเคลื่อนไหวและเรียกร้องให้ผู้บริหาร กรุงเทพมหานครในสมัยนั้นทบทวนโครงการ รวมทั้งการจัดกิจกรรมวาดภาพเขียนยาว 4 กิโลเมตร ในหัวข้อ ฉันเรียกร้องหอศิลป์ ไม่เอาศูนย์การค้า การดำเนินการทาง กฎหมายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการระงับ โครงการฯ และการ จัด "ART VOTE" โหวตเพื่อหอศิลป์

กระทั่งนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปี 2547 เครือข่ายศิลปินและประชาชนจึงได้นำโครงการหอศิลป์เข้าหารือ และ ได้รับการพิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการจัดสร้าง หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครตามโครงการเดิม

3. หอศิลป์ฯ เพื่อมวลชน

นับเป็นเวลา 10 ปี หอศิลป์ฯ ต้องใช้เวลาเดินทาง ผ่านการผลักดันและรณรงค์อย่างเข้มข้น จนในที่สุดอาคารหอศิลป์ฯ ก็เกิดขึ้น ณ สีแยกปทุมวัน อันเป็นผลสืบเนื่อง มาจากความร่วมมือครั้งสำคัญในการส่งเสริมศิลปะระหว่างกรุงเทพมหานครและ เครือข่ายประชาชนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรม แห่งกรุงเทพมหานคร การเดินทาง สู่การ รับรู้ศิลปะไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไปแล้ว อาคารงดงามแห่งนี้ เป็นเสมือนจุดนัดพบทาง ปัญญา ศิลปะเป็นเรื่องเข้าถึงง่ายและชื่นชมง่าย ทุกคนสามารถมาร่วมตัวกัน เพื่อร่วม กิจกรรมด้านศิลปะอันหลากหลาย นิทรรศการหมุนเวียน ดนตรี กีฬา ละคร ภาพยนตร์ เสวนา และวรรณกรรม เป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้ นำไปสู่ความเจริญ ทางปัญญา สุขภาพทางใจ และการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ต่อไป

4. วิสัยทัศน์

“เป็นหอศิลป์วัฒนธรรมของประชาชนเพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน”

5. พันธกิจ

5.1 รณรงค์ให้ประชาชนและชุมชนรู้จักศิลปะและสนับสนุนกระบวนการสร้างการศึกษา การสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างศิลปินกับประชาชน

5.2 สนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์จินตนาการเพื่อให้เกิดภูมิปัญญาใหม่

5.3 สร้างคุณค่า แรงบันดาลใจทางศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนและชุมชน เพื่อความสมดุลในการพัฒนาสังคม

5.4 สรรหาแนวทางและหลักการการปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างงานศิลปวัฒนธรรม

6. เป้าหมาย

6.1 รองรับและประสานงาน ให้การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและประชาชน

6.2 ทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมโดยมองประสบการณ์และทุนเดิมของประชาชนเป็นหลัก จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย องค์ความรู้หลากหลาย จนถึงศิลปวัฒนธรรมในลีลาชีวิตของคน ปัจจุบันที่สัมผัสได้จากดนตรี ภาพยนตร์ แฟชั่น วรรณกรรม และการออกแบบ เป็นต้น

6.3 สร้างเครือข่ายและระดมทรัพยากรในการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมและเป็นองค์กรส่งเสริม สร้างโอกาส ประสานการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรส่วนท้องถิ่น

6.4 สร้างและพัฒนาสถาบัน บุคลากร สถานที่และครุภัณฑ์ ที่มีมาตรฐานสากล

6.5 เป็นองค์กรนำเสนอและบริหารจัดการ การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

6.6 เสริมสร้างศักดิ์ศรีแก่กรุงเทพฯ เพื่อความเป็นมหานครแห่งศิลปวัฒนธรรมระดับโลก

7. ข้อมูลสำหรับการติดต่อ

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เปิดบริการเยี่ยมนิทรรศการและกิจกรรม อังคาร-อาทิตย์ (หยุดวันจันทร์) เวลา 10.00 น. - 21.00 น. โทรติดต่อโอเปอเรเตอร์: 02 214 6630 - 8
 อังคาร-อาทิตย์ (หยุดวันจันทร์) เวลา 9.30 น. - 21.00 น. สำนักงานหอศิลปกรุงเทพฯ: 02 2146630
 - 8 วันอังคาร - เสาร์ (หยุดวันอาทิตย์ - จันทร์) เวลา 9.30 น. - 18.30 น. โทรสาร 02 2146639
 ที่อยู่: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 939 ถ.พระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน 10330
 อีเมลล์: info@bacc.or.th เว็บไซต์: www.bacc.or.th, www.facebook.com/baccpage, www.twitter.com/baccnews

8. ระเบียบการเข้าชมนิทรรศการ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

8.1 ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มเข้าในพื้นที่นิทรรศการ

8.2 ห้ามจับต้องผลงานโดยเด็ดขาด หากนำเด็กเล็กมาด้วยต้องดูแลไม่ให้จับต้องผลงาน

8.3 ไม่ควรส่งเสียงดังรบกวนผู้ชมนิทรรศการท่านอื่น

8.4 การเข้าชมนิทรรศการชั้น 7 - 9 กรุณาฝากกระเป๋าและสัมภาระที่เคาน์เตอร์

ประชาสัมพันธ์ชั้น 5

8.5 ห้ามใช้แฟลชและขาตั้งกล้อง ในการถ่ายภาพ

8.6 ห้ามถ่ายรูปในห้องนิทรรศการชั้น 7 8 9

9. ค่าเข้าชม

ไม่มีค่าเข้าชม ยกเว้นการจัดกิจกรรม และการแสดงเป็นกรณีพิเศษ พื้นที่บริการภายในหอศิลป์ฯ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก

9.1 ส่วนนิทรรศการหลัก อยู่ชั้น 7 8 9 เป็นพื้นที่ของห้องนิทรรศการหลัก ที่มักใช้จัดแสดงงานนิทรรศการขนาดใหญ่ ซึ่งหอศิลป์ฯ เป็นผู้ริเริ่มขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ หรือ bacc exhibition

9.2 ส่วนนิทรรศการย่อย กิจกรรมศิลปะ ร้านค้า และห้องสมุด ประกอบไปด้วยพื้นที่หลากหลาย ได้แก่

ชั้น 5 - ห้องออডিทอเรียล ห้องประชุม และเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์

ชั้น 4 - ห้องสตูดิโอ ห้องประชุม และร้านค้า

ชั้น 3 - ร้านค้า และทางออกไปยัง Skywalk สู่สถานีรถไฟฟ้าบีทีเอส สนามกีฬาแห่งชาติ

ชั้น 2 - People's gallery ร้านค้า และองค์กรศิลปวัฒนธรรม

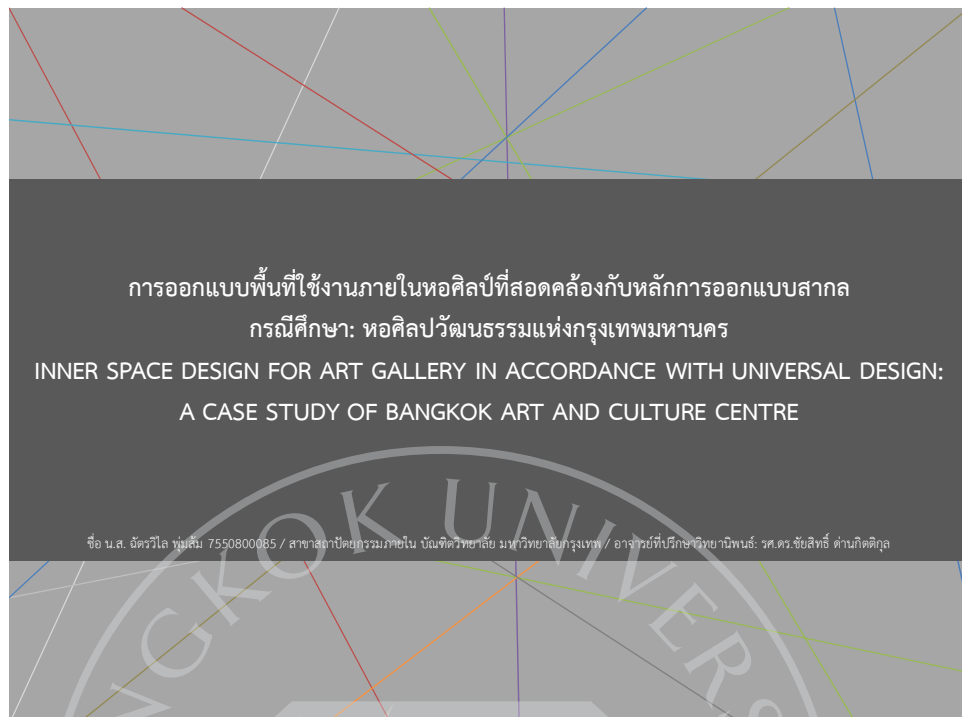
ชั้น 1 - โถง และห้องอเนกประสงค์

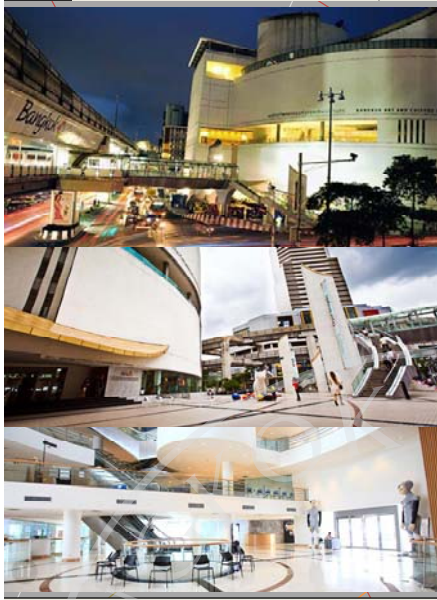
ชั้น L - ห้องสมุดศิลปะ และโถงด้านหน้า

สำหรับผู้ที่มีเวลาพอสมควรในการชมงานศิลปะ แนะนำให้ค่อยๆ เดินไล่จากชั้นล่างขึ้นไปถึงชั้นบนโดยใช้บันไดเลื่อน เดินชมร้านค้าและ People's gallery ก่อนจะไปถึงส่วนแสดงนิทรรศการหลัก แต่สำหรับผู้ที่มีเวลาน้อยหน่อยก็สามารถขึ้นลิฟต์ไปเริ่มต้นที่ชั้น 5 แล้วเดินขึ้นบันไดเลื่อนไปชมนิทรรศการหลักที่ชั้น 7 8 9 หรือต่อลิฟต์อีกตัวขึ้นไปได้เลย

ที่ชั้น 6 เป็นที่ตั้งของสำนักงานหอศิลป์ฯ ใครที่ประสงค์จะติดต่อให้ตั้งต้นที่ชั้น 5 ขึ้นบันไดด้านซ้ายมือ ถ้าเดินไม่ไหวก็ใช้ลิฟต์ตัวเดียวกับที่ขึ้นไปห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7 8 9

1	บทนำ	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
		จากการวิเคราะห์เพื่อเลือกกรณีศึกษา พบว่าประเทศไทยมีหอศิลป์อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งของภาครัฐและเอกชน การศึกษาในครั้งนี้ <u>เลือกหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร</u> มาเป็นกรณีศึกษาเพราะหอศิลป์แห่งนี้ เป็นหอศิลป์ที่ถูกสร้างมาเพื่อจัดแสดงงานทางด้านศิลปะ เกิดการลงทุนจากภาครัฐ โดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ (ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าชม) รองรับสำหรับทุกคน หอศิลป์แห่งนี้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นหอศิลป์โดยเฉพาะ ไม่ใช้การปรับแต่ง หรือบูรณะอาคารขึ้นมาใหม่เพื่อจะแสดงผลงาน จากวิสัยทัศน์ที่ว่า “เป็นหอศิลป์วัฒนธรรมของประชาชน เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารหอศิลป์ในครั้งนี้ จึงชัดเจนว่า ถูกสร้างมาเพื่อรองรับประชาชนทุกคนจริงๆ
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 02

1	บทนำ	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
คำถามงานวิจัย 1 ปัจจุบันหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถูกออกแบบมาสำหรับผู้ใช้งานทุกคนหรือไม่อย่างไร 2 หากพบว่าการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ออกแบบมาไม่เหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคนแล้ว แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคืออย่างไร วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 03

1	บทนำ
----------	-------------

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ดำเนินการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งอนุญาตให้เก็บข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น ได้แก่ บริเวณพื้นที่อเนกประสงค์ บริเวณพื้นที่พักผ่อน ร้านค้าและพื้นที่จัดแสดงงานชั้น 1-5 เพื่อเป็นการไม่รบกวนผู้ชมงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 เพื่อทราบถึงข้อมูลและปัญหาของออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานทุกคน
- 2 เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไปในอนาคต
- 3 เพื่อเสนอแนะรายละเอียดต่าง ๆ ที่มีในการออกแบบหอศิลป์ เป็นแนวทางการออกแบบตามหลักการออกแบบสากล การใช้งานภายในหอศิลป์เพื่อเสนอผู้ใช้งานทุกคน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 04

2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
----------	------------------------------

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์ ■ ความหมาย ■ ประเภท ■ งานบริการ ■ บทบาทและหน้าที่ ■ การบริหารจัดการ	2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าชมงานศิลปะ ■ ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าชม ■ ประเภทผู้เข้าชม ■ วัตถุประสงค์ของผู้ที่เข้าชม ■ ลักษณะพฤติกรรมของผู้เข้าชม ■ ปัจจัยที่มีผลต่อผู้เข้าชม
---	--

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 05

2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอศิลป์

- ลักษณะต่างๆ
- ผลกระทบต่างๆ
- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- เทคนิคการจัดแสดง

4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design)

- ความหมาย
- หลักการ 7 ข้อ
- แนวคิด

5 แนวคิดในการออกแบบอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

- ความเป็นมา
- วิสัยทัศน์
- พันธกิจ

- เป้าหมาย
- ข้อมูลต่างๆ

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

06

2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

องค์ประกอบของการออกแบบหอศิลป์

1. ลักษณะของพื้นที่ใช้งานภายใน
2. การจัดการภายในอาคาร
3. ลักษณะของสถานที่จัดแสดงงาน

หลักการออกแบบสากลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1. เสมอภาค
2. ยืดหยุ่น
3. เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี
4. มีข้อมูลพอเพียง
5. ทนทานต่อการใช้งาน
6. ทนแรงกาย
7. ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม

แนวทางการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะ)

ปัจจัยผู้ใช้บริการ

1. ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ใช้งาน ได้แก่ อายุ, เพศ, การศึกษา, อาชีพ
2. พฤติกรรมของผู้ใช้งาน
3. ความต้องการของผู้ใช้งาน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

07

2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง		การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
		กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
องค์ประกอบของการออกแบบพื้นที่ใช้งานในหอศิลป์	ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อพิจารณา
1. การจัดแสดงงาน	1. ลักษณะของการจัดแสดงงาน 2. ประเภทของงานศิลปะที่จัดแสดง 3. ลักษณะของสถานที่จัดแสดงงาน	1. เทคนิค วิธีการติดตั้งผลงาน 2. งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ 3. รูปแบบของอาคาร 4. ลักษณะของพื้นที่ 5. ห้องจัดแสดงงาน 6. ทางสัญจร
2. ผู้ใช้บริการ	1. ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ใช้งาน 2. พฤติกรรมของผู้ใช้งาน	1. อายุ, เพศ, การศึกษา, อาชีพ 2. ความต้องการของผู้ใช้งาน
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	1. พื้นที่ใช้งานที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล	หลักเกณฑ์มี 7 ประการ 1. เสมอภาค 2. ยืดหยุ่น 3. เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี 4. มีข้อมูลพอเพียง 5. ทนทานต่อการใช้งาน 6. พุน่ร่างกาย 7. ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 08

3 วิธีการดำเนินการวิจัย		การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
		กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ขั้นตอนการวิจัย		
1 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร - ทฤษฎีและแนวคิด - งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		2 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม - สังเกต สัมภาษณ์ การถ่ายภาพและการจดบันทึก - แบบสอบถาม
3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา		4 ขั้นตอนการสรุปผล - ข้อเสนอแนะ - แนวทางการปรับปรุงแก้ไข
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 09

3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ผู้ศึกษาจึงอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ที่ให้ความร่วมมือกับการเก็บข้อมูลจำนวน 200 คน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้บริการ ได้แก่ บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่เข้าชมงานในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ชื่อ น.ส. อัครวิไล ทุมสัณ ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

10

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1. ตำแหน่งและที่ตั้งของอาคาร

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครตั้งอยู่บริเวณสี่แยกปทุมวัน หัวมุม ถ.พระราม 1 และ ถ.พญาไท ตรงข้ามห้างมาบุญครองและห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอรี มีทางเดินเชื่อมต่อกับสถานีรถไฟฟ้า BTS สนามกีฬาแห่งชาติ

ชื่อ น.ส. อัครวิไล ทุมสัณ ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

11

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

2. การเดินทาง

การเข้าถึงหรือเดินทางมายังอาคารมี 4 เส้นทาง

ทางที่ 1 เดินทางด้วยรถประจำทาง

ทางที่ 2 เดินทางด้วยเรือ

ทางที่ 3 เดินทางด้วยรถไฟฟ้าบีทีเอส

ทางที่ 4 เดินทางด้วยรถยนต์

1. รถประจำทาง

2. เรือ

3. รถไฟฟ้า BTS

4. รถยนต์ส่วนตัว

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล
12

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

3. การเข้าถึงอาคาร

การเดินทางเข้าสู่อาคาร มีทางเข้าออก 4 ทาง คือ

ประตู 1 ชั้น 1 ด้านหน้าอาคาร / ประตู 2 ด้านหลังอาคาร

ประตู 3 ทางเชื่อมรถไฟฟ้า / ลิฟต์ลานจอดรถชั้นใต้ดิน

1. ประตู 1 ด้านหน้าอาคาร

2. ประตู 2 ด้านหลังอาคาร

3. ประตู 3 ทางเชื่อมรถไฟฟ้า BTS

4. ลิฟต์ลานจอดรถชั้นใต้ดิน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล
13

4

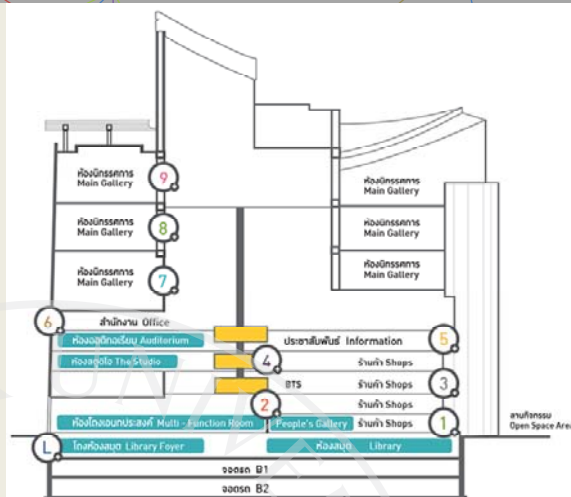
ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคาร

4. พื้นที่ใช้งานของอาคาร

ตัวอาคารสูง 9 ชั้น ชั้นจอดรถใต้ดิน 2 ชั้น รวมทั้งสิ้น 11 ชั้น มีพื้นที่ใช้สอยทั้งหมด 25,000 ตารางเมตร ชั้น 3 มีทางเชื่อมต่อรถไฟฟ้าบีทีเอส มีพื้นที่ห้องแสดงผลงานศิลปะ 3,000 ตารางเมตร (ที่ชั้น 7, 8 และ 9) และพื้นที่โถงแสดงผลงานอีก 1,000 ตารางเมตร ห้อง Auditorium ขนาด 222 ที่นั่ง (สำหรับเป็นโรงภาพยนตร์ และการแสดงต่างๆ ที่ชั้น 5) ห้องโถงอเนกประสงค์ 300 ที่นั่ง ห้อง Studio ขนาด 350 ตารางเมตร ห้องสมุด 600 ตารางเมตร ส่วนเก็บรักษาผลงานศิลปะ 200 ตารางเมตรและห้องประชุมต่าง ๆ พื้นที่สำหรับ ร้านค้า และร้านอาหาร 34 ร้าน ประมาณ 1,250 ตารางเมตร

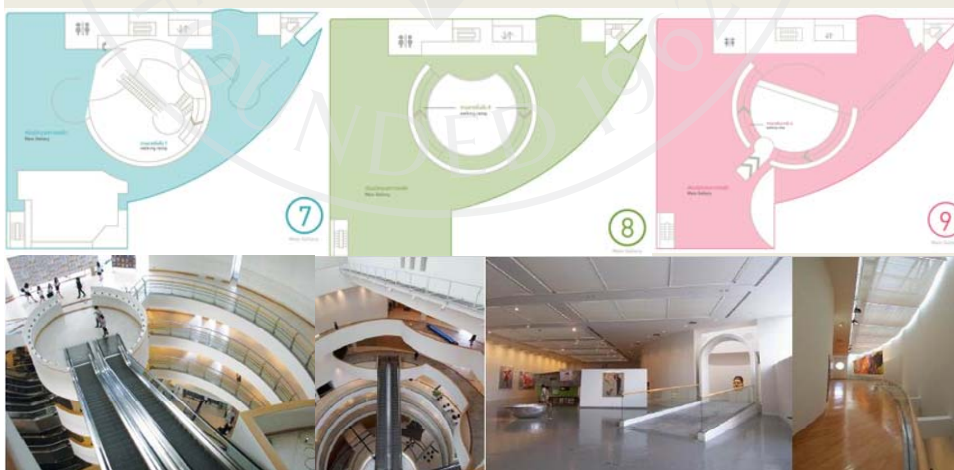

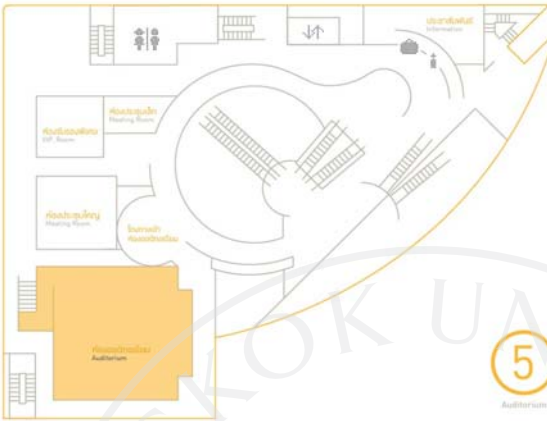
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ชั้น 7-9 จัดนิทรรศการหลัก

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ชั้น 5 ห้องออডিโตรียมและคานาเตอร์ประชาสัมพันธ์		
		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

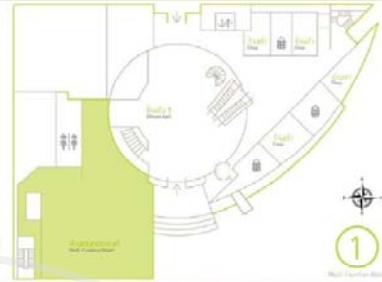
4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ชั้น 4 ห้องสตูดิโอและห้องประชุม		
		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ชั้น 1 - 4 อาร์ตฮับ (ร้านค้า)		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตย์กรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 18

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ชั้น 2 พิพิธภัณฑ์		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตย์กรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล 19

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	------------------------------	--

ชั้น 1 ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

20

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	------------------------------	--

ชั้น L ห้องสมุดศิลปะ

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

21

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	------------------------------	--

ชั้น B1 - B2 ลานจอดรถชั้นใต้ดิน

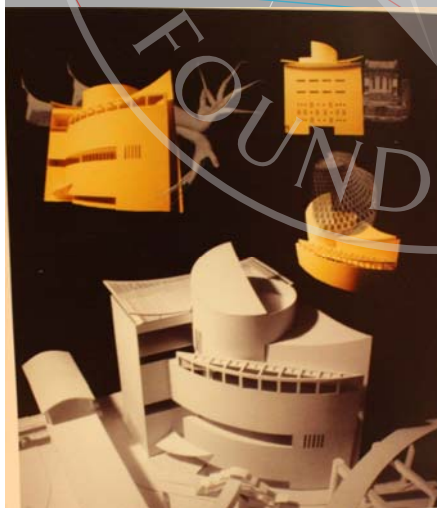

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

22

4	ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	------------------------------	--

5. การออกแบบอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถูกออกแบบโดย บริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ รูปทรงอาคารได้ถูกออกแบบมาให้เป็นทรงกระบอก มีคุณลักษณะเหมาะสมและอิงรูปลักษณะสถาปัตยกรรมไทย เป็นตัวแทนอันสำคัญของวัฒนธรรมไทย มีความนำดินแดน เชื้อเชิญ ตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอย และต้องสะท้อนความเคลื่อนไหวของศิลปะไทยร่วมสมัย มีความยืดหยุ่นสูงในการใช้สอยและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การจัดแสดงงานศิลปะเป็นไปอย่างอิสระภายในพื้นที่มี แสง ขนาด และลักษณะแตกต่างกัน จึงออกแบบให้มีพื้นที่ภายในสูง เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงงานศิลปะ นอกจากนี้พื้นที่ใจกลางอาคารแสดงถึงเอกลักษณ์ของอาคาร ซึ่งเป็นตัวกำหนดภาพรวมของงานตกแต่งภายในทั้งหมด ภายในอาคารโดยเฉพาะห้องแสดงนิทรรศการ จะใช้ประโยชน์จากแสงธรรมชาติให้มากที่สุด นอกจากนี้ มีการรวมส่วนร้านค้าเข้าเป็นส่วนบริการเสริมของหอศิลป์ฯ และการเลือกร้านค้าอย่างเหมาะสมให้เกี่ยวข้องกับศิลปะก็จะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างส่วนพาณิชย์และส่วนศิลปะ

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

23

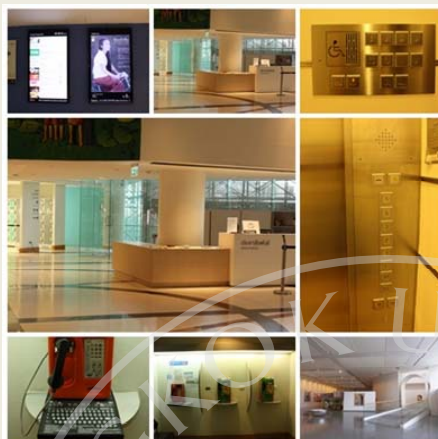
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ความเสมอภาค

ภายในอาคารมีการออกแบบพื้นที่ให้รองรับการใช้งานที่หลากหลาย แต่การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน ยังไม่เกิดความเสมอภาคในการรองรับผู้ใช้งานเท่าที่ควร เช่น การติดตั้งจุดบริการต่าง ๆ เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ อย่างล้างมือในห้องน้ำ ผู้โทรศัพท์สาธารณะ ที่เป็นสองระดับ การติดตั้งภายในอาคารมีเพียงระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ ยังไม่รองรับเด็กและคนที่นั่งรถเข็นให้ใช้ส่วนนี้ได้

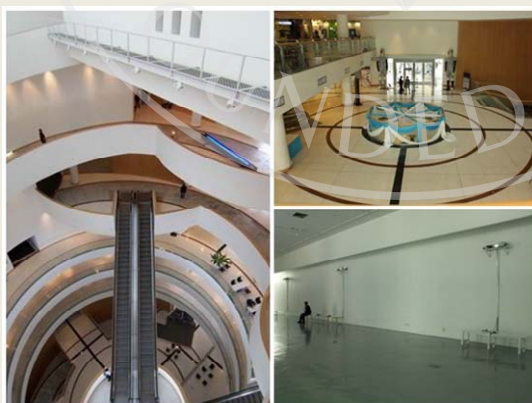
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

การยืดหยุ่น

จากการสำรวจพบว่า ทั้งภายในและภายนอกอาคารมีความยืดหยุ่นสูง เป็นพื้นที่โล่งกว้าง ออกแบบมาให้ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน เคลื่อนย้ายสิ่งของต่าง ๆ อำนวยความสะดวกแก่การจัดนิทรรศการ มีลานกิจกรรมที่สามารถแสดงงานศิลปะได้อย่างโดดเด่น ดึงดูดให้เข้ามาชมงาน และภายในยังมีห้องอเนกประสงค์ ห้องสตูดิโอ ห้องอดิทยอริยม เพื่อจัดกิจกรรมหรือการแสดงต่าง ๆ อีกด้วย

4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ความเรียบง่ายและเข้าใจได้ดี

จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีการติดตั้งจุดบริการ ป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ตามจุดต่างๆ ที่เป็นสากล ง่ายต่อการเข้าใจ แต่อาคารจัดนิทรรศการหมุนเวียนเข้ามาในอาคารตลอด จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการติดตั้งงานไปตามนิทรรศการนั้น ๆ จึงอาจทำให้จุดบริการ ป้าย สัญลักษณ์ถูกบดบังสายตา จะไม่เป็นปัญหาแก่ผู้ที่เคยมาใช้งาน แต่จะเป็นปัญหาแก่ผู้ที่ไม่เคยมาใช้งาน เพราะไม่ทราบตำแหน่งภายในอาคาร เช่น ห้องน้ำ ลิฟต์ (ชั้น 7 - 9) คาเฟ่ บาร์ ประชาสัมพันธ์ ทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ฯลฯ

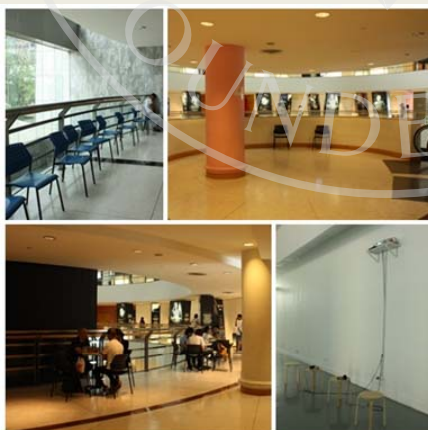
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

มีข้อมูลพอเพียง

จากการสำรวจพบว่า ขนาดของพื้นที่ใช้งานนั่งพัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ปลั๊กไฟ ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอกับการใช้งานในภาวะปกติ (คนมาใช้งานน้อย) แต่ไม่เพียงพอในภาวะไม่ปกติ (คนมาใช้งานมาก) ส่งผลให้พื้นที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน เพราะมีผู้คนหมุนเวียนเข้ามาใช้งานภายในอาคารตลอด ในจำนวนที่มากและน้อยต่างกันไปตามช่วงเวลาและสภาพการณ์นั้น ๆ

4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ทันทานต่อการใช้งาน

จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีการเลือกใช้วัสดุในการตกแต่งมีความแข็งแรง ทนทาน สะดวกแก่การดูแลรักษา แต่การเลือกใช้เฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ยังไม่มีความคงทน แข็งแรง เพราะตัวอาคารมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดนิทรรศการตลอดเวลา เฟอร์นิเจอร์ที่เลือกใช้ควรมีความแข็งแรง ทนทานอย่างมาก เหมาะแก่การขนย้ายตามการจัดนิทรรศการ รวมทั้งอุปกรณ์ทางเทคนิคก็ควรมีระบบป้องกันอันตรายหากเกิดการใช้งานที่ผิดพลาด เพื่อไม่เสียหายได้ง่าย

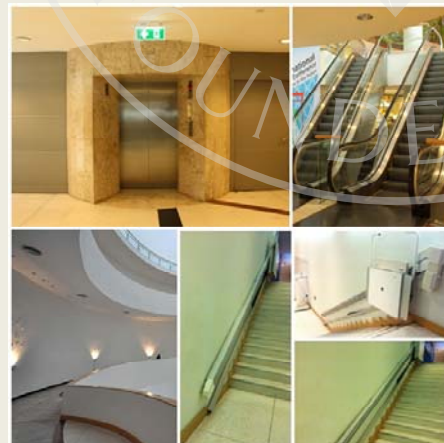
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

หุ่นร่างกาย

จากการสำรวจพบว่าภายในอาคารมีอุปกรณ์ที่ช่วยหุ่นร่างกายแก่ผู้มาเดินชมงาน ได้แก่ ลิฟต์ บันไดเลื่อน ทางลาดเอียง อุปกรณ์ยกรถเข็นตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส แต่อุปกรณ์หุ่นร่างกายเหล่านี้ มีข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ลิฟต์โดยสารที่มีเพียงตัวเดียว จุคนได้น้อยและเคลื่อนที่ช้า ทำให้เสียเวลาในการขึ้นรถ บันไดเลื่อนที่เสียบ่อย หรืออาจเป็นการปิด - เปิดที่เป็นเวลา ทำให้ผู้ใช้งานต้องเดินขึ้น - ลงบันไดเอง อุปกรณ์ยกรถเข็นตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ไม่ค่อยมีการใช้งานเพราะทางลงจากสถานีรถไฟฟ้า ไม่มีทางลาดเอียงสำหรับรถเข็นที่จะมาใช้งานในบริเวณทางเชื่อมชั้น 3

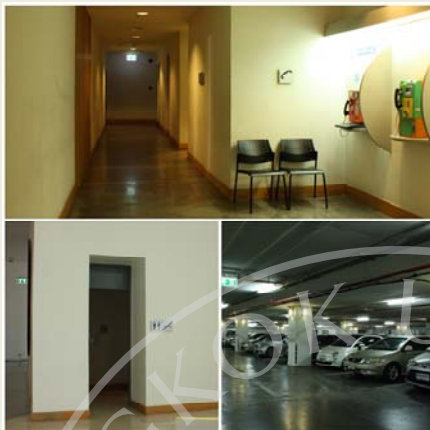
4

ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พื้นที่ใช้งานภายในอาคารที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

ขนาด สถานที่ที่เหมาะสม

จากการสำรวจพบว่าโดยรวมภายในอาคารมีออกแบบมาให้พอดีแก่ผู้ใช้งานปกติทั่วไป แต่ยังไม่คำนึงถึงบุคคลที่มีร่างกายใหญ่โต คนพิการที่ใช้รถเข็นคันใหญ่ คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก เช่น ทางเดินสวนกันบริเวณหน้าห้องน้ำ ขนาดห้องน้ำคนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ต้องมีพื้นที่สำหรับหมุนรถกลับไปมาในบริเวณห้องน้ำ ขนาดช่องจอดรถที่เว้นพื้นที่สำหรับรถเข็น

4

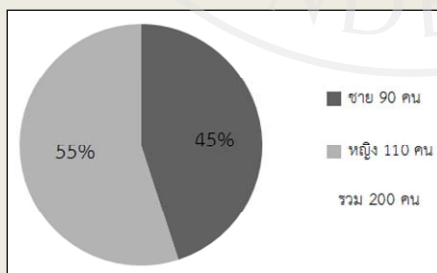
ผลการศึกษาและ
วิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้งาน

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวกของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลการศึกษา ดังนี้

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 200 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ใช้งานอยู่ในเกณฑ์ ดังนี้

1. ช่วงอายุ 16 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.5
2. เกณฑ์การศึกษา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.5
3. อาชีพ นักเรียน / นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 57.0
4. การเดินทางมาโดยรถไฟฟ้าบีทีเอส คิดเป็นร้อยละ 53.5

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้งาน

พื้นที่ใช้งาน	ร้อยละ
ห้องสมุดศิลปะ ชั้น L	11.5
ห้องอเนกประสงค์และโถงกิจกรรม ชั้น 1	20.5
ฟิฟล์ แกลเลอรี ชั้น 2	6.6
อาร์ตฮับ (ร้านค้า) ชั้น 1 - 4	18.8
ห้องสตูดิโอและห้องประชุม ชั้น 4	5.2
ห้องอดิทยะและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ชั้น 5	16.7
สำนักงาน ชั้น 6	1
ห้องนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - 9	15.6
อื่น ๆ	4.2
รวม	100

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

32

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้งาน (แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการจัดแสดงงาน)

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1	การจัดแสดงงาน								
	การจัดทำแผนผังส่วนต่าง ๆ ภายในอาคาร	25.5 (51)	53.5 (107)	17.5 (35)	3.5 (7)	-	4.01	0.76	มาก
	การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร	32.5 (65)	49.5 (99)	16.5 (33)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.13	0.75	มาก
	การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร	25.5 (51)	45.0 (90)	23.5 (47)	4.5 (9)	1.5 (3)	3.89	0.89	มาก
	ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์	24.5 (49)	51.5 (103)	21.5 (43)	2.5 (5)	-	3.98	0.75	มาก
	ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์	27.5 (55)	51.5 (103)	18.5 (37)	2.5 (5)	-	4.04	0.75	มาก
	การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ใช้งาน	31.5 (63)	45.5 (91)	18.0 (36)	5.0 (10)	-	4.04	0.84	มาก
	การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์	14.0 (28)	48.0 (96)	31.0 (62)	5.5 (11)	1.5 (3)	3.68	0.84	มาก
	ทางสัญจรภายในอาคาร	31.0 (62)	46.5 (93)	17.5 (35)	4.5 (9)	0.5 (1)	4.03	0.84	มาก

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

33

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้งาน (แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการออกแบบสากล)

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจระยะ (จำนวน)					X̄	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2	หลักการออกแบบสากล (Universal Design)								
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน (เสมอภาค)	15.0 (30)	54.5 (109)	24.5 (49)	6.0 (12)	-	3.79	0.77	มาก
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความถนัดไม่เท่ากัน (ยืดหยุ่น)	10.0 (20)	41.5 (83)	44.0 (88)	4.5 (9)	-	3.57	0.73	มาก
	มีสื่อที่เข้าใจได้ง่ายเป็นสากล ที่ทำให้เข้าใจตรงกัน (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี)	15.0 (30)	53.0 (106)	28.0 (56)	4.0 (8)	-	3.79	0.74	มาก
	มีเอกสาร ข้อมูลเพียงพอ รองรับมาบุคคลที่ใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ)	9.5 (19)	34.5 (69)	50.0 (100)	6.0 (12)	-	3.48	0.75	ปานกลาง
	สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (แทนทางเลือกการใช้งาน)	17.5 (35)	56.0 (112)	20.5 (41)	5.0 (10)	1.0 (5)	3.84	0.80	มาก
	มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย (ทันร่างกาย)	15.0 (30)	35.0 (70)	43.5 (87)	6.5 (13)	-	3.59	0.82	มาก
	ขนาดการใช้พื้นที่ต่าง ๆ มีขนาดเหมาะสม (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม)	16.0 (32)	61.5 (123)	17.5 (35)	5.0 (10)	-	3.88	0.72	มาก

ชื่อ น.ส. อัครวิไล พิมพ์ ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติผล

34

ข้อ	ด้าน / ประเด็น / องค์ประกอบ	ระดับความพึงพอใจร้อยละ (จำนวน)					$\bar{X}$	SD	แปลความ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3	การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก								
	ระบบรักษาความปลอดภัย สัญญาณเตือนภัย กล้องวงจรปิด รปภ.	31.5 (63)	52.5 (105)	14.0 (28)	2.0 (4)	-	4.14	0.72	มาก
	ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัดแสดงงาน	42.0 (84)	44.0 (88)	12.0 (24)	2.0 (4)	-	4.26	0.75	มาก
	การเดินทางมาความสะดวกสบาย	43.0 (86)	43.0 (86)	12.5 (25)	1.5 (3)	-	4.28	0.73	มาก
	บริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน	12.5 (25)	22.0 (44)	41.0 (82)	20.5 (41)	4.0 (8)	3.45	3.67	ปานกลาง
	สัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่าง ๆ ชัดเจน	12.5 (25)	35.5 (71)	44.0 (88)	7.0 (14)	1.0 (2)	3.52	0.84	มาก
	การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบเหมาะสม เพียงพอต่อผู้ใช้งาน (กรณีที่เคยใช้พาหนะส่วนตัว)	14.5 (29)	38.0 (76)	34.0 (68)	4.0 (8)	1.0 (2)	3.67	0.83	มาก

4

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ใช้งาน

9. ปัญหาปลั๊กไฟที่ติดตั้งไม่มีกระแสไฟในบางจุดไม่สามารถใช้งานได้
10. ปัญหาที่ถังขยะ ภายในอาคารมีการติดตั้งถังขยะเพียงจุดเดียว ทำให้ไม่ตอบสนองการใช้งานได้อย่างทั่วถึง
11. ปัญหาพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ ผู้มาใช้งานที่ต้องการสูบบุหรี่จึงต้องออกไปหาพื้นที่สูบบุหรี่นอกอาคาร ซึ่งเป็นจุดบริเวณทางเข้าประตู 1 ทำให้เสียภาพลักษณ์และกระทบต่อบุคคลที่เดินผ่านไปมา
12. ปัญหาเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ จุดบริการที่มีเจ้าหน้าที่มีเพียง 2 จุด ทำให้เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์บริการได้อย่างไม่ทั่วถึง อีกทั้งเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์บริการ ชั้น 1 ตั้งอยู่บริเวณที่ไม่โดดเด่น ไม่ตอบสนองการใช้งาน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล
38

5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

1. ความเสมอภาค	การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน มีเพียงระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ ยังไม่รองรับเด็กและคนที่มีรถเข็นให้ใช้งานได้เท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ
2. การยืดหยุ่น	พื้นที่ใช้งานภายในอาคารมีการออกแบบมาให้ง่ายต่อการปรับเปลี่ยน เป็นพื้นที่โล่งกว้างสามารถติดตั้งอุปกรณ์ได้ง่าย เคลื่อนย้ายสิ่งของต่าง ๆ ได้สะดวก เฟอร์นิเจอร์ที่เลือกใช้เป็นแบบลอยตัว การยืดหยุ่นของอาคารจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี
3. ความเรียบง่ายและเข้าใจได้ดี	การติดตั้งป้าย รูปภาพที่เป็นสัญลักษณ์สากล ยังไม่ทั่วถึงและอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งมีขนาดเล็ก ทำให้ผู้ที่มาใช้งานต้องสังเกตหรือสอบถามพนักงาน จึงเป็นปัญหาแก่ผู้ที่ไม่เคยมาใช้งาน แต่จะไม่เป็นปัญหาแก่ผู้ที่เคยมาใช้งานแล้ว
4. มีข้อมูลพอเพียง	ภายในอาคารแห่งนี้มีพื้นที่ใช้งานที่กว้างขวาง แต่ขนาดของพื้นที่ใช้งานนั่งพัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีจำนวนจำกัด ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่จำนวนจำกัดไม่เพียงพอสำหรับความต้องการของผู้ใช้งาน
5. ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด	ภายในอาคารมีการเลือกใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน มีโครงสร้างสามารถรับน้ำหนักได้อย่างมั่นคง มีระบบป้องกันอัคคีภัย มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด มีพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อป้องกันความผิดพลาดไม่ให้เกิดการเสียหายได้โดยง่าย
6. ทนแรงกาย สะดวก และไม่ต้องออกแรงมาก	ภายในอาคารมีการแห่งนี้ มีอุปกรณ์ที่ช่วยทุ่นแรงกายแก่ผู้มาเดินชมงาน ได้แก่ ลิฟต์ บันไดเลื่อน ทางลาดเอียง อุปกรณ์ยกรถเข็นตรงบันไดที่มาจากทางเชื่อมรถไฟฟ้ามหานคร สะดวก ทนแรงของอาคารจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี
7. ขนาดและสถานที่	อาคารแห่งนี้มีเหมาะสมกับการใช้งานในเชิงปฏิบัติ มีการจัดพื้นที่ใช้งานโดยรวมอย่างเหมาะสม ออกแบบพื้นที่ใช้งานและแบ่งสัดส่วนห้องต่าง ๆ ให้มีขนาดเพียงพอต่อการใช้งาน และคำนึงถึงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้งานที่หลากหลาย

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล
39

5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล

กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สรุปความพึงพอใจโดยรวมของผู้ใช้งานที่มีต่ออาคาร

ด้าน / ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ความพึงพอใจ
1. การจัดแสดงงาน	3.97	0.61	มาก
2. การออกแบบสากล	3.70	0.59	มาก
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	3.90	0.87	มาก
สรุปรวม	3.86	0.57	มาก

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

40

5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข		
1. ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์งานให้ทั่วถึงและกว้างมากขึ้น เพื่อเป็นการดึงดูดให้คนเข้ามาชมงาน เช่น การติดป้ายโฆษณา การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ เพื่อให้ดึงดูด ส่งเสริม เยาวชนและผู้สนใจงานทางด้านศิลปะด้วย 2. ปรับปรุงทางสัญจรภายในอาคารให้รองรับผู้ใช้งานทุกคน หากมีการจัดนิทรรศการระหว่างทางเดินที่แคบ ควรเลือกจัดงานศิลปะที่ติดฝาผนังหรืองานศิลปะที่มีขนาดเล็ก เพื่อความเหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคน โดยคำนึงถึงผู้ใช้งานที่ใช้รถเข็นและร่างกายใหญ่โตด้วย 3. ปรับปรุงเกี่ยวกับการสื่อสารงานศิลปะที่จัดแสดง ควรมีการนำเสนอแนวคิดของศิลปินเจ้าของผลงานให้กับผู้ที่ชมงานทราบถึงความหมายหรือแรงบันดาลใจในงานศิลปะ โดยการเพิ่มคำบรรยายของภาพหรือมีป้ายอธิบายงานศิลปะนั้น		
		
ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นส้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ		อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล
		41

5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	--------------------------------	--

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

4. ปรับปรุงบริเวณที่นั่งพักผ่อนให้เพียงพอต่อการใช้งาน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

42

5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
---	--------------------------------	--

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

5) ปรับปรุงเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน

ชื่อ น.ส. อัครวิไล หุ่นล้ม ID: 7550800085 / สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

43

5

สรุปผล อภิปรายผล
และข้อเสนอแนะการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

6. ปรับปรุงลิฟต์สำหรับรถเข็น บริเวณทางเชื่อมรถไฟฟ้าบีทีเอส ควรปรับทางเดินที่เป็นขั้นบันไดลงมาจากสถานีรถไฟฟ้าเพื่อให้รถเข็นผ่านมาได้ โดยการจัดทำพื้นลาดเอียงหรือเพิ่มลิฟต์สำหรับรถเข็นบริเวณบันไดของสถานีรถไฟฟ้า หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ควรขยายลิฟต์สำหรับรถเข็นไปติดตั้งพื้นที่อื่นที่เกิดประโยชน์ เช่น บันไดทางลงจากชั้น 1 ไปยังชั้น L ห้องสมุด

5

สรุปผล อภิปรายผล
และข้อเสนอแนะการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

7. ปรับปรุงที่จอดรถให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการ อาคารควรเพิ่มช่องจอดรถสำหรับคนพิการ โดยการเว้นพื้นที่สำหรับรถเข็น เพื่อรองรับการใช้งาน

8. ปรับปรุงบันไดเลื่อนให้เหมาะสมต่อการใช้งาน ควรเปลี่ยนบันไดเลื่อนให้รองรับการใช้งานสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็นและเพิ่มระบบเซ็นเซอร์ให้เลื่อนเองอัตโนมัติเมื่อมีคนใช้งาน เพื่อลดปัญหาการปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้งานน้อยและเปิดบันไดเลื่อนในช่วงเวลาที่มีคนใช้งานมาก

5

สรุปผล อภิปรายผล
และข้อเสนอแนะการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

9. ปรับปรุงที่ทิ้งขยะให้เพียงพอ ควรเพิ่มพื้นที่ทิ้งขยะให้ทั่วถึง เพื่อรองรับผู้ใช้งาน โดยตั้งตามจุดที่มีคนผ่านจำนวนมากหรือจุดสำคัญในอาคาร เช่น หน้าลิฟต์ บันไดเลื่อน พื้นที่นั่งพักผ่อน

10. ปรับปรุงป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ภายในอาคารให้มีความชัดเจนมากขึ้น หรือเพิ่มจอ Touch Screen เพื่อบอกตำแหน่งต่าง ๆ ในอาคาร ยังสามารถเพิ่มรายละเอียดของงานที่กำลังจัดแสดงในแต่ละชั้นลงไปให้ดูได้อีกด้วย

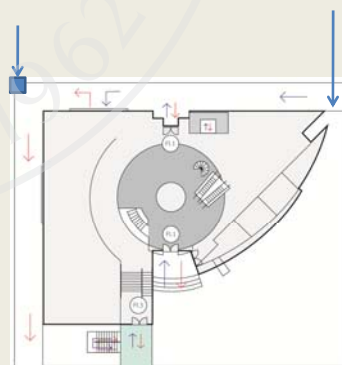
5

สรุปผล อภิปรายผล
และข้อเสนอแนะการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

11. ปรับปรุงพื้นที่สำหรับคนสูบบุหรี่ อาคารควรมีการจัดพื้นที่สำหรับบุคคลที่สูบบุหรี่เพื่ออำนวยความสะดวกและลดปัญหาที่ผลกระทบต่อผู้ใช้งานบุคคลอื่น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการจัดพื้นที่สูบบุหรี่บริเวณนอกอาคารหรือบริเวณที่มีต้นไม้ มีถังขยะสำหรับทิ้งบุหรี่ให้เรียบร้อย

5

สรุปผล อภิปรายผล
และข้อเสนอนแนะการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ข้อจำกัดที่พบจากการศึกษาในงานวิจัย

- 1) สถานที่ เนื่องจากช่วงเวลาที่ทำเนิการศึกษาเป็นช่วงเวลาที่มีการปรับปรุงอาคาร และสภาวะไม่ปกติทาง การเมือง จึงมีทหารและตำรวจรักษาความปลอดภัยบริเวณอาคาร อีกทั้งหอศิลป์มีการปิดพื้นที่ใช้งานในบางส่วน กลุ่มคนที่เข้ามา ใช้งานอาคารในช่วงนั้นจึงมีจำนวนน้อย และทำให้ภายในหอศิลป์ดูเงียบเหงา จึงทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความล่าช้า
- 2) การสุ่มตัวอย่างของการศึกษา เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น จึงไม่สามารถทราบจำนวนที่ แน่นนอนของประชากรได้ เนื่องจากตัวอาคารก็มีการปิดปรับปรุงพื้นที่บางจุด จึงอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบายของ ผู้ใช้งานที่พร้อมมือในการเก็บข้อมูล ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงไม่ครอบคลุมผู้ใช้งานทุกคน
- 3) การเก็บข้อมูล ทางหอศิลป์มีข้อจำกัดในการแจกแบบสอบถาม โดยอนุญาตให้แจกแบบสอบถามได้ตั้งแต่ชั้น 1 – ชั้น 5 ไม่อนุญาตให้แจกแบบสอบถามบริเวณห้องสมุด ชั้น L และบริเวณนิทรรศการหลัก ชั้น 7 - ชั้น 9 ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถาม บางคนยังไม่ได้เข้าไปใช้งานในพื้นที่นั้น ผลที่ได้จากแบบสอบถามจึงไม่ชัดเจนและน่าเชื่อถือพอ
- 4) เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามยังไม่มี ความชัดเจนพอ เพราะจากการเก็บข้อมูลพบว่าผู้ใช้งานที่หลากหลาย ทั้งที่ เคยมาใช้งานแล้วกับผู้ที่มาใช้งานเป็นครั้งแรก และผู้ใช้งานบางกลุ่มไม่เข้าใจความหมายของการออกแบบสากล

บรรณานุกรม

- กิตติมา อมรทัต. (2530). *ความหมายของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เชลลุด นิยมเสมอ. (2534). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชะวักชัย ภาติณสุ. (2532). *ศิลปะศิลป์หรือศิลป์ศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นันทวัน ชื่นชม. (2549). *หอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร: แนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: สมชาย รุ่งศิลป์. (ม.ป.ป.). บทความวิชาการ. *Universal Design (การออกแบบเพื่อมวลชน)*. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://www.universaldesign.com/universal-design.html>.
- สุชาติ เกาทอง. (2532). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ห้องสมุดศิลปวัฒนธรรม. (2552). *หนังสือหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: หอศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว.
- อาทิตยา จันทะวงษ์. (2540). *บทบาทของหอศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอกพงษ์ ตรีตรง. (2552). *การออกแบบเพื่อมวลชนที่มีคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2556, จาก www.ideal1group.com.
- Bartlett, F.C. (1932). *Remembering: A Study in Experimental and Social Psychology*. Cambridge University Press.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Cuttle C. (1998). *Lighting Research and Technology*. New York: Cubic illumination.
- Garry Thompson. CBE. (1986). *The Museum Environment*. London: Butterworth-Heinemann.
- Geoffrey Mathews. (1991). *Museums and Art Galleries: A Design and Development Guide*. Oxford: Butterworth Architecture.

การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร*

Inner Space Design for Art Gallery in accordance with Universal Design:
A Case Study of Bangkok Art and Culture Centre

ฉัตรวิไล พุ่มสัม**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครและเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่างๆ ภายในอาคาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมในอนาคต

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาหลักการออกแบบสากลเพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบองค์ประกอบต่างๆ ภายในอาคารให้มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ตอบสนองต่อผู้ใช้งานได้ทุกคน การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คนจากผู้เข้าใช้บริการ ผลการศึกษาพบว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ดึงดูดความสนใจผู้พบเห็นและมีกิจกรรมหลากหลายและสามารถรองรับผู้ใช้งานได้เป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาภายในอาคารที่ยังไม่สามารถรองรับการใช้งานได้ทุกกลุ่ม ดังนั้นการออกแบบพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมจึงควรคำนึงถึงสิทธิเท่าเทียมกันของผู้ใช้งานโดยรวม ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกทางสังคม เพื่อให้ทุกคนสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: การออกแบบ, พื้นที่ใช้งาน, ผู้ใช้งาน

Abstract

The research is aimed to study the physical environment and the behavior of users with in Bangkok Art and Culture Centre for suggesting the ways to manage the usable areas and several other elements within the building. The study is intended to provide useful information for Bangkok Art and Culture Centre to develop new and more effective approaches for the future.

Mainly, the study focuses on the principles of universal design as guidelines to improve the physical environment of Bangkok Art and Culture Centre. Methodologically, the

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานนิพนธ์ เรื่อง การออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล
กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2557 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

** นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการออกแบบตกแต่งภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
parple_airland@hotmail.com อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านจิตตฤกษ์

present study is survey research. While all users of Bangkok Art and Culture Centre were assigned as populations, 200 respondents were randomly selected as samples. The study indicated that Bangkok Art and Culture Centre not only was attractive but also had a variety of activities for a large number of users. However, there still were problems relating to the inequality and discrimination among groups in using the building. Thus, as far as the design for all was concerned, the issue of equality among users must take into account.

Key Word: Design, Active area, User

บทนำ

การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เป็นการออกแบบที่มีหลักการพื้นฐานโดยคำนึงถึงการใช้งานความคุ้มค่าและการสมประโยชน์ครอบคลุมสำหรับทุกคนโดยไม่ต้องมีการดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลักการดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้กับงานออกแบบมากมายหลากหลายชนิด อาทิ ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการออกแบบภายในสถานที่ต่างๆด้วย จึงเรียกได้ว่าเป็นการออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับทุกคน (Universal design, 2013)

ในปัจจุบันพัฒนาการด้านศิลปะภายในประเทศไทยได้มีการเติบโตมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นไปอย่างรวดเร็ว สถาบันสอนศิลปะต่างๆได้เกิดขึ้นอย่างมากมายซึ่งส่งผลให้มีจำนวนผู้สนใจทางด้านศิลปะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย หอศิลป์หรือพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะเป็นพื้นที่ซึ่งสามารถรวมผู้คนได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันนั้นหอศิลป์เป็นพื้นที่สำหรับศิลปินที่ต้องการถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้ความเข้าใจในผลงานร่วมกัน แต่ในทางกลับกัน สถานที่ที่จะให้บุคคลผู้มีความสนใจในด้านศิลปะได้มาหาความรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงออกด้านศิลปะนั้นกลับมีข้อจำกัดในการเข้าใช้บริการของบุคคลบางกลุ่ม เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการและชาวต่างชาติ เป็นต้น จากการสำรวจและสอบถามในพื้นที่ศึกษาพบว่า กลุ่มบุคคลที่นิยมเข้ามาชมงานส่วนใหญ่มักจะเป็นนักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไปในวัยทำงาน และผู้ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานศิลปะ จึงทำให้พื้นที่จัดแสดงงานบางส่วนยังไม่ตอบสนองการใช้งานของผู้คนที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ต้องคำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นหลัก เพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคนจึงจะเป็นสถานที่ที่สามารถรองรับผู้คนได้ทุกกลุ่ม เพศ วัย และสถานะ

จากประเด็นคำถามว่า “จะอย่างไรให้คนประเภทต่างๆ มีโอกาสใช้สถานที่ได้อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกในสังคม” จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องนี้และได้เสนอหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษาเพราะหอศิลป์แห่งนี้ เป็นหอศิลป์ที่ถูกสร้างมาเพื่อจัดแสดงงานทางด้านศิลปะ เกิดการลงทุนจากภาครัฐ โดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ (ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าชม) รองรับสำหรับทุกคน หอศิลป์แห่งนี้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นหอศิลป์โดยเฉพาะ ไม่ใช้การปรับแต่ง หรือบูรณะอาคารขึ้นมาใหม่เพื่อจะแสดงงาน จากวิสัยทัศน์ที่ว่า “เป็นหอศิลป์วัฒนธรรมของประชาชน เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารหอศิลป์ในครั้งนี้ จึงชัดเจนว่า ถูกสร้างมาเพื่อรองรับการใช้งานของประชาชนทุกคนจริงๆ ซึ่งแนวทางการศึกษาจะสอดคล้องกับหลักการ Universal Design อันเป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่เป็นสากล และใช้ได้ทั่วไปอย่างเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมโดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษ

หรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ภาพที่ 1 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ที่มา: www.bacc.or.th[ออนไลน์], 2556

ภาพที่ 2 แผนที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ที่มา: www.bacc.or.th[ออนไลน์], 2556

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่และองค์ประกอบต่างๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง

กรุงเทพมหานครให้สอดคล้องกันกับหลักการออกแบบสากล

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการออกแบบหอศิลป์ โดยครอบคลุมเนื้อหา รูปแบบ ลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้งานสภาพแวดล้อมทางกายภาพรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของหอศิลป์โดยใช้หลักการของการออกแบบสากลมานำเสนอรายละเอียดต่างๆ ที่มีในการออกแบบหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง

กรุงเทพมหานคร

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ครอบคลุมถึงเรื่องออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล โดยเลือกอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษา

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 – สิงหาคม พ.ศ. 2557

3. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ดำเนินการศึกษาภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้แก่ บริเวณพื้นที่อเนกประสงค์ บริเวณพื้นที่พักผ่อน ร้านค้า และพื้นที่จัดแสดงงานชั้น 1-5

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ในการศึกษานี้จะทำการศึกษาการออกแบบพื้นที่ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design) เพื่อสนองผู้ใช้งานทุกคน โดยผู้ศึกษาเลือกผู้ที่เข้ามาใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นประชากรในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มผู้มาใช้บริการ ได้แก่ บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้งานในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1.2 กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรที่เข้ามาใช้งานได้ ผู้ศึกษาจึงอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสบาย (Convenience หรือ Accidental Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ที่ให้ความร่วมมือกับการเก็บข้อมูลจำนวน 200 คน ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้มาใช้บริการ ได้แก่ บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้งานในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 190 คน โดยสุ่มตามความร่วมมือของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วจึงนำผลที่ได้มาวัดระดับความพึงพอใจหลังการใช้งานหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บข้อมูลทั้งปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้มาใช้บริการ

2.2 กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้งานภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน การเก็บข้อมูลกลุ่มนี้ก็ใช้วิธีการเดียวกันกับกลุ่มผู้มาใช้บริการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การเก็บข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ศึกษากายภาพของอาคารและการใช้งาน ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล โดยใช้วิธีการสำรวจและสังเกต ส่วนที่ 2 ศึกษาระดับความพึงพอใจหลังการใช้งานอาคารตามหลักการประเมินอาคารหลังการใช้งาน เพื่อทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และของดีข้อเสียของอาคาร โดยใช้แบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ศึกษาความต้องการและปัญหาของผู้ใช้งาน โดยใช้วิธีการสังเกตและได้จากข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม การศึกษาในครั้งนี้จึงได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บข้อมูลไว้ ดังนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลอันดับแรกของการวิจัยโดยใช้เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ รวมทั้งบทความต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การเลือกใช้วิธีการวิจัยที่เหมาะสม

1.2 การสำรวจและสังเกต เป็นการเก็บข้อมูลด้านลักษณะทางกายภาพของอาคาร และพฤติกรรมการใช้งานที่เกิดขึ้นจริงในสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยใช้วิธีการถ่ายภาพและการจดบันทึกเกี่ยวกับลักษณะการใช้งานและข้อจำกัดของอาคาร เพื่อเป็นข้อมูลไปใช้สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

1.3 การใช้แบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ทัศนคติ ของผู้ที่เข้ามาใช้งานเพื่อประเมินระดับความพึงพอใจ จำนวน 200 ชุด โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปิด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล เพศและสถานะ, ข้อมูลด้านการใช้งาน การเข้าถึงอาคาร ความสะดวกสบายและความปลอดภัย, ปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยการใช้โปรแกรมคำนวณโดยคอมพิวเตอร์หาค่าเฉลี่ย ในการประเมินความพึงพอใจ

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ในขั้นตอนนี้เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาสำหรับการวิจัย การเลือกกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจ การประเมินอาคารหลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation: POE) หลักการบริหารจัดการพื้นที่ รวมไปถึงประวัติและนโยบายของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จากหนังสือ บทความและวิทยานิพนธ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีข้างต้นมาใช้ในการออกแบบกรอบการวิจัยและเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา

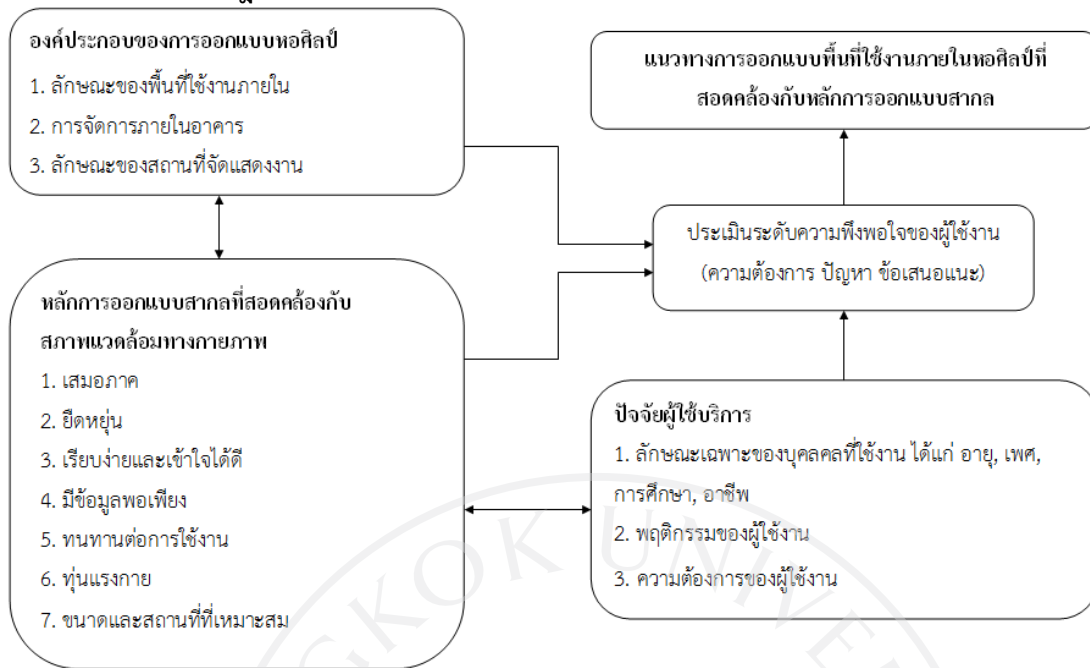
1.2 ศึกษานโยบาย แนวคิดในการออกแบบและวัตถุประสงค์การใช้งานหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการออกแบบสากล

2. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1 ศึกษาและเก็บข้อมูลการใช้งานอาคารของกลุ่มผู้ใช้งานตามสภาพการณ์จริง เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของอาคารโดยอาศัยวิธีการสังเกต สำรวจ การถ่ายภาพ และการจดบันทึก

2.2 ศึกษารูปแบบการใช้งานหอศิลป์ ความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการออกแบบสากล

กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

ตารางที่ 1: กรอบในการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้มาจากการจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายในหอศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยเกณฑ์การให้คะแนนระดับความพึงพอใจมี 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาค่าเฉลี่ยและให้ความหมายของผลการวิจัย ดังนี้

1. การจัดแสดงงานผลจากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ผู้ใช้งานมีระดับความพึงพอใจมาก แสดงให้เห็นว่า การจัดแสดงงานมีความชัดเจนและเหมาะสมอยู่แล้ว

- การจัดทำแผนผังส่วนต่างๆภายในอาคาร
- การจัดระบบแสงสว่างภายในอาคาร
- การจัดการระบบเสียงภายในอาคาร
- ความสะดวกของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์
- ความเหมาะสมของห้องจัดแสดงงานในการใช้ประโยชน์
- การจัดห้องจัดแสดงมีขนาดเพียงพอเหมาะกับจำนวนผู้ใช้งาน
- การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์
- ทางสัญจรภายในอาคาร

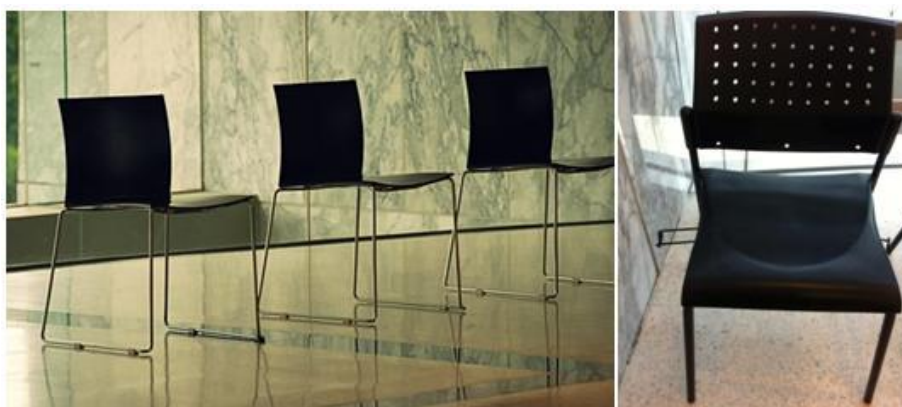
2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบสากล (Universal Design) ผลจากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ผู้ใช้งานมีระดับความพึงพอใจปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการออกแบบภายในหอศิลป์ยังไม่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเท่าที่ควร อาจจะต้องมีการปรับให้เหมาะสมแก่ผู้ใช้งานทุกคน (สมชาย รุ่งศิลป์, 2556)

ภาพที่ 3 อุปกรณ์อำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการ

- มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการใช้งานที่เท่าเทียมกัน เช่น เคาน์เตอร์ที่มีความสูงเพียงพอ หรือสองระดับเพื่อรองรับบุคคลทั่วไป เด็ก และผู้พิการ (เสมอภาค)
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความถนัดไม่เท่ากัน เช่น ปรับระดับสูง-ต่ำ/ความถนัดซ้าย-ขวา (ยืดหยุ่น)
- มีสื่อที่เข้าใจได้ง่าย มีภาพหรือสัญลักษณ์ที่เป็นสากลที่ทำให้เข้าใจตรงกัน เช่น ภาพงดใช้เสียง/ห้ามจับ (เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี)
- มีเอกสารและข้อมูลเพียงพอเพื่อรองรับบุคคลที่มาใช้งาน (มีข้อมูลเพียงพอ)
- สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้มีความแข็งแรง ทนทาน รองรับการใช้งานที่หลากหลาย (ทนทานต่อการใช้งาน)
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ทันสมัย เช่น ก๊อกน้ำเซ็นเซอร์ ทางลาด ลิฟต์สำหรับรถเข็น สวิตช์ไฟเปิด-ปิดเองเมื่อเปิด-ปิดประตู (ทันสมัย)
- ขนาดการใช้พื้นที่ต่างๆ มีขนาดเหมาะสม เช่น ห้องน้ำกว้างพอสำหรับรถเข็น (ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม)

3. การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ผู้ใช้งานมีระดับความพึงพอใจมาก แสดงให้เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ภาพที่ 4 พื้นนั่งพักมีจำนวนน้อย เก้าอี้ที่ใช้นั่งพักผ่อน สามารถห้อยของ หรือกระเป๋าก็ได้

- ระบบรักษาความปลอดภัย สัญญาณเตือนภัย กล้องวงจรปิด เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
- ระบบปรับอากาศภายในอาคารและห้องจัดแสดงงาน
- การเดินทางมาความสะดวกสบาย
- บริเวณที่นั่งพักผ่อนมีเพียงพอต่อการใช้งาน
- สัญลักษณ์และป้ายบอกทางต่างๆ ที่ชัดเจน
- การจัดเตรียมสถานที่จอดรถเป็นระเบียบเหมาะสมเพียงพอต่อผู้ใช้งาน (กรณีที่ใช้พาหนะส่วนตัว)

สรุปผล

พื้นที่ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ให้คนเข้าชมงาน และจัดนิทรรศการเพื่อให้ความรู้ ความบันเทิงที่หลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่เหมาะสำหรับทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจของผู้ผ่านไปมาในละแวกพื้นที่ เพราะมีการเดินทางที่สะดวก ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าชมและเป็นที่ดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

เนื่องจากเป็นพื้นที่ดึงดูดความสนใจผู้พบเห็นและมีกิจกรรมหลากหลาย ผู้ศึกษาพบปัญหาภายในพื้นที่จากการสังเกตและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามว่า ภายในหอศิลป์ไม่สามารถการสร้างสภาวะที่รองรับการใช้งานในพื้นที่ได้กับผู้ใช้งานบางส่วนเนื่องจากเป็นสถานที่เปิด ผู้คนสามารถวนเวียนเข้ามาชมงานภายในอาคารได้ตลอดทั้งพื้นที่พักผ่อน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าชม บันไดเลื่อนที่ใช้งานไม่ได้ คนจึงหันไปใช้ลิฟต์ซึ่งลิฟต์มีเพียงตัวเดียว จึงทำให้เสียเวลาในการรอ อีกทั้งการรับรู้ความเท่าเทียมที่ต่างกัน ด้วยการรับฟังและการมองเห็นของแต่ละบุคคล ลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้ใช้งานบางส่วนรับรู้ได้ว่าพื้นที่นี้ยังมีข้อแบ่งแยกระหว่างบุคคล จึงต้องสร้างความเท่าเทียมในพื้นที่ โดยมีการอ้างอิงจากคุณภาพทางกายภาพภายในพื้นที่ เช่น พื้นที่อเนกประสงค์ห้องสมุดและจุดบริการต่างๆ เป็นต้น เพราะเป็นพื้นที่ที่สามารถดึงดูดผู้ใช้สอยให้ผู้ใช้สอยทำกิจกรรมตลอดทุกช่วงเวลา การออกแบบในพื้นที่ใช้งานจึงต้องมีการออกแบบมาให้รองรับกับผู้ใช้งานทุกคน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ผู้ศึกษาจะเสนอแนวทางการแก้ไข เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการใช้งานภายในอาคารให้มีการรองรับผู้ใช้งานได้ครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่

1. ควรมีป้ายสัญลักษณ์บอกจุดบริการต่างๆ ภายในอาคารอย่างชัดเจน เช่น
 - 1.1 ป้ายห้องน้ำบริเวณชั้น 1 เพราะห้องน้ำชั้น 1 จะอยู่คนละจุดกับทุกชั้น

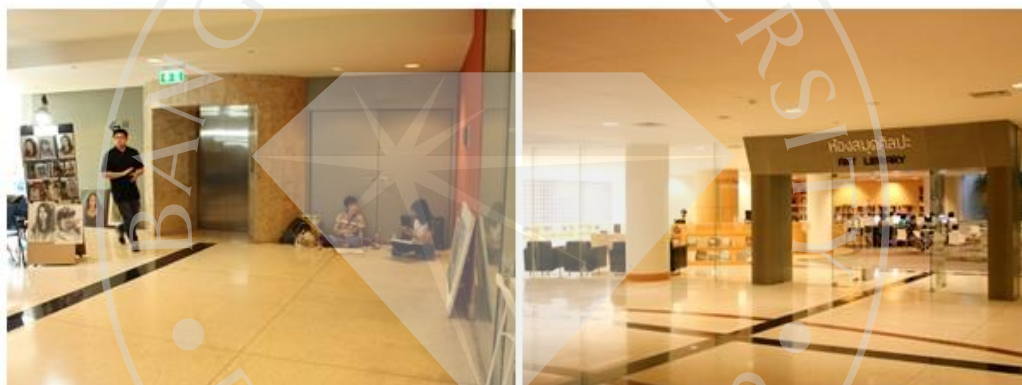
ภาพที่ 5 บริเวณห้องน้ำชั้น 1

1.2 ป้ายทางหนีไฟ ควรติดตั้งให้มีขนาดที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 6 ป้ายทางหนีไฟ

2. พื้นที่ส่วนพักผ่อนของผู้ใช้งานมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อผู้มาใช้งาน ควรมี โต๊ะ เก้าอี้สำรอง ที่พร้อมใช้งาน สำหรับกรณีที่ผู้ใช้ใช้งานภายในอาคารเพื่อนั่งทำงานและมีอุปกรณ์ หนังสือ คอมพิวเตอร์ ผู้ศึกษาเสนอแนะให้มีโต๊ะ เก้าอี้ บริเวณโถงกว้างหน้าห้องสมุด เพราะอยู่ชั้นใต้ดินเป็นพื้นที่ที่ไม่พลุกพล่าน สามารถจัดเป็นที่พักผ่อนได้เป็นจำนวนมาก เพื่ออำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 7 ผู้ใช้งานนั่งทำงานกับพื้น เสนอให้จัดโต๊ะเก้าอี้บริเวณโถงหน้าห้องสมุด

3. จุดบริการประชาสัมพันธ์เพียง 2 จุด ควรเพิ่มจุดประชาสัมพันธ์ให้รองรับผู้ใช้งานมากกว่านี้ โดยเสนอแนะให้เพิ่มบริเวณชั้น 3 เพื่อเป็นทางเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า มีผู้ใช้งานเข้าออกจำนวนมาก

ภาพที่ 8 จุดบริการประชาสัมพันธ์ชั้น 1 และชั้น 5

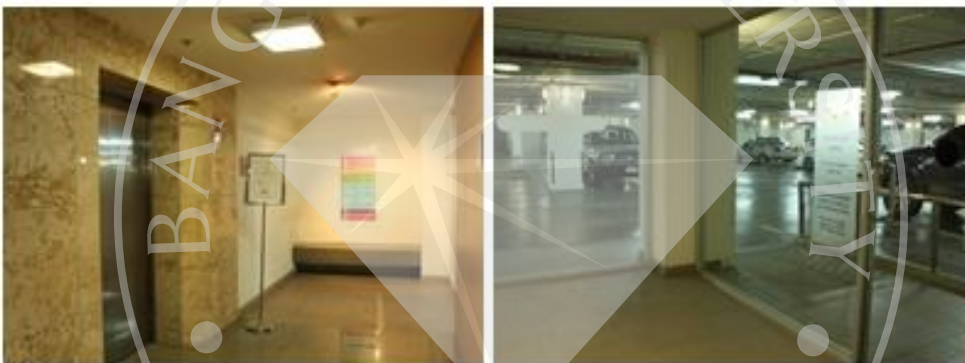
4. พื้นที่ส่วนพักผ่อนของผู้ที่เข้ามาใช้งาน ควรมีการจัดสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท เอกสารประชาสัมพันธ์งานที่กำลังจัดอยู่ หนังสือพิมพ์ หรือนิตยสารต่างๆ ไว้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้งานได้รับข่าวสารรอบตัว

5. ปิดประกาศ ขณะที่ผู้ศึกษาเข้าไปสำรวจ ทางหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารแต่มีการเปิดใช้งานตามปกติ ทำให้ผู้มาใช้งานไม่ทราบว่าทางหอศิลป์ เปิดหรือปิดบริการ ควรติดป้ายประกาศให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ใช้งานทราบ

ภาพที่ 9 ปรับปรุงซ่อมแซมหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

6. บริเวณลานจอดรถมี 2 ชั้น ควรมีพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำอยู่ทุกชั้น เพื่อสร้างความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาใช้งาน

ภาพที่ 10 ลานจอดรถชั้นใต้ดิน

ข้อจำกัดที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้ และข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด โดยผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานอาคารที่เป็นผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ ในการแจกแบบสอบถามขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ขออนุญาตเข้าไปแจก และความร่วมมือของผู้ใช้งานที่จะตอบแบบสอบถาม จึงทำให้การศึกษานี้ยังไม่ครอบคลุมผู้ใช้งานได้ทุกกลุ่ม เช่น คนพิการ ชาวต่างชาติ ฯลฯ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ให้ความร่วมมือเท่านั้น จากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและไม่ครอบคลุมผู้ใช้งานในบางประเภท ผู้ศึกษาเสนอแนะว่าหากมีการศึกษาในลักษณะนี้ ควรมีการศึกษาเรื่องการใช้งานอาคารแบบครอบคลุมทุกช่วงเวลา เนื่องจากอาคารบางประเภทในเวลาที่ต่างกัน อาจมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการใช้งานและประเภทของผู้ใช้ ดังนั้นเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาที่หลากหลายและครอบคลุมทุกประเภท ควรมีการวางแผนการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกช่วงเวลาของการใช้งานอาคาร

2. ผู้ศึกษาเสนอแนะให้มีการศึกษาและเก็บข้อมูลในเชิงลึก โดยการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลกับอาคารอื่นๆ ที่มีลักษณะการใช้งานใกล้เคียงกันเพื่อเป็นกรณีศึกษา หรือมีการศึกษาแบบเจาะจงพื้นที่ใช้งานในบางส่วนของอาคาร หรือบางช่วงเวลา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้น่าเชื่อถือและน่าเชื่อถือมากขึ้น

จากประเด็นคำถามว่า “จะอย่างไรให้คนประเภทต่างๆ มีโอกาสใช้สถานที่ได้อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกในสังคม” การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ย่อมต้องได้รับโอกาสใช้สถานที่ได้อย่างเท่าเทียมกัน หากสถานที่นั้นได้รับการจัดการและออกแบบมาให้รองรับการใช้งานที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงการใช้งานระยะยาวและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล Universal Design จึงมีความสำคัญที่จะนำมาปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ทุกคนสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเท่าเทียมกัน ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยในครั้งนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กิติมา อมรทัต. (2530). **ความหมายของศิลปะ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชลุด นิมเสมอ.(2534). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระชัย สุขสด. (2552). **Universal Design**.สื่อทางโปรแกรมสำเร็จรูป วิชา Industrial Design 5 (12-411-305) หลักสูตรออกแบบอุตสาหกรรม. เชียงใหม่: คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านนา, บัณฑิตวิทยาลัย.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2543). **แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย.

ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2546). **การเรียนรู้สหวิทยาการจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ**. BU ACADEMIC REVIEW. Vol. 2 No.1: 109-119.

ศิริวัฒน์แสนเสริม. (2549). บทความวิชาการ. **การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก http://www.bu.ac.th/knowledge-center/epaper/july_dec2006/Siriwat.pdf.

สมเกียรติ ตั้งนโม. (2543). **ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์**. เชียงใหม่: คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารศิลปะวิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1.

สมชายรุ่งศิลป์. (2556). บทความวิชาการ.**Universal Design (การออกแบบเพื่อมวลชน)**. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://www.universaldesign.com/universal-design.html>.

สุชาติ เกาทอง. (2532). **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

อัศรพงษ์ เวชยานนท์. **สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย แบบของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผู้บริโภค แนวความคิด (Universal Design)**. สืบค้นเมื่อ19 กันยายน 2556 จาก [http:// gotoknow.org /blog/akrapong/140461](http://gotoknow.org/blog/akrapong/140461).

ภาษาต่างประเทศ

Gotoknow. (2012). **Universal Design**. retrieve 6 September 2013, from <http://www.gotoknow.org/posts/358762>.

Hayashikisara in Japan. (2009). **Universal Design 50 in Japan**. retrieve 6 September 2013, from <http://hayashikisara.exteen.com>.

Isartsakul. (2009). **Universal Design**. retrieve 6 September 2013, from <http://www.isartsakul.wordpress.com>.

Jal. (2012). **Universal Design**. retrieve 6 September 2013, from <http://www.jal.com/en/ud/ud.html>.

Rsuartdesign.(2012). **Universal Design**. retrieve 6 September 2013, from http://rsuartdesign.blogspot.com/2013_03_01_archive.html.

Sendsmile.(2012). **Universal Design?**. retrieve 6 September 2013, from http://www.sendsmile.net/?page_id=442.

Universaldesign. (2012). **Universal Design**. retrieve 6 September 2013, from <http://www.universaldesign.com/universal-design/1761-the-seven-principles-of-universal-design.html>.

ประวัติเจ้าของผลงาน

ชื่อ – สกุล

นางสาวฉัตรวิไล พุ่มสั้ม

อีเมล

parple_airland@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2554 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาออกแบบ
ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

วันที่ 30 เดือน มกราคม พ.ศ. 2558

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) [REDACTED] อยู่บ้านเลขที่ 145
ซอย [REDACTED] ถนน [REDACTED] ตำบล/แขวง [REDACTED]
อำเภอ/เขต [REDACTED] จังหวัด [REDACTED] รหัสไปรษณีย์ 66140
เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ รหัสประจำตัว 7650200025
ระดับปริญญา ☐ ดรี ☒ โท ☐ เอก

หลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สถาปัตยกรรมภายใน คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์
ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ” ฝ่ายหนึ่ง และ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งอยู่เลขที่ 119 ถนนพระราม 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร 10110 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ” อีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตกลงทำสัญญากันโดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิขอรับรองว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสารนิพนธ์/
วิทยานิพนธ์หัวข้อ [REDACTED]
[REDACTED] หรือชื่อ : [REDACTED]

ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
กรุงเทพ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์”)

ข้อ 2. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตกลงยินยอมให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยปราศจากค่าตอบแทนและไม่มี
กำหนดระยะเวลาในการนำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ต่อสาธารณชน ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาอื่น ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น อนุญาตให้ผู้อื่นใช้
สิทธิโดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือการ
กระทำอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน

ข้อ 3. หากกรณีมีข้อขัดแย้งในปัญหาลิขสิทธิ์ในสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ระหว่างผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกับ
บุคคลภายนอกก็ดี หรือระหว่างผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิกับบุคคลภายนอกก็ดี หรือมีเหตุขัดข้องอื่นๆ
เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ อันเป็นเหตุให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่สามารถนำงานนั้นออกทำซ้ำ เผยแพร่ หรือโฆษณา
ได้ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิยินยอมรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในความเสียหาย
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งสิ้น

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความเป็นอย่างเดียวกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญานี้โดย
ละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
(ดร.ชนันนา รอดสุทธิ)
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดและศูนย์การเรียนรู้

ลงชื่อ.....พยาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพร หวังพัฒนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ลงชื่อ.....พยาน
(ดร.ฤทธิรงค์ จุฑาพฤตนิกร)
ผู้อำนวยการหลักสูตร/ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร